Samen werken aan maatschappelijke opgaven

VNG Jaarverslag 2017

Voorwoord

Het (vereniging)jaar 2017 was druk en dynamisch. Niet alleen is er veel gebeurd, er is ook veel bereikt. De uitgebreide beschrijving daarvan vindt u in dit jaarverslag maar ik licht er graag een paar elementen uit.

Op 15 maart 2017 waren er landelijke verkiezingen. In de vijf maanden daarna werd er druk onderhandeld over een nieuwe landelijke coalitie. Het was voor ons als gemeenten zaak om op het juiste moment en met de juiste boodschap te worden betrokken bij dat proces. We waren goed voorbereid; samen met het Interprovinciaal Overleg en de Unie van Waterschappen stelden we begin 2017 de Investeringsagenda *Naar een duurzaam Nederland* op. Doel daarvan is om in een hoger tempo dan tot nu toe resultaten te boeken met de overgang naar schone energie, klimaatadaptatie en een circulaire economie. De kern van de Investeringsagenda is integraal terecht gekomen in het Regeerakkoord, met een focus op het onderwerp energie. Voor de verdere uitwerking in het Interbestuurlijke Programma in 2018 en de jaren daarna, is en blijft een bredere vertaling van onze Investeringsagenda de inzet.

Overigens zijn niet alle problemen bij de formatie adequaat opgelost. Met name voor een aantal financieringsvraagstukken rond oude en nieuwe taken zijn we in 2017 druk in gesprek geweest met het vorige en het huidige kabinet. En het blijft absoluut noodzakelijk daar het komend jaar mee door te gaan. Op andere punten werpen de inspanningen van de VNG ten behoeve van de leden inmiddels wel vruchten af. Op het terrein van de informatiesamenleving en bij de aanbestedingsplicht in de jeugdzorg komt er bijvoorbeeld meer ruimte voor de gemeenten.

Binnen onze vereniging werkten we in 2017 verder aan Samen Organiseren – een nieuwe werkwijze gebaseerd op de uitvoeringspraktijk en de daarbij horende vraagstukken. De kernactiviteiten van Samen Organiseren bestaan uit het leggen van verbindingen tussen gemeenten, het oppakken van gedeelde belemmeringen en het uitwerken van standaarden voor gemeentelijke processen.

Door deze verbinding en versnelling van de gezamenlijke gemeentelijke uitvoering komen we tot een eigentijdse, kwalitatieve en efficiënte gemeentelijke uitvoering voor onze inwoners, bedrijven en organisaties. Ook daar gaan we het komend jaar vanzelfsprekend mee door.

Dit jaarverslag bestaat uit twee delen en een bijlage. In het eerste deel staan de inzet voor de kabinetsformatie, de thema's uit de Agenda 2017 en de dienstverlening aan de leden centraal. Het tweede deel betreft de financiële jaarrekening, met een heldere verantwoording. In de bijlage doen wij verslag over de collectieve activiteiten, gefinancierd vanuit het gemeentefonds in 2017. Het jaarverslag is opgesteld conform de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 640. U zult lezen dat het financieel resultaat over 2017, als gevolg van incidentele meevallers iets hoger is uitgekomen dan in de begroting was voorzien. Het uitgangspunt voor de komende jaren is dat de vereniging een financieel gezonde basis heeft om de grote opgaven voortvarend te kunnen aanpakken.

Jan van Zanen,
Voorzitter VNG

Inhoud

	Voorwoord	3
A	**Bestuursverslag**	**7**
	Inleiding	8
	Inzet van gemeenten bij de kabinetsformatie	9
	Agenda 2017	11
	Dienstverlening aan de leden	35
	Ontwikkelingen van de VNG-organisatie	40
	Vooruitblik 2018	46
B	**Financieel jaarverslag**	**47**
	Financieel beleid	48
	Jaarrekening 2017	**61**
	Toelichting algemeen	62
	Enkelvoudige jaarrekening 2017	**67**
	Geconsolideerde jaarrekening 2017	**87**
	Overige gegevens	**97**
	Overige zaken betreffende de jaarrekening	98
	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	99

A Bestuursverslag

Inleiding

2017 was een turbulent jaar. Een jaar waarin meer dan tweehonderd dagen achter de schermen is gewerkt aan een kabinetsformatie en een regeerakkoord. Een jaar waarin wij als gemeenten samen met provincies en Unie van Waterschappen (UvW) de informateurs ons aanbod deden. Een jaar waarin wij onze standpunten goed bij het kabinet overbrachten. Een jaar waarin gemeenten samenwerkten aan maatschappelijke opgaven uit Agenda 2017.

Acht maatschappelijke opgaven stonden centraal:
1. Lokale democratie en het lokale bestuur
2. Maatschappelijke integratie en participatie
3. Arbeidsmarkt door stimulatie van economie en innovatie
4. Kwaliteit en duurzaamheid van de leefomgeving
5. Openbare orde en veiligheid
6. Informatiehuishouding van gemeenten en privacybewaking
7. Professionalisering van de gemeentelijke werkorganisatie
8. Financiële positie van gemeenten

Bij een deel van deze opgaven speelden Europese en internationale ontwikkelingen een grote rol. Natuurlijk was er ook ruimte voor sterk opkomende thema's. Denk bijvoorbeeld aan ondermijning en mobiliteit.

We hebben flink ingezet om gemeenten bij al hun vraagstukken te ondersteunen. Ook hebben we als VNG-organisatie onszelf doorontwikkeld: nieuwe organisatiestructuur, nieuwe samenwerkingsvormen, plantmatig werken en systematischer werken. Verschillende bedrijven bundelen hun kracht, kennis en kunde voor onze verenigingsleden.

Vier hoofdpijlers

In dit jaarverslag gaan we in op de volgende vier hoofdpijlers:
- Inzet van gemeenten bij de kabinetsformatie
- Agenda 2017
- Dienstverlening aan de leden
- Ontwikkelingen binnen de VNG-organisatie

In dit jaarverslag leest u in hoofdlijnen de resultaten van onze inzet voor het nieuwe kabinet. Per hoofdthema van de Agenda 2017 geven we de belangrijkste activiteiten en resultaten weer. Ook belichten we de dienstverlening aan onze leden. En tot slot belichten we de stappen in de doorontwikkeling van de VNG-organisatie.

Inzet van gemeenten bij de kabinetsformatie

Na de landelijke verkiezingen op 15 maart 2017 duurde de formatie van een nieuw kabinet met vijf partijen 225 dagen. Ruim vóór deze verkiezingen bepaalden we de gemeentelijke inzet met de speerpunten:

- Fysiek
- Sociaal domein
- Veiligheid
- Lokale democratie en bestuur versterken
- Gemeentefinanciën
- Informatiesamenleving

Samen met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UvW) stelden we de Investeringsagenda op. Deze was gericht op klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie. Op 14 september 2017 zaten de voorzitters van VNG, IPO en UvW aan tafel bij de informateur en de onderhandelaars. Naast klimaat waren onder meer wonen, mobiliteit en het sociale domein onderwerp van gesprek. Op al deze onderwerpen verkenden we hoe we kunnen samenwerken - en onder welke voorwaarden.

De voorzitters van UvW, IPO en VNG

Het regeerakkoord bevatte uiteindelijk goede aanknopingspunten voor samenwerking met het nieuwe kabinet. Zo blijft de 'trap op trap af'-systematiek in het gemeentefonds gehandhaafd en is de koppeling verbreed tot de totale Rijksbegroting. Voor deze brede koppeling hebben we stevig gelobbyd: gemeente-inkomsten groeien zo mee met de totale uitgaven van het Rijk, inclusief zorguitgaven en sociale zekerheidsuitgaven.

Ruimere financiële armslag

De ontwikkeling van het accres wordt daarmee stabieler. Ook de hogere groei van zorgkosten kunnen gemeenten voortaan opvangen. De koppeling levert gemeenten ruim 2,88 miljard euro extra op. Deze ruimere financiële armslag is sowieso hard nodig om grote maatschappelijke vraagstukken in het sociale domein succesvol aan te pakken. Tegelijkertijd staan gemeenten voor andere dringende grote opgaven. Denk bijvoorbeeld aan:

- Klimaat
- Energie
- Digitalisering

Juist op deze thema's zijn extra inspanningen van alleen gemeenten niet genoeg. Verschillende overheden moeten samenwerken en hun inspanningen en investeringen bundelen. In een interbestuurlijk programma willen we met het kabinet dan ook concrete afspraken maken. Uitgangspunten: samenwerking op basis van gelijkwaardigheid, en artikel 2 van de Financiële-verhoudingswet (nieuw geld voor nieuwe taken). Eind 2017 en begin 2018 hebben we de eerste stappen gezet.

In het regeerakkoord is een groot deel van de plannen en voorstellen overgenomen van de Investeringsagenda *Naar een duurzaam Nederland.* Wel ligt de focus vooral op het thema energie - in het inmiddels gestarte Interbestuurlijk Programma werken we dan ook hard om te zorgen voor een brede Investeringsagenda.

Meerdere malen hebben we onze aandacht gericht op tekorten in het sociale domein. Hier is nog steeds sprake van een aantal financieringsvraagstukken rond oude én nieuwe taken. Via de media oefenden we grote druk uit om dit vraagstuk goed belicht te krijgen. Dat de opschalingskorting niet uit het regeerakkoord ging, was een doorn in het oog van gemeenten.

Veel aandachtspunten van de gemeentelijke inzet zijn gerealiseerd, of lijken te worden gerealiseerd. Minister Ollongren lijkt het ermee eens dat de vergoeding voor raadsleden in kleine gemeenten omhoog moet. De informatiesamenleving (Wet digitale overheid) en zaken als cybersecurity staan bij het Rijk nu sterker op de kaart dan voorheen. En in de Kamer lijkt ruimte voor stappen om, als instrument tegen ondermijning, criminele vermogens te kunnen ontnemen.

Er is draagvlak om iets te doen aan de aanbestedingsplicht in de jeugdzorg. Over de bouwopgave geeft minister Ollongren gemeenten geen aanwijzingen. En bij de begroting van het ministerie van SZW bleek er een meerderheid te zijn voor invoering van loondispensatie. Er kwam beweging in de hoogte van het loon: dit gaat nu naar minimumloon, in elk geval boven bijstandsniveau.

Om echt ruimte te creëren voor het experiment met de gesloten coffeeshopketen is aanvullende inzet nodig. Op al deze en andere punten gaat onze belangenbehartiging en samenwerking met medeoverheden ook in 2018 nog door.

Agenda 2017

In de Agenda 2017 stonden de volgende acht maatschappelijke opgaven centraal:
1. Lokale democratie en het lokale bestuur
2. Maatschappelijke integratie en participatie
3. Arbeidsmarkt door stimulatie van economie en innovatie
4. Kwaliteit en duurzaamheid van de leefomgeving
5. Openbare orde en veiligheid
6. Informatiehuishouding van gemeenten en privacybewaking
7. Professionalisering van de gemeentelijke werkorganisatie
8. Financiële positie van gemeenten

1 Lokale democratie en lokaal bestuur

Samen met diverse partners werkten we de Ontwikkelingsagenda Lokale Democratie 2017-2022 verder uit in drie pijlers:
1. Democratisch samenspel tussen samenleving, raad en college
2. Intern samenspel tussen gemeentelijke spelers
3. Extern samenspel tussen gemeenten en maatschappelijke partners

Uitgangspunt is dat de samenleving voorop staat, maatschappelijke opgaven leidend zijn, burgers en gemeenteraad hoofdrolspelers zijn, gemeentelijke organisatie en bestuurlijke inrichting afgeleiden zijn en er ruimte is voor verscheidenheid in gemeentelijke organisatie en bestuurlijke inrichting.

De leden stelden deze Ontwikkelagenda Lokale Democratie 2017-2022 vast tijdens de Buitengewone Algemene Ledenvergadering (BALV) in november 2016.

Leren van Experimenten

In veel gemeenten wordt er geëxperimenteerd met de lokale democratie. De Democratic Challenge was een 3-jarig experimenteer- en leerprogramma van de VNG en BZK, waarin deze democratische experimenten werden gebundeld en ondersteund. In totaal hebben 122 experimenten zich aangemeld voor het programma. Rijp en groen door elkaar en met uiteenlopende onderwerpen zoals: burgerbegrotingen, gemeenteraad, loting, burgerjournalistiek of democratische vaardigheden.

Vanuit de Democratic Challenge werd ondersteuning geboden door samen met experts thematische leertrajecten te organiseren waarin gemeenten ervaringen uit konden wisselen. Daarnaast werd exposure, toegang tot financiering en regelruimte geboden. Per 21 maart 2018, de dag van de gemeenteraadsverkiezingen, is het programma gestopt.

De opgedane kennis en leerervaringen zijn opgenomen in verschillende publicaties die te vinden zijn via: www.democraticchallenge.nl en www.lokale-democratie.nl. Eveneens zijn er van een aantal aansprekende experimenten factsheets gemaakt met concrete tips voor andere gemeenten om zelf aan de slag te gaan. De volgende stap is werken aan duurzame en gemeentebrede veranderprocessen: van Challenge naar Change.

Naast het toegankelijk maken van de kennis en leerervaringen willen we:
- Leermodules opzetten
- Reflectiebijeenkomsten organiseren
- Netwerken vormen (communities of practice)

In 2018 kunnen nieuwgekozen gemeenteraden en colleges deze leerervaringen en modules gebruiken voor hun ambities. Op het vlak van regionale samenwerking ondersteunden en

evalueerden we in 2017 verschillende initiatieven. Denk bijvoorbeeld aan proeftuinen op basis van het rapport *Maak Verschil*.

Dag van de Lokale Democratie

Dag van de Lokale Democratie

Meer dan duizend enthousiaste raadsleden, bestuurders, ambtenaren, bewoners en professionals kwamen op 17 november 2017 bijeen in Nieuwegein tijdens de Dag van de Lokale Democratie. Een bruisende dag vol inspiratie, concrete handvatten, kennis en ervaring om samen te werken aan een vitale lokale democratie.

Lokale Democratie in Beweging

Lokale Democratie in Beweging is een gezamenlijk programma van de beroeps- en belangenverenigingen van raadsleden, wethouders, burgemeesters, griffiers en gemeentesecretarissen, VNG en BZK gericht op een de versterking van de lokale democratie door een beter samenspel tussen bestuurlijke partners en met inwoners, bedrijven, medeoverheden en samenwerkingspartners. Er zijn in 2017 meerdere bijeenkomsten georganiseerd, waaronder Lokale Driehoeken. De resultaten van de bijeenkomsten zijn te vinden op: www.lokale-democratie.nl. Het programma wordt medio 2018 afgerond.

Intensievere samenwerking

Samen met publieke en maatschappelijke partners hebben we een intensievere (regionale) samenwerking voorbereid. Doel: maatschappelijke opgaven beter kunnen aanpakken. Door regiodeals te sluiten kunnen ervaringen met proeftuinen een vervolg krijgen. We verwachten dat gecoördineerde inzet van verschillende overheidslagen steeds vaker nodig is voor toekomstige maatschappelijke opgaven. Met het nieuwe kabinet willen we interbestuurlijke afspraken maken (die we al hebben voorbereid).

Met software zetelverdeling berekenen

Naast de Ontwikkelagenda Lokale Democratie 2017-2022 zorgden we samen met de Kiesraad en de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB) dat gemeenten met software uitslagen van stembureaus kunnen invoeren. Aanleiding vormde het besluit van de minister van BZK om geen digitale hulpmiddelen bij het berekenen van de uitslag toe te staan. Met deze Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV) kan de uitslag en zetelverdeling worden berekend. Uitvoeringsproblemen brachten we samen terug tot een werkbare omvang.

Verkiezingsagenda 2021

We zijn, samen met de NVVB, van mening dat er stappen kunnen worden gezet op het pad van modernisering van het verkiezingsproces. Daarom verkenden we de manieren waarop het verkiezingsproces kan worden verbeterd. Dit heeft in 2017 geresulteerd in de opstelling van de Verkiezingsagenda 2021. Het doel van deze agenda is om het proces tot verbetering richting te geven. Het jaar 2021 verwijst naar de geplande Tweede Kamerverkiezing. We willen de verbeteringen die in de agenda zijn geadresseerd zoveel mogelijk vóór deze verkiezingen hebben gerealiseerd. Eén van onze belangrijkste prioriteiten daarbij is de invoering van een nieuw stembiljet dat bovendien elektronisch kan worden geteld.

Beter Aanbesteden

Samen met gemeenten, brancheorganisaties en het ministerie van EZK werkten we aan verbetering van de aanbestedingspraktijk, in het traject Beter Aanbesteden. Deze unieke samenwerking resulteerde in 23 uit te voeren, concrete acties, waaronder:

- het maken van een factsheet over de inkoopfunctie
- de ontwikkeling van een modelpaspoort voor aanbestedende diensten

- het opzetten van een uniform SROI-beleid
- de ontwikkeling van een evaluatieformulier voor inschrijvers
- het maken van een infographic over de communicatiemogelijkheden tussen aanbestedende diensten en ondernemers
- de aanpassing van de toelichting bij de VNG Model Algemene Inkoopvoorwaarden

In 2018 worden deze acties (verder) uitgevoerd en verspreid onder ondernemend en aanbestedend Nederland.

Gemeentewet

De VNG leverde een substantiële bijdrage aan een aantal thema's op het gebied van de Gemeentewet. Zo speelden integriteitsvraagstukken in 2017 een belangrijke rol in een aantal gemeenten: we leverden veel juridisch inhoudelijk advies, een juridisch inhoudelijke bijdrage aan een toolkit en een handreiking. We stuurden de minister van BZK een brief waarin we aandacht vroegen voor de de problematiek. Dat resulteerde eind 2017 in de toezegging van de minister om hiermee voortvarend aan de slag te gaan. Tevens wierp onze lobby om het woonplaatsvereiste voor wethouders te versoepelen zijn vruchten af: het wetsvoorstel om de Gemeentewet te wijzigen wordt in 2018 behandeld in de Tweede Kamer.

Bij de discussie over deconstitutionalisering van de aanstellingsmanier van burgemeesters, bepleitten we dat we deze in samenhang met alle veranderingen moeten bespreken - in positie en rol (en niet geïsoleerd).

De rechtbank Midden-Nederland stelde in een vonnis dat gemeenten de vergoeding aan raadsleden niet via een akte van cessie in de partijkas van de betreffende politieke partij mogen storten. We stelden een aantal adviesbrieven op en coördineerden de communicatie tussen Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten.

We voedden de online leermodule met essentiële informatie over de rollen en instrumenten van raadsleden. Deze e-learning module van de VNG Academie is speciaal gemaakt voor alle nieuwe raadsleden.

De VNG ondersteunde een pilot van gemeenten om op grond van de Drank- en Horecawet (DHW) te experimenteren met mengvormen van winkels/horeca. 34 gemeenten organiseerden samen met ondernemers verschillende activiteiten. Uit de pilot bleek dat mengvormen in winkels en horecabedrijven een positieve invloed hebben op klanten, ondernemers en winkelgebieden.

Privacy

De VNG zette haar specifieke kennis over de Wet bescherming persoonsgegevens en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in om leden te adviseren (108 adviezen). We droegen daarnaast bij aan de inhoud van diverse handreikingen en modellen op het gebied van privacybescherming. En we leverden input ten behoeve van gesprekken met de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). We dragen op deze manier bij aan een degelijke implementatie van de AVG in het Nederlandse rechtssysteem en beschermen gemeenten daarmee actief tegen eventuele sancties van de AP.

2 Maatschappelijke integratie en participatie

We willen een inclusieve samenleving waarin iedereen kan meedoen. Het uitgangspunt? Zelfredzaamheid - we kijken vooral naar wat mensen zelf kunnen, niet naar wat ze niet kunnen. Dit vraagt om maatwerk en om specifieke maatregelen voor specifieke doelgroepen:

- Jongeren
- Statushouders
- Mensen met schulden

In 2017 hebben we de eerste stappen gezet voor een integrale maatwerkbenadering. We hebben een paar specifieke maatregelen genomen. Doorslaggevend hierbij zijn:

- Voldoende financiële middelen
- Goede samenwerking met verschillende partijen
- Juiste informatie en informatiestructuur

Meerjarige financiële tekorten in het sociale domein

Heel 2017 was er aandacht voor de financiën in het sociale domein. Berichten over overblijvende budgetten gaven een onjuist beeld (31 oktober 2016). Gevolg: vragen van politiek en Rijk - en verontwaardiging bij diverse gemeenten. We ondernamen actie om als gemeenten zelf meer zicht te krijgen op de stand van zaken. Samen met het ministerie van BZK gaven we opdracht om onderzoek te doen naar de werkelijke financiële situatie.

Ongeveer een kwart van alle 388 gemeenten kampte in 2017 met meerjarige financiële tekorten in het sociale domein, vooral in de jeugdzorg. Daarom pleiten we voor een oplossing en een Transformatiefonds Sociaal Domein. Dit fonds geeft gemeenten een impuls. Zo kunnen we langzaamaan overstappen naar een nieuwe manier van werken: dicht bij mensen en geïntegreerd. Tijdens de kabinetsformatie en bij de begrotingbehandeling hebben we nadrukkelijk ingezet op een oplossing voor tekorten in het sociale domein. En: voor de inrichting van een transformatiefonds.

We keken naar een nieuwe manier om projecten te bekostigen (financiering kwam eerst uit het gemeentefonds). Het gaat dan om onder andere vertrouwenswerk voor:
- Stichting Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg (AKJ)
- Landelijke doventolkvoorziening leefdomein
- 24 uur telefonisch of elektronisch luisterend oor en advies
- Landelijk telefoonnummer voor Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling
- Kindertelefoon
- Stichting Adoptievoorzieningen
- Landelijke coördinatiefunctie sociaal domein
- Hulp en opvang aan slachtoffers van eergerelateerd geweld en loverboys

In 2017 gaat dit om uitnamen uit het gemeentefonds.

Festival der Verantwoording

Tegelijkertijd werkten we aan de (verdere) ontwikkeling van een betrouwbaar, integraal en meerjarig inzicht in de voortgang en resultaten van de transformatie in het sociale domein (gemeentelijke monitoring en de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein). Hierbij werken we onder meer samen met het Netwerk Directeuren Sociaal Domein (NDSD) en het ministerie van BZK - vanuit het thema *Volgen, spiegelen, leren* van het programma Sociaal Domein. Met het ministerie en NDSD organiseerden we ook het Festival der Verantwoording waarbij de lerende uitvoeringspraktijk van gemeenten en de *Overall Rapportage Sociaal Domein* van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) centraal stonden.

Nieuwe raamovereenkomsten

Voor de nieuwe raamoverkomsten voor 2010-2020 hebben we:
- Marktconsultatie gehouden
- Gesprekken gevoerd met bestaande aanbieders
- Het beschrijvend document gepubliceerd
- Een start gemaakt met de aanbesteding Jeugd
- Aanbesteding Wmo zintuiglijk gehandicapten (ZG) voorbereid

Verder stuurden we tariefvoorstellen 2018 naar aanbieders van geestelijke gezondheidszorg (ggz). Dit vanwege het uitfaseren van diagnose-behandelcombinaties voor de specialistische jeugd-ggz. Met geselecteerde aanbieders werken we aan:
- Overeenkomsten jeugdhulp 2019-2020
- Tarieven en programma's van eisen per aanbieder
- Vaststelling van definitieve tarieven 2018
- Publicatie van Aanbesteding Wmo specialistische begeleiding ZG

- Uitwerking en toelichting voor gemeenten van raamcontracten jeugdzorg
- Onderhandelingsgesprekken Wmo ZG

Een paar concrete doelgroepgerichte activiteiten belichten we hieronder op hoofdlijn.

Kinderen en jongeren

Jongeren een kans bieden, betekent zo vroeg mogelijk zorgen dat ze gelijke kansen krijgen. In 2017 zorgden we dan ook voor:

- Extra plaatsen voor peuteropvang
- Structureel budget voor uitbreiding van voorschools aanbod voor peuters (60 miljoen euro)
- Integrale kindcentra

De Jongvolwassenen-top

Kindcentra

Samen met vertegenwoordigers uit kinderopvang, onderwijs en gemeenten boden we de Tweede Kamer de petitie Kindcentra aan. Ook startten we proeftuinen integrale kindcentra in Tilburg, 's-Hertogenbosch, Zaanstad en de regio Noord-Groningen. Deze bieden handvatten voor visieontwikkeling over hoe we onderwijs en opvang het beste kunnen organiseren. We verwachten dat de proeftuinen halverwege 2018 klaar zijn.

Ieder kind heeft recht op optimale ontwikkelkansen - thuis, op school en in de vrije tijd. Die kansen stijgen als gemeenten, onderwijs en jeugdhulp elkaar gemakkelijk vinden. Daarom namen we in 2017 deel aan de werkagenda met de PO- en de VO-Raad. Met het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) ontwikkelden we de speciale website 16-27.nl met voor gemeenten praktische handvatten en creatieve oplossingen.

Ook organiseerden we een Jongvolwassenen-top op 27 november 2017. Doel: bestuurlijke inzet voor continue ontwikkeling voor jongeren in kwetsbare posities. Diverse organisaties ondertekenden het manifest 'Samen, slim en slagvaardig kansen creëren voor minder zelfredzame jongeren'. Zo'n 155.000 jongeren tussen 16 en 27 jaar gaan niet naar school of werken niet. Ook hebben ongeveer 187.500 jongeren in deze levensfase een of meerdere vormen van jeugdhulp, jeugdreclassering of jeugdbescherming gehad. Gemeenten, Rijk en maatschappelijke partijen in zorg, onderwijs en bedrijfsleven willen minder zelfredzame jongeren ondersteunen in hun weg naar onderwijs, werk of andere zinvolle dagbesteding en het behoud daarvan. Daarbij is ook aandacht voor doorlopende ondersteuning en zorg, passende huisvesting vinden en voldoende inkomen.

Lagere jeugdwerkloosheid

Om de jeugdwerkloosheid terug te brengen, werkten we actief samen met het ministerie van SZW en de arbeidsmarktregio's. En voor passende jeugdhulp voor kinderen en jongeren dichtbij huis organiseerden we bijeenkomsten over bovenregionale aanbieders en jeugdregio's. Ook informeerden we gemeenten en deelden we praktijkvoorbeelden. Voor passende hulp bij alle zorgvragen komen er (boven)regionale expertteams.

We ondersteunden de ambtelijke en bestuurlijke netwerken van de 42 jeugdregio's. Drie thema's stonden centraal:

1. Zorglandschap specialistische jeugdhulp
2. Administratieve lastenverlichting
3. (Expertisebewaking bij) gecertificeerde instellingen

Wmo – langer zelfstandig

In 2017 hebben we op drie onderdelen ingezet voor betere samenwerking tussen gemeenten

en zorgverzekeraars: voorkoming, ggz en samenwerken in de wijk. Zo:
- Organiseerden we een conferentie over samenwerking met wijkverpleging
- Ontwikkelden we een geografische informatiekaart (waarmee we de huidige samenwerking op regionaal niveau in beeld brachten)
- Droegen we bij aan diverse zorgakkoorden

Daarnaast verzamelden we goede praktijkvoorbeelden en deelden we deze met gemeenten en zorgaanbieders. Politiek-bestuurlijk vroegen we aandacht voor de ontwikkeling van de zorgverzekering voor minima.

Een ander thema was Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang - vanaf 2020 een verantwoordelijkheid van alle gemeenten. Met het ondersteuningsprogramma Beschermd Wonen ondersteunden we in 2017 gemeenten en gaven we vorm aan inhoudelijke vernieuwing naar meer inclusie, bevordering van extramuralisering en weer of langer thuis wonen. Politiek-bestuurlijk lag de aandacht vooral op de ontwikkeling van het financiële verdeelmodel en op voldoende geschikt woningaanbod.

Binnen de grote veranderingen van de ggz-zorg (Zorgverzekeringswet) maakten we onder meer betere afspraken voor mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen. We werden opdrachtgever van het Schakelteam Personen met Verward Gedrag. Om goede cliëntondersteuning in de gemeentelijke praktijk te bevorderen, startten we een koploperstraject cliëntondersteuning. Daarnaast werkten we samen in de landelijke ontwikkeltafel Volwaardig Meedoen met de Koepel Adviesraden Sociaal Domein en de cliëntorganisatie.

In 2017 voerden twaalf kleinere gemeenten een proefproject Village Deals uit: integraal werken in de praktijk. Deze proefprojecten zijn het vervolg van de City Deal Inclusieve Stad.

Onderzoeksrapporten

Afgelopen jaar brachten we onderzoeksrapporten uit over taken en kosten van de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD), gemeentelijk beleid over de publieke gezondheid en inpassing in het sociale domein. Daarnaast maakten we afspraken over een bestuurlijk partnerschap van Rijk en gemeenten voor de publieke gezondheid.

Leertraject voor Wmo-toezichthouders

We ondernamen activiteiten rondom de thema's kwaliteit en toezicht binnen de Wmo. Zo brachten we een handreiking uit over de rol van toezichthouders. Ook organiseerden we een leertraject voor Wmo-toezichthouders. Daarnaast investeerden we in samenwerking met verschillende inspecties om het toezicht op het sociale domein beter te vorm en inhoud te geven. Als lid van de programmaraad binnen het Transformatie Programma Sociaal Domein maakten we een start met het weghalen van knelpunten binnen de transformatie.

Onderhandelingen over budgetten

De transitie van taken naar gemeenten blijft aandacht vragen. Denk bijvoorbeeld aan inspanningen voor onderhandelingen over beschikbare budgetten voor maatschappelijke ondersteuning. Resultaat hiervan is een correctie op eerdere uitnamen uit Wmo-middelen en in aanvullende middelen voor verschillende Wmo-taken. Daarnaast zetten we in op:
- Procesverbeteringen voor trekkingsrecht van het persoonsgebonden budget
- Eigen bijdrageregeling van het CAK
- Ondersteuning van gemeenten om administratieve lastendruk terug te dringen
- Invoering van iWmo-standaarden

De nieuwe algemene maatregel van bestuur reële prijs vroeg inzet voor aanpassing van de modelverordening en de ondersteuning van gemeenten.

In het programma i-Sociaal Domein voerden we in 2017 verbeteringen door met:
- Werken met standaarden in jeugdzorgregio's
- Vormgeven regio specifieke monitoring
- Raadpleging van VNG over wetsvoorstel administratieve lasten

Ook werkten we het beeld bij van de jeugdregio's. Daarnaast brachten we de toepassing van iWmo-standaarden in Wmo-regio's in kaart. Hierna publiceerden we een aangevulde stand van zaken.

De Sociale Top was in 2017 in de gemeente Eindhoven. Ruim 800 koplopers vanuit het maatschappelijk middenveld, de overheid en instellingen gingen met elkaar in gesprek over concrete dilemma's in het sociale domein.

Aanpak van schulden en armoede

In 2017 hebben we flink ingezet op verbeteringen voor schuldhulpverlening en armoedebeleid. Eerder al deden we met Divosa, NVVK en Sociaal Werk Nederland een oproep aan gemeenten, ketenpartners en het toenmalige kabinet om knelpunten op te pakken en wetgeving te verbeteren. Dit deden we met het pamflet *Naar een betere aanpak van schulden en armoede*. Met gedeeltelijk succes: op 7 maart 2017 nam de Eerste Kamer de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet aan. Kort daarna maakte het kabinet bekend dat vanaf april een breed moratorium kwam. Voor mensen met schulden betekende dit even adempauze. In juli 2017 startten we met NVVK, Divosa, Sociaal Werk Nederland en de Landelijke Cliëntenraad het programma *Schouders eronder* - gericht op kennisdeling, professionalisering en innovatie in de schuldhulpverlening. Het onderzoeksprogramma Vakkundig aan het Werk helpt de gemeentelijke uitvoeringspraktijk voor armoede. We bleven aandacht vragen voor openstaande punten uit het pamflet. Denk bijvoorbeeld aan de aanpak van structurele armoede- en schuldenoorzaken en grondige herziening van het toeslagensysteem.

Structureel geld voor kinderen in armoede

Het kabinet noemde het thema schulden in het regeerakkoord, maar de grootste knelpunten werden niet volledig aangepakt. In bestuurlijke overleggen met het ministerie van SZW vroegen we nadrukkelijk aandacht voor de complexe balans tussen beleidsvrijheid en specifiek armoedebeleid voor kinderen. Dit vanwege de afspraken met het Rijk over jaarlijks 85 miljoen euro voor kinderen in armoede. Richting de raadsverkiezingen ontvangen nieuwe bestuurders en raadsleden een overdrachtsdocument en nieuwe instrumenten. Denk bijvoorbeeld aan *Mobility Mentoring* voor de aanpak van schulden en armoede.

Minder asielaanvragen

Het aantal asielaanvragen liep in 2017 sterk terug. Vanaf juli beëindigden we twee programma's:
- Ondersteuningsteam Asielzoekers en Vergunninghouders (OTAV)
- Opnieuw Thuis

Samen met Ondersteuningsprogramma Gezondheid Statushouders (OTAV Gezondheid) en Platform Opnieuw Thuis organiseerden we afsluitende regionale conferenties en ontwikkelden we handreikingen. We deden kennis op over opvang van de sterke toestroom aan vluchtelingen.

Daar waar nodig zorgden we voor tijdelijke woonruimte voor vergunninghouders via het gemeentelijk versnellingsarrangement. We hebben ingezet op een duurzame maatregel die de definitieve huisvesting van statushouders in gemeenten versoepelt en op een structurele afspraak over uitgeprocedeerde asielzoekers. Doel: geen zwervende mensen op straat. Uitgangspunt? Europese afspraken over migratie. De huisvestingsachterstanden voor vergunninghouders hebben we in de loop van 2017 opgelost.

Inmiddels is de focus verschoven van huisvesten naar succesvolle integratie en participatie van statushouders. Om te voorkomen dat ze een beroep moeten doen op sociale voorzieningen zijn we begonnen met de ontwikkeling van een integrale aanpak. Centraal staat hierbij beperking

van verhuisbewegingen, en een doorlopende lijn die al in de opvang begint en die werk, onderwijs en zorg efficiënt met elkaar verbindt. Het programma Screening en matching van Divosa ondersteunt gemeenten met de ontwikkeling van deze integrale aanpak.

Om gemeenten meer regie over inburgering te geven, formuleerden we uitgangspunten en voerden we gesprekken met het Rijk. Op basis van ervaringen in de afgelopen twee jaar werkt een werkgroep de visie op inburgering verder uit - inhoudelijk, strategisch en financieel. In 2018 bespreken we deze met de nieuwe bewindspersonen.

Onderhandelingen over het bestuursakkoord Bed Bad Brood liepen in 2016 vast. Met het nieuwe kabinet proberen we in 2018 alsnog afspraken te maken. Het bestaande conceptakkoord geldt vooralsnog als uitgangspunt.

Kunst, cultuur en sport

Voor het herstel van topcultuur in de regio's hield een werkgroep van verschillende overheden drie sessies met stakeholders over:

- Waarden
- Publiek
- Stelsel

Wij leverden input voor adviezen van de Raad voor Cultuur. Ook begeleidden we onderzoek naar de regionale relatie ruimte, economie en cultuur.
Met het oog op betere afstemming tussen gemeenten bij talentontwikkeling van amateurs hebben we onder meer meegewerkt aan de beleidsinstrumenten Basis voor cultuureducatie en Basis voor cultuurparticipatie. De monitor naar de kwantiteit van Brede Impuls Combinatiefuncties en Buurtsportcoaches verscheen, evenals twee onderzoeken naar de effecten van deze specifieke regeling en naar de positie van cultuur in het sociale domein. Er is een strategisch overlegcultuur en onderwijs gestart. Tot slot deden we onderzoek naar de gevolgen van btw-verhoging - om sport en cultuur betaalbaar te houden.

Voor raadsleden verscheen een brede handreiking *Media en informatievoorziening*. Met het programma *Democratic Challenge* startten we een samenwerking voor de positie van burgerjournalistiek. Voor (digitale) innovatie van openbare bibliotheken verscheen vanuit de overheden de *Actie-agenda innovatie openbare bibliotheken*. Voor vernieuwing van de lokale publieke omroep werken we nog aan een voorbeeldbegroting en keurmerkcriteria.

Janny Bakker (voorzitter commissie Gezondheid en Welzijn)

"Onze tijd kent een enorme behoefte aan verantwoording. Het liefst in kant-en-klare cijfers. Maar cijfers zeggen mij niet veel. Wel de verhalen uit gesprekken met inwoners en professionals. En die leiden tot onorthodoxe keuzes."

3 Arbeidsmarkt door stimulatie van economie en innovatie

Economische ontwikkeling en daarbij onderwijs en arbeidsmarkt samenbrengen, gebeurt vooral in de regio. In diverse programma's kijken we dan ook hoe we de regionale economie kunnen stimuleren. Enkele voorbeelden daarvan zijn:

- **Regionale proeftuinen Maak Verschil**
  In zes regio's toetsen we hoe regionale samenwerking bijdraagt aan versterking van de regionale economie en de rol van mede-overheden (Rijk, provincies en gemeenten).
- **Investeringsagenda**
  De Investeringsagenda van VNG, UvW en IPO voor klimaatadaptie, energie en circulaire economie.

- **Manifest Bruisende Stedelijke Regio's**
  Het manifest *Bruisende Stedelijke Regio's* van VNG, G-32, IPO, VNO-NCW, MKB-NL en KvK. Doel: versterking van regionale economie, en regionale kansen en knelpunten.
- **De retailagenda**
  Een samenwerking tussen het ministerie van EZK, VNG, G-32, IPO, VNO-NCW en Vereniging van Institutionele Beleggers in Vastgoed Nederland. Deze agenda richt zich op aantrekkelijke binnensteden en kernen.
- **De Nederlandse Smart City Strategie**
  Kader voor gemeenten, onderwijs en ondernemers om technische en sociale innovatie optimaal te gebruiken. Tot stand gekomen door medewerking van bedrijven, kennisinstellingen en gemeenten.

In een paar gemeenten en regio's voerden wij samen met Platform31 gesprekken over de mogelijkheden en dilemma's bij verbinding van economie, arbeidsmarkt en onderwijs vanuit gemeentelijk perspectief. Resultaat: per gemeente een paper en een gesprek daarover met alle stakeholders in die gemeente.

Inzichten vertaalden we in instrumenten waarmee gemeenten en regio's hun eigen beleid konden vormgeven. Ook hielpen we gemeenten om in de regio beter samen te werken. Plus: in de opstelling van gezamenlijke agenda's gericht op het regionaal arbeidsmarktbeleid.

Samen met G32 en Platform31 volgden we drie economische regio's bij het leertraject Regionale Ecosystemen en MKB. Hierin keken we hoe gemeenten, onderwijs en ondernemers kunnen samenwerken voor duurzame economische ontwikkeling en innovatie. Het MKB speelt een hier een belangrijke rol.

Ook werkten we mee aan de Nationale Smart City Strategie, ter ondersteuning van gemeenten met economische ontwikkeling, informatiebeleid en data. Wij (inclusief VNG International en VNG Realisatie B.V.) startten daarnaast met de uitwerking van de Smart City Strategie met gemeenten.

Voor de verdere ontwikkeling van bruisende regio's en om regiodeals te bevorderen, zetten we in op een traject waarbij we actief samenwerken met landelijke stakeholders. Resultaat: een fiche en manifest *Bruisende Stedelijke Regio's* en de start van een alliantie met G-32, IPO, VNO-NCW, MKB-NL en KvK. Doel: krachten bundelen en gericht samenwerken.

Daarnaast inventariseerden we (en losten we waar mogelijk op) knelpunten op het terrein van de Participatiewet (met het ministerie van SZW, UWV en sociale partners) en de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt voor kwetsbare jongeren (met de ministeries SZW, VWS, OCW, werkgevers en de onderwijskoepels). Voor nieuwe Kamerleden organiseerden we een bijeenkomst waarin we het *Pamflet 1 regeling onderkant* aanboden.

4 Kwaliteit en duurzaamheid van de leefomgeving

Investeringsagenda

Samen met het IPO en de UvW stelden we in 2017 de Investeringsagenda voor klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie op. De klimaatverandering en het Klimaatakkoord van Parijs vereisen dat Nederland het tempo opvoert om resultaten te boeken met de transitie naar schone energie, klimaatadaptie en circulaire economie.

Door een gerichte en afgestemde meerjarige inzet van budgetten kunnen gemeenten, provincies en waterschappen doelen sneller behalen. De gezamenlijke Investeringsagenda was tegelijkertijd een aanbod aan het nieuwe kabinet. Die heeft de kern van deze agenda overgenomen in het regeerakkoord. Verdere uitwerking volgt in het Interbestuurlijke Programma in 2018.

Energietransitie

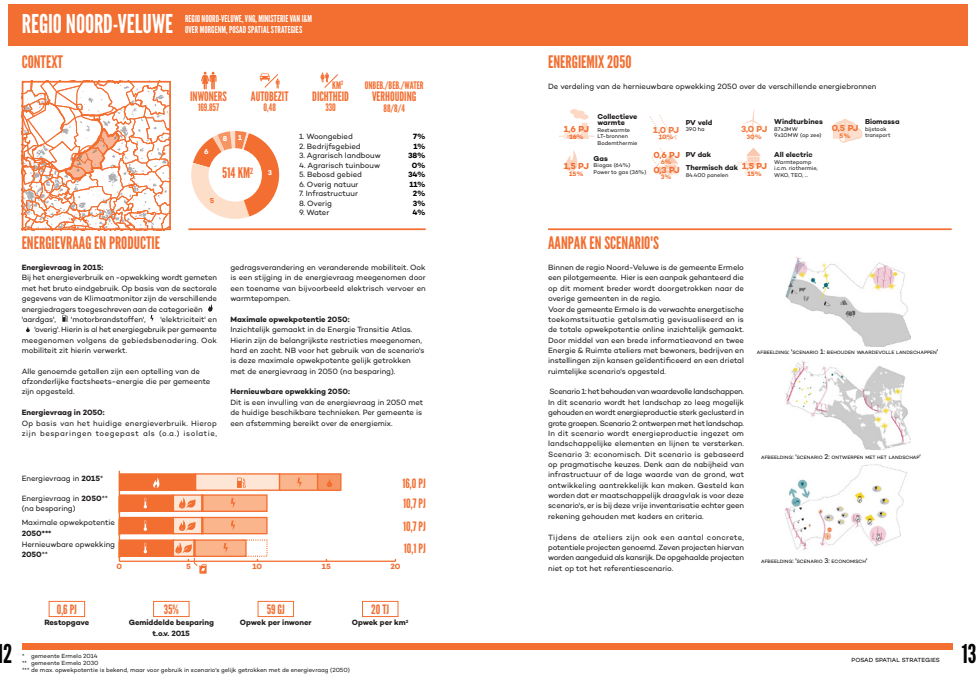
In 2017 werkten we aan professionalisering en verduurzaming van de energieloketten. We coördineerden zestig experimenten van allianties van gemeenten en bouwpartijen om innovatief zoveel mogelijk particuliere woningen te verduurzamen naar energieneutraal. We werkten aan de invoering van Energie Prestatie Keuring (EPK) en Europese Energie-Efficiency Richtlijn (EED). Maar ook aan verdere ontwikkeling van de aanpakken van regionale uitvoeringsdiensten bij toezicht en handhaving rond de Wet milieubeheer. We startten een Community of Practice rond het thema energietransitie voor huishoudens met lage inkomens. En rond de Green Deal Scholen organiseerden we regionale expertsessies over ander maatschappelijk vastgoed.

In 2017 ondersteunden we zeven regio's met de ontwikkeling van een regionale energiestrategie. Hierbij volgden we eenzelfde proces. In elke strategie komen zaken aan de orde als:

- Een energieanalyse met gegevens over regionaal energieverbruik
- Besparing en opwekpotentie
- Ruimtelijke vertaling van de opgave en de te nemen energiemaatregelen
- Opgave en ambitie voor korte en lange termijn, vastgelegd met relevante stakeholders in de regio (overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en bewoners)
- Strategie vertaald in afspraken met stakeholders en sectoren
- Inrichting van uitvoeringsorganisatie en regionale samenwerkingsstructuur

Met dertien regio's stelden we een lerend netwerk in. Doel: met elkaar kennis en ervaringen delen.

Er is een totaaloverzicht van alle regio's dat inzicht geeft over kwalitatieve en kwantitatieve resultaten van alle regio's, opgesteld door Posad. Per regio staat wat ze in potentie zelf kunnen opwekken, en in hoeverre ze daarmee hun eigen regio kunnen voorzien van duurzame energie. Hieronder het voorbeeld van de regio Noord Veluwe.

Klimaatadaptatie

Het nieuwe Deltaplan Ruimtelijke adaptatie biedt goede mogelijkheden voor gemeenten om met dit thema intensiever aan de slag te gaan. Gemeenten, waterschappen en provincies krijgen de ruimte om op regionaal niveau zelf heldere doelen, strategieën en een uitvoeringsagenda op te stellen.
Ook verduidelijkt dit plan verantwoordelijkheden van burgers en bedrijven, en komt er aanvullende ondersteuning voor gemeenten. In het najaar voerden gemeenten, waterschappen en provincies goede gesprekken over intensievere samenwerking in de regio's. Begin 2018 leidt dit tot een landsdekkende regionale structuur.

In Europees verband werkten we samen met vijf netwerken voor (duurzame) steden aan integrale nationale energie- en klimaatplannen.

Water

In het project *Samenwerken aan water* werkten we in het hele land samen met UvW. Om:

- Kostenreductie in de waterketen te realiseren
- Kwetsbaarheid te verkleinen
- Kwaliteit te verhogen

We liggen goed op koers om de doelstellingen voor 2020 te halen.

Bodem en ondergrond

Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en bedrijven maakten in het convenant *Bodem en ondergrond* ('16-'20) afspraken over invulling van de saneringsopgave en de transitie naar integraal bodembeheer en -gebruik. Ook op dit onderwerp vindt decentralisatie plaats.

Bodem en ondergrond worden integraal onderdeel van de afwegingen die gemeenten in de omgevingsvisie moeten maken. Vooruitlopend hierop ondersteunen we gemeenten in de dialoog over de bijdrage van de ondergrond aan ruimtelijke ontwikkelingen. Ongeveer tachtig gemeenten zijn hier inmiddels mee aan de slag.

Snel internet landelijk gebied

Snel internet zorgt ervoor dat inwoners digitaal toegang hebben tot zorg, scholing, werk en

vrije tijd. Mede na onze lobby heeft het ministerie van EZK nu een modelsteunregeling voor decentrale overheden om snel internet aan te leggen. Als Brussel met deze regeling akkoord gaat, kunnen gemeenten gemakkelijker subsidie verlenen bij de aanleg van snel internet in buitengebieden. Ook bevorderden we kennisontwikkeling bij gemeenten met handreikingen, bijeenkomsten en een webinar.

Afval en circulaire economie

Begin 2017 ondertekenden we samen met een groot aantal andere partijen het Grondstoffenakkoord. Het gaat om een breed gedragen intentieverklaring voor transitie naar een circulaire economie. Om deze te versnellen stelden we agenda's op voor de vijf relevantste thema's:

1. Bouw
2. Kunststoffen
3. Consumptiegoederen
4. Maakindustrie
5. Biomassa en voedsel

Na oplevering van deze agenda's bepalen we in 2018 in hoeverre we willen en kunnen bijdragen aan verdere uitrol ervan.

In 2017 zijn we met het ministerie van IenW en het Afvalfonds Verpakkingen van start gegaan met de tussentijdse evaluatie van de Raamovereenkomst Verpakkingen 2013-2022. We houden tegen het licht hoe afspraken over de producentenverantwoordelijkheid voor verpakkingen de afgelopen jaren zijn uitgevoerd. Verder waren we betrokken bij de voorbereiding van de raadsonderhandelingen (via het ministerie van IenW) en de opinievorming in het Europees parlement over de nieuwe EU afvalrichtlijn.

Lokale vormgeving ruimtelijke kwaliteit

We hebben ons ingezet om de Wet kwaliteitsborging voor bouwen aan te houden. Wij zagen vooral problemen met de uitvoerbaarheid en de rol die gemeenten kregen in de duale rolverdeling met de markt. Samen met het ministerie van BZK en de bouwpartijen bekijken we in 2018 of we op basis van de doelen tot een beter voorstel kunnen komen.

Uit de evaluatie van de wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (wet VTH) blijkt dat de omgevingsdiensten goed functioneren - structuuringrepen zijn niet nodig. Wel kunnen we kwaliteit en opdrachtgeverschap verbeteren. Omgevingsdiensten krijgen geen extra wettelijke kwaliteitsnormen en geen extra wettelijke taken. Over kwaliteitsverbeteringen bij regionale uitvoeringsdiensten spreken we halverwege 2018 met gemeentelijke voorzitters van omgevingsdiensten.

Omgevingswet

Het jaar 2017 stond in het teken van verkenning en verdieping. Het gemeentelijke veld pakte de voorbereiding op de Omgevingswet serieus op. Via een trekker en team verkenden alle gemeenten wat ze lokaal moeten doen. We keken kritisch mee met de wetsontwikkeling. Vanwege de zorgvuldige uitwerking van de wet verschoof de inwerkingtreding naar 1 januari 2021. De einddatum van de transitie blijft 2029.

In de zomer verscheen een rapport van Bureau ICT-toetsing met de aanbeveling om de moeilijkheid terug te brengen en de gebruikersbetrokkenheid te versterken. Deze hebben we uitgewerkt in concrete voorstellen. Er waren succesvolle sessies over het Financieel Dialoogmodel Omgevingswet. Met dit model hebben gemeenten beter inzicht in de eigen kosten voor invoering van de wet. Via verkenningen brachten we in kaart wat de Omgevingswet van de wethouder vraagt. Ook verkenden we de samenwerking tussen ketenpartners: gemeenten, omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en GGD GHOR Nederland.

Wij gaven de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) opdracht voor het essay: *Doe maar gewoon, aan de slag met de Omgevingswet door systematisch proberen!* Naast

verkenningen breidden we het ondersteuningsaanbod uit met:
- De checklist informatievoorziening
- Het menu voor raadsleden
- De basismodule Omgevingswet
- Klantreizen
- Serviceformules

Ook organiseerden we tientallen bijeenkomsten, waaronder het succesvolle festival *Omgevingswet, hoe dan?*

Mobiliteit

We richtten ons op bevordering van de verkeersveiligheid en agendering van mobiliteitsvraagstukken in landelijk gebied. Gevolg van onze lobby: geen verhoging van de maximumsnelheid voor landbouwvoertuigen. Samen met IPO en het ministerie van IenW werkten we aan een risicogestuurde aanpak voor verkeersveiligheid waarin gemeenten kunnen sturen op verkeersveiligheid - door data slim te koppelen en trends te signaleren.

Op verzoek van de waterschappen verkenden we daarnaast mogelijkheden voor overdracht van waterschapswegen naar gemeenten. Verder besteedden we aandacht aan bereikbaarheid in stedelijke knooppunten en zachte mobiliteit. Denk bijvoorbeeld aan veilige infrastructuur, fietsparkeerruimte en Tour de Force.

Woonbeleid

In een woonvisie leggen gemeenten hun beleidskaders vast - de basis voor jaarlijkse prestatieafspraken met woningcorporaties en huurdersorganisaties. Inzicht in de investeringscapaciteit van corporaties is gewenst om:
- Het woningtekort in de corporatiesector te verkleinen
- De woningkwaliteit te verbeteren
- De huren betaalbaar te houden

Het ministerie van BZK berekende voor de tweede keer de investeringscapaciteit per corporatie per gemeente. Vergeleken met 2016 halveerde de capaciteit in 2017. Dit komt voor een deel door de scheiding tussen Daeb en niet-Daeb-bezit van corporaties. Maar ook door gematigde huurontwikkeling en meer investeringen.

Gemeenten ondersteunden we bij de opzet van beleid voor wonen, begeleiding en zorg. Op initiatief van het ministerie van VWS en de VNG zette Platform31 een vierdaagse leerkring op: *Ontwikkelen visie op wonen, begeleiding en zorg.* In 2017 was deze twee keer georganiseerd voor zestig deelnemers uit dertig gemeenten. Wij waren betrokken bij de voortzetting en uitbreiding van de Woonzorgwijzer. Hiermee kunnen we per buurt een prognose maken van inwoners met beperkingen. De monitor wonen staat op waarstaatjegemeente.nl (in 2017 geactualiseerd en uitgebreid).

Een specifieke doelgroep die we in 2017 op de agenda hebben geplaatst zijn mensen die zijn aangewezen op middenhuur. Voor de landelijke samenwerkingstafel middenhuur brachten we samen met het ministerie van BZK een handreiking uit: *Gemeentelijk instrumentarium middenhuur.*

Onze modelhuisvestingsverordening pasten we aan om de urgentie van vergunninghouders goed te verankeren. Ook breidden we deze uit met een urgentieverordening.

Wij waren betrokken bij de start van de Bouwagenda, gericht op stimulatie, versnelling en verduurzaming van woningbouw. Via het Energieteam bevorderen we:
- Afspraken maken voor energiebesparing
- Klimaatbestendig maken van de woningvoorraad

Samen met de Woonbond en Aedes zetten we in om (een deel van) de opbrengsten van de

verhuurderheffing te gebruiken voor investeringen door corporaties. In het regeerakkoord is daarvoor een bedrag uitgetrokken. Wij steunen het programma Stedelijke transformatie, een vierjarig programma om binnenstedelijke transformaties te stimuleren, door:
- Kennis te delen
- Voorbeeldprojecten te begeleiden
- Regelgeving aan te passen

Om de kwaliteit van woonambtenaren te bevorderen organiseerden we in 2017 met zestien deelnemers eenmalig het vierdaagse leertraject Woonbeleid.

Luchtkwaliteit

Wij doen mee aan het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) en vroegen de staatssecretaris om duidelijkheid over het Nationaal Actieplan Luchtkwaliteit als opvolger van het NSL. Gemeenten doen veel om de luchtkwaliteit voor hun inwoners te verbeteren, maar zij kunnen dit niet alleen. Voor gemeenten is daarom belangrijk dat de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de overheden in een wettelijke regeling staat.

Voor de houtrookproblematiek pleitten we eind 2016 bij de staatssecretaris van Milieu voor EU-bronmaatregelen voor:
- Houtkachels
- Verkoopeisen van individuele stookinstallaties
- Handhaafbare beoordelingsmethodiek voor stookinstallaties in particuliere woningen
- Ontwikkeling van landelijke norm voor schadelijkheid van houtrook

Zo kunnen gemeenten deze maatregelen opnemen in hun omgevingsplan.

In 2017 bracht Platform Houtrook en Gezondheid mogelijke oplossingen in kaart voor:
- Gedragsbeïnvloeding
- Normering
- Proces
- Toestellen

Geluid

De Wet milieubeheer verandert zodat we bij het Meerjarenprogramma Geluidsanering (MJPG) bij rijksinfrastructuur maatregelen kunnen prioriteren, zónder het budget te overschrijden. Bij de voorbereiding en de raadpleging in 2017 zetten we in op noodzakelijke aanpassingen van het wetsvoorstel voor uitvoering van het saneringsprogramma en behoud van het beschermingsniveau van woningen en scholen vlakbij rijksinfrastructuur. Aanpassingen gaan over:
- Aanvulling van het beschikbare budget
- Duidelijkheid over gevolgen van gevelisolatie in plaats van bronmaatregelen voor ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving van rijksinfrastructuur
- Duidelijkheid over doorwerking in de Aanvullingswet geluid
- Vervanging van de top-down procesaanpak door een participatieproces in lijn met de Omgevingswet

Naast dit wetsvoorstel dachten we ook mee met de ambtelijke voorbereiding van het Aanvullingsbesluit geluid.

Asbest

Als een van de deelnemers aan het landelijk programma Versnellingsaanpak asbestdaken sanering steunen wij het asbestdakenverbod. Daarnaast vroegen we samen met andere ambassadeurs bij het ministerie van IenM en de Tweede Kamer aandacht voor:
- Duidelijkheid over de invoerdatum van het asbestdakenverbod
- Oplossing van knelpunten in regelgeving
- Financieringsinstrumenten voor de saneringsopgave
- Een landelijke communicatiecampagne
- Koppeling asbestsanering aan energietransitieprogramma's

- Verduurzaming van landbouw
- Handhavingscapaciteit

Verduurzaming veehouderij

Bij de lobby richting Rijk en parlement zetten we in op een instrumentarium waarmee gemeenten mogelijke volksgezondheidsrisico's door veehouderijen kunnen meewegen in lokaal beleid. Recent waren er diverse onderzoeken over volksgezondheid en geurhinder in de omgeving van veehouderijen. Gemeenten willen de uitkomsten meenemen in hun beleid om verduurzaming van landbouw te stimuleren. Daarnaast werkten we in 2017 samen met IPO en andere betrokken partijen aan een alternatief. Doel: dat gemeenten maatregelen kunnen nemen om negatieve effecten van veehouderij voor de fysieke leefomgeving te verminderen.

5 Openbare orde en veiligheid

Door gemeentelijke regie op integraal veiligheidsbeleid te versterken, krijgt het lokale gezag meer grip op veilig- en leefbaarheid in de eigen gemeente. Een groot handhavingstekort zet de veiligheid van burgers onder druk. Wij zetten in op een hoger niveau van politiezorg, onder meer voor:

- Werving van nieuwe agenten
- Vergroting van kwaliteit
- Flexibiliteit
- Diversiteit

Daarnaast is uitbreiding nodig van handhavende bevoegdheden op leefbaarheidsfeiten en uitbreiding van de bestuurlijke boete naar lichte verkeersovertredingen.

Wij stuurden onze reactie op het rapport interdepartementale beleidsonderzoek *Verkeershandhaving* naar de Tweede Kamer. Hierin staat ook het pleidooi voor de genoemde uitbreiding van handhavende bevoegdheden voor gemeenten. Ook hebben we de handreiking *Kernbeleid veiligheid voor gemeenten* geactualiseerd en uitgebreid met tips hoe om te gaan met de strategische onderwerpen van dit moment — zorg en veiligheid, ondermijning en intelligence. Eind 2017 stelden we een overzicht op voor gemeenten hoe ze, op basis van het kernbeleid veiligheid, thema's rondom cybercriminaliteit kunnen verwerken in het integraal veiligheidsbeleid. Voor gemeenten is deze handreiking waardevol bij de opzet van hun integraal veiligheidsplan voor de komende vier jaar.

Op 22 mei 2017 organiseerden we de *Dag van Zorg en Veiligheid*. Er was veel belangstelling uit de werelden van zorg, welzijn, veiligheid en strafervaringen. Samen met twaalf ketenpartners en koepelorganisaties presenteerden we de *Meerjarenagenda zorg- en veiligheidshuizen 2017-2020*. Onder ons voorzitterschap is met de belangrijkste partners bij dit thema de landelijke Stuurgroep Zorg en Veiligheid gevormd. We werkten aan onder meer:

- Veilig Thuis
- Veiligheidshuizen
- De Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz)
- Informatiedeling

Het VNG-team Keten Zorg en Veiligheid ondersteunde gemeenten bij de verbinding van zorg en veiligheid rond de thema's:

- Personen met verward gedrag
- Vernieuwing van Jeugdbescherming en -reclassering
- Veilig Thuis
- Doorontwikkeling van zorg en veiligheidshuizen
- Informatiedeling

Voor bestuurders ontwikkelden we een ketenlandschap dat inzicht geeft in het complexe veld van zorg en veiligheid en de sturingsmogelijkheden. We vormden een klankbordgroep met leden van drie VNG-commissies. Het OOV-netwerk en VNG-forum Sociaal Domein hebben

we samengevoegd. Ook hebben we een gezamenlijke groep Verbinding zorg en veiligheid ingericht waartoe 4.500 gemeenteambtenaren toegang hebben.

Theo Weterings (voorzitter van de commissie Bestuur en Veiligheid)

"De aanpak van ondermijning moet zich richten op georganiseerde criminaliteit én op waarborging van de integriteit in het openbaar bestuur. Het kabinet is te terughoudend met nieuwe wetgeving - VNG vraagt om extra bevoegdheden. We pleiten voor een structureel Ondermijningsfonds, dat onder meer wordt gevoed uit afgepakt crimineel vermogen."

Samen met het ministerie van JenV stelden we een trainingsprogramma op voor gegevensdeling in het zorg- en veiligheidsdomein. Specifieke aandacht kregen:
- De transformatie van implementatie van straffen
- Het programma Koers en kansen in de sanctie-uitvoering
- De positiebepaling radicalisering en polarisatie
- De aanscherping van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Onder leiding van VNG Realisatie B.V. vindt sinds eind 2016 in Breda het proefproject Veiligheidsinformatieknooppunt (VIK) plaats. Hierbij zijn meerdere gemeenten aangesloten: Tilburg, Eindhoven, Almere, Amersfoort, Helmond en Berkelland. In dit proefproject koppelen we beschikbare basisregistraties binnen gemeenten - en met één druk op de knop komen samenhang tussen persoon of object, en alle relaties met andere(n) in beeld. Als randvoorwaarden nemen we informatiebeveiliging en privacybescherming mee. Het proefproject loopt tot begin 2018.

We hebben jaren gepleit voor het mogelijk maken van experimenten met een gesloten cannabisketen waarbij we ook teelt gedogen. Voor het eerst biedt het kabinet hiervoor ruimte. We hebben een werkgroep cannabisbeleid ingericht, bestaande uit burgemeesters en wethouders volksgezondheid. Deze werkgroep pleit voor diverse experimenten en regionale samenwerking daarbinnen.

Onze integrale aanpak van ondermijning richt zich op:
- Tegengaan van georganiseerde criminaliteit
- Een weerbare samenleving
- Weerbare en integere bestuurders en ambtenaren

Bij het nieuwe kabinet pleitten we voor een deltaplan om ondermijning te bestrijden. Crimineel geld integraal afpakken moet topprioriteit zijn. Dat geld kunnen we dan investeren in de bestrijding van criminaliteit. En in: de maatschappij weerbaar maken. Daarnaast hebben we ingezet op goede verdeling van middelen uit het Ondermijningsfonds. Ook besteedden we extra aandacht aan casuïstiek en goede voorbeelden delen via bijvoorbeeld netwerkbijeenkomsten. Een belangrijk speerpunt binnen ondermijning afgelopen jaar was: aandacht voor (en afspraken over) integriteit van raadsleden bij de gemeenteraadsverkiezingen 2018.

6 Informatiehuishouding van gemeenten en privacybewaking

Digitale Agenda 2020

Vanuit de Digitale Agenda 2020, die op de ALV van 2015 is vastgesteld, werken gemeenten en de VNG aan drie ambities:
1. Open en transparant deelnemen in de participatiesamenleving
2. Als één efficiënte overheid werken
3. Massaal digitaal en maatwerk lokaal leveren

In 2017 heeft de VNG onder andere ingezet op een groot aantal projecten. Het resultaat? Verkenningen, instrumenten en producten die gemeenten in staat stellen om gebruik te maken van de kansen die technologie, maatschappelijke ontwikkelingen en wetgeving bieden. Het is een beweging, een mindset als het ware, waarin gemeenten samenwerken op talloze terreinen. De kracht van het collectief, 'samen doen wat samen kan' en 'vernieuwing van onderop' zijn belangrijke elementen van de Digitale Agenda 2020.

Gemeenten zijn ondersteund door inhoudelijke duiding van onderwerpen die de aandacht vragen in de informatiesamenleving. Enkele voorbeelden van waaraan is gewerkt in 2017:

- **Trendwatching.** belangrijke technologische en maatschappelijke trends zijn in kaart gebracht en vertaald naar publicaties. Gemeenten krijgen daarmee handvatten om in te spelen op de snel veranderende informatiesamenleving. De volgende onderwerpen zijn hierbij onder andere behandeld: Internet of things, Robotisering, Big Data en algoritmes, Kunstmatige intelligentie, Platforms, Augmented reality, Persuasive technology, Biometrics en Blockchain.
- **Kennisnetwerk datagedreven gemeenten.** In dit netwerk delen gemeenten kennis en ervaring over datagedreven werken en alle aspecten die daarbij komen kijken. Zoals het voldoen aan de privacyregels en het opstellen van open data standaarden.
- **Open Raadsinformatie.** Raadsinformatiesystemen (RIS) zitten vol met data. Elke gemeente richt deze naar eigen inzicht in, zowel qua inhoud als in vorm en toegankelijkheid. Dat maakt deze informatie lastig toegankelijk, terwijl transparantie voor het democratische proces van groot belang is. Open Raadsinformatie zorgt ervoor dat deze raadsinformatie, zoals voorstellen, notulen, moties en stemuitslagen, op herbruikbare wijze als open data wordt ontsloten. Daardoor wordt het voor inwoners, journalisten en app-bouwers eenvoudiger om inzicht te krijgen en de lokale democratie en kan vervolgens democratische participatie versterkt worden.

Studiegroep Informatiesamenleving

Op 11 november 2016 stelde de Ministerraad de taakopdracht van de Studiegroep Informatiesamenleving en Overheid vast: een advies over het verbeteren van het functioneren van de digitale overheid en de daarbij behorende noodzakelijke financiering en de vereenvoudiging van de governance van de digitale overheid. Daarbij is expliciet ook aandacht gevraagd voor de rol en positie van medeoverheden. Gemeenten hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de studie in de persoon van Franc Weerwind, burgemeester van Almere en voorzitter van de VNG-commissie Dienstverlening & Informatiebeleid.

Achtergrond is een razendsnel digitaliserende wereld en de invloed daarvan die zich laat zich voelen over de gehele breedte van de samenleving. Deze ontwikkeling raakt ook de overheid. Digitalisering is door de overheid lange tijd beschouwd als onderdeel van de bedrijfsvoering, gericht op efficiëntieverbetering van overheidsdiensten. Intussen is digitalisering echter onontbeerlijk geworden in het primaire proces van de overheid – veel overheidstaken kunnen niet of nauwelijks nog zonder digitale middelen worden uitgevoerd. Bovendien is een ontwikkeling gaande waarbij maatschappelijke partijen – waaronder burgers – een actieve rol spelen in de ontwikkeling van nieuwe digitale diensten en dienstverleningsconcepten. Data spelen in dit proces een cruciale rol, niet alleen data van de overheid maar ook van private partijen en burgers. Deze ontwikkeling heeft de potentie om de kwaliteit van het overheidshandelen enorm te vergroten, maar stelt ook eisen aan die overheid (of aan dat overheidshandelen.

Franc Weerwind (voorzitter van de commissie Dienstverlening en Informatiebeleid)

"De Nederlandse overheid is nog onvoldoende toegerust voor deze periode van digitale transformatie. Hoe kan een overheid in dit tijdperk echt zijn rol pakken en leiding nemen bij het ontwerp van informatietechnologie? Digitalisering is niet iets voor lijnorganisaties - het thema hoort op de agenda van boardrooms."

Het eindrapport 'Maak waar!' van de Studiegroep Informatiesamenleving concludeert dat de Digitale overheid, ICT en informatiebeleid definitief Chefsache is. Het is van existentieel belang om het primaire proces en de digitalisering te verbinden. Interne en diepgaande kennis van digitalisering en ICT is daarbij essentieel om goed opdracht te kunnen geven aan uitvoering op dit gebied. Bovendien concludeert het rapport dat deze opgave interbestuurlijk van aard is, want de overheid functioneert naar burgers en bedrijven als één-overheid. Gemeenten herkennen zich hierin, ze hebben belangrijke uitgangspunten ingebracht die in het rapport een plek hebben gekregen waaronder de bredere scope (de digitale overheid is meer dan enkel bedrijfsvoering), de stem van burgers en bedrijven die uitgaan van één overheid en de wens tot één GDI voor burgers en bedrijven, die valt onder één bewindspersoon met portefeuille.

Ook zijn er gemeentelijke punten die nog onvoldoende teruggevonden worden zoals de behoefte aan een heldere beleidsagenda, de inrichting van een fonds voor de generieke digitale infrastructuur en een heldere voor gemeenten in de governance van de digitale overheid.

BRP

Medio 2017 heeft het kabinet besloten het programma Operatie Basisregistratie Personen (oBRP) te temporiseren en heeft onafhankelijke deskundigen gevraagd om een bezinning. Later in het jaar heeft de minister van BZK aan de Tweede Kamer toegezegd om met het programma oBRP te stoppen.

De VNG acht het met oog op de samenhang met de uitvoering van andere gemeentelijke taken belangrijk te komen tot een toekomstbestendig model voor de BRP gebaseerd op moderne technische mogelijkheden. Modernisering van de persoonsregistratie is noodzakelijk om dienstverlening aan inwoners te borgen. De vernieuwing van de Basisregistratie Personen betreft de ontwikkeling van één centraal systeem voor de overheid waarbij wijzigingen in persoonsgegevens (zoals naam, verblijfplaats en relatie tussen personen) direct worden verwerkt en permanent online beschikbaar zijn. Andere belangrijke doelstellingen zijn: verhoging van de kwaliteit van de gegevens en de (goedkopere) aanpasbaarheid van het systeem.

In een poging om het verrichte werk rondom een moderne persoonsregistratie niet geheel verloren te laten gaan ontstond in de zomer het idee bij enkele gemeenten, NVVB, VNG en KING om tot een Gemeentelijke Verenigde Registratie van Persoonsgegevens (GVR) te komen. Gemeenten lopen met de huidige systemen immers tegen problemen aan in de uitvoering van gemeentelijke taken, de levering van verplichte gegevens aan GBA-V en de digitale dienstverlening. Eind 2017 is het onderzoek naar realisatie van het GVR echter gestopt, omdat het deel van de broncode van het programma oBRP dat beschikbaar is gesteld door het ministerie van BZK, onvoldoende houvast bood om een zinvolle proef binnen een redelijke termijn uit te voeren.

Generieke Digitale Infrastructuur

In februari 2017 besloot de Ministerraad tot het toepassen van het profijtbeginsel op de

voorzieningen van de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI), te beginnen met drie voorzieningen in 2018. In eerste instantie was het rekenmodel zodanig, dat kleine gebruikers, waaronder veel gemeenten, een onevenredig grote last droegen. Mede naar aanleiding van interventies van de VNG is het rekenmodel in de maanden na het besluit transparanter geworden en zodanig aangepast dat de last evenrediger naar gebruik verdeeld wordt over de profiterende partijen. Dit betekende voor gemeenten dat de totale kosten zeer fors zijn gedaald ten opzichte van de eerste berekeningen (van ca 24 miljoen naar minder dan 5 miljoen).

Tevens heeft de discussie over de financiering GDI het gesprek geopend over de governance op de GDI. In 2017 zijn er belangrijke voorbereidende stappen gezet om de aansturing van de voorzieningen meer bij de afnemers, waaronder gemeenten, neer te leggen. Dit is een positieve ontwikkeling die het streven naar een compacte en robuuste GDI bevordert.

Samen Organiseren

Gezamenlijk werken aan uitvoeringskracht is voor gemeenten van groot belang om tegemoet te kunnen komen aan de verwachtingen van de samenleving. Door samen te werken kunnen gemeenten hun uitvoeringskracht vergroten, risico's reduceren en juist lokaal maatwerk bieden op de gemeente specifieke uitdagingen. Sommige vraagstukken zijn eenvoudigweg te complex om lokaal goed te kunnen oplossen; op andere vraagstukken is voordeel te behalen door het met elkaar te organiseren. Voordeel in termen van verbetering van de kwaliteit en toegankelijkheid van de dienstverlening aan bewoners en ondernemers, versterking van de samenwerking in uitvoeringsketens, minder afhankelijkheid van de leveranciersmarkt, kunnen voldoen aan technologische vernieuwing en kostenbesparingen.

De afgelopen jaren heeft de onderlinge samenwerking tussen gemeenten al een vlucht genomen. Op het vlak van dienstverlening en de daarbij horende informatievoorziening heeft deze krachtenbundeling vorm gekregen in de Digitale Agenda 2020, die is vastgesteld tijdens de Algemene Ledenvergadering (ALV) van 2015. Andere goede voorbeelden van gezamenlijk optrekken zijn de Informatiebeveiligingsdienst (schaarse kennis beschikbaar voor alle gemeenten), het Gemeentelijk Gegevensknooppunt in het sociaal domein (administratieve lastenreductie), en de gezamenlijke inkoopprojecten voor mobiele telefonie en vaste data (kostenbesparingen). De ALV van 2017 heeft in lijn met deze ontwikkeling ingestemd met:

1. Het instellen van het College van Dienstverleningszaken (CvD) dat het bestuur adviseert over het vaststellen van standaarden voor de gemeentelijke uitvoering en het initiëren van activiteiten die versnelling in opschaling tot stand brengen. Het CvD monitort de uitvoering van de gezamenlijke activiteiten en rapporteert daarover aan bestuur en de ALV.
2. De inrichting van een Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU), waaruit gezamenlijke activiteiten kunnen worden gefinancierd. Sinds 2018 is het niet meer mogelijk om uitnamen uit het Gemeentefonds rechtstreeks aan de VNG toe te kennen. Om collectief al langer lopende activiteiten te blijven verrichten en nieuwe gezamenlijke activiteiten te kunnen starten, is daarom dit Fonds GGU ingericht.

Het verankeren van besluitvorming over de activiteiten in het kader van de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering in de jaarcyclus rond da ALV. Hiermee is voor gemeenten de controle en grip op de inhoud vergroot, bovendien zorgt dit voor continuïteit van de uitvoering van de (meerjarige) projecten. De GGU-activiteiten voor 2018 (inclusief meerjarige activiteiten die in eerdere ALV's zijn goedgekeurd) zijn in dit kader ook geaccordeerd door de ALV.

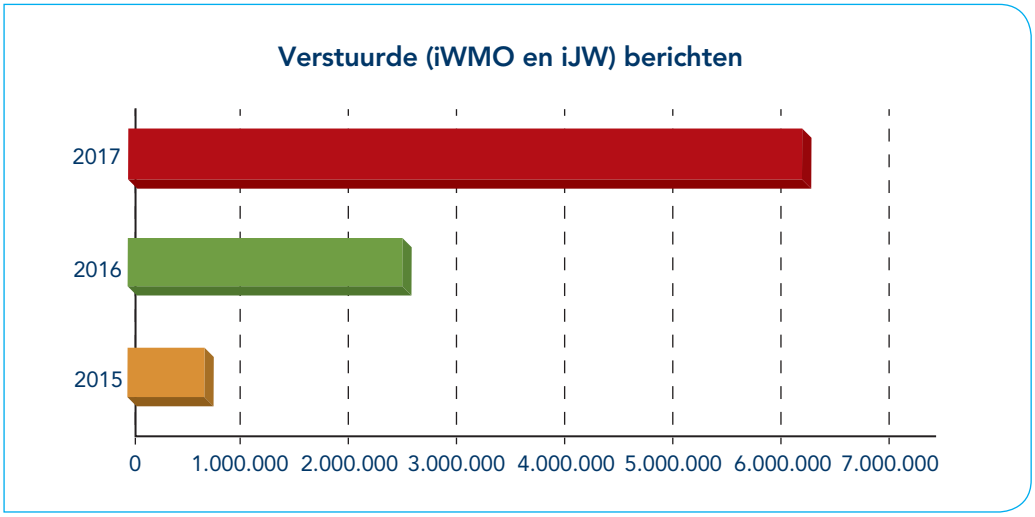
Nadat deze besluiten waren genomen, is er uiteraard veel gebeurd. Het College is in een tijdelijke samenstelling aan de slag gegaan, met een sterke verbinding met de commissie Dienstverlening & informatiebeleid en andere beleidscommissies. De Taskforce Samen Organiseren heeft als functie om enerzijds het College te adviseren over het programmaplan en standaarden, en anderzijds in samenspraak met de VNG gezamenlijke gemeentelijke activiteiten te initiëren, versnellen en ondersteunen. De Taskforce is daarmee aanjager, verbinder en denktank tegelijk. Zij is voortvarend aan de slag gegaan met het standaardiseren van werkprocessen, het ontwikkelen van een inzet op Digitale Identiteit en het creëren van een meer gezamenlijkheid in de gemeentelijke informatievoorziening.

Het voormalige Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) B.V. heet nu VNG Realisatie B.V. en werkt nog nauwer samen met de beleidsdirectie binnen de VNG. Hiermee is ook binnen de VNG-organisatie de verbinding en wederkerigheid tussen beleid en uitvoering versterkt.

Informatievoorziening Sociaal Domein

In het sociaal Domein is de gegevensuitwisseling ten behoeve van de uitvoering van de WMO en Jeugdzorg verder gestabiliseerd en op een niveau dat gesproken kan worden van een effectieve ondersteuning van de uitvoeringsprocessen. De infrastructuur die in een keten met VECOZO en het Inlichtingen Bureau is gerealiseerd heeft in het afgelopen jaar nog een belangrijke technische verbetering ondergaan door de invoering van de XML standaard. Daarnaast zijn berichtenstructuren verder verbeterd.

Ook wat de ondersteuning van de implementatie bij zorgaanbieders en gemeenten betreft is door het daarvoor ingerichte Programma iSD substantieel bijgedragen aan de acceptatie van het gebruik van de standaarden en aan de aanpassingen van de administratieve processen. Dit alles heeft er toe geleid dat in het najaar tussen alle betrokken partijen de intentie is uitgesproken om de iSD ketenactiviteiten in een permanente organisatie onder te brengen onder aanvoering van een stuurgroep bestaande uit zorgaanbieders, gemeenten en het ministerie van VWS.

In 2017 zijn er meer dan 6 miljoen berichten (iWMO en iJW) verstuurd, een forse stijging ten opzichte van het jaar daarvoor.

Informatieveiligheid

In 2017 stond het thema informatieveiligheid en privacy hoog op onze agenda. In dat jaar presenteerde de visitatiecommissie onder leiding van Frans Backhuijs bevindingen en aanbevelingen. Om het thema hoog te agenderen bezocht de commissie in twee jaar tijd 123 gemeenten. Onderwerp van gesprek: het belang van informatieveiligheid voor een professionele gemeente én de cruciale rol daarbij van college en bestuur.

Deze bestuurlijke aandacht voor het thema ging samen met een concreet en breed aanbod rondom het thema privacy. Daarnaast werkten we hard aan informatiebeveiliging in tal van ketens waarin gemeenten met anderen samenwerken, waaronder in die rondom werk en inkomen (Suwinet).

Suwinet is een digitale infrastructuur die de Suwipartijen (UWV, SVB en gemeenten) gebruiken om gegevens met elkaar uit te wisselen voor uitoefening van wettelijke taken in het domein werk en inkomen. Op 1 april 2017 trad een nieuwe wet in werking: Specifiek Suwinet-normenkader Afnemers 2017.

In het programma Borging veilige gegevensuitwisseling via Suwinet:
- Hielden we normen tegen het licht
- Scherpten we normen aan
- Brachten we normen in lijn met generieke bestaande uitgangspunten voor informatiebeveiliging

Normenkader staan in de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) en de Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst (BIR).

Digitale Duurzaamheid

Willen gemeenten ervoor zorgen dat waardevolle informatie behouden blijft? Dan moeten ze stappen ondernemen om duurzame toegankelijkheid van digitale informatie te beschermen. Ze moeten:
- Informatie op orde brengen
- Aansluiten op een e-depotvoorziening
- De archiefinstelling toekomstbestendig positioneren

In 2017 ontwikkelden we instrumenten om gemeenten te ondersteunen bij de opgave om digitale informatie duurzaam toegankelijk te maken.

7 Professionalisering van de gemeentelijke werkorganisatie

Met de vakbonden sloten wij op 4 juli 2017 een principeakkoord over de nieuwe cao Gemeenten. Deze loopt van 1 mei 2017 tot 1 januari 2019. Deze cao is het sluitstuk van de in 2012 vastgestelde werkgeversvisie waarin modernisering, flexibiliteit en harmonisering centraal stonden: *Naar een cao van de toekomst*. Het akkoord ondertekenden we op 9 oktober 2017.

Roel Bekker verkende wat leden vonden van een cao voor de 'onderkant van de arbeidsmarkt'. Maar hiervoor was geen breed draagvlak. Het bestuur nam Bekkers aanbevelingen over en werkt ze in 2018 uit. Er was dan ook geen reden om de aangenomen resolutie van de ALV in 2013 over de 'onderkant van de arbeidsmarkt' opnieuw aan leden voor te leggen.

In 2017 waren er verdere onderhandelingen met vakbonden over terugdringing van de complexiteit van de pensioenregeling van pensioenfonds ABP. Deze gaf in april 2017 aan dat uitvoering van de pensioenregeling vanaf 1 januari 2018 onmogelijk is door de complexiteit van de regeling. Sociale partners bereikten op 6 juli 2017 overeenstemming over de terugdringing van complexiteit. Ook maakten zij afspraken over de verhoging van de pensioenrichtleeftijd van 67 naar 68 jaar.

Wij willen meedenken over een nieuw pensioenstelsel als dit in het regeerakkoord staat. Een nieuw stelsel betekent:
- Een grote transitie van wet- en regelgeving
- Aanpassing van de ABP-regeling en bijbehorende werkgeverslasten
- Intensieve gesprekken met vakbonden die jaren duren

Roel Cazemier (voorzitter van het College voor Arbeidszaken)

"We hebben in 2017 goede cao-afspraken kunnen maken. Een goede ontwikkeling is dat we nu tijdig en zonder acties tot akkoorden kunnen komen. In 2018 maken we de gemeenten klaar voor de normalisering van de rechtspositie van ambtenaren: de overgang op 1 januari 2020 naar hetzelfde rechtsregime als alle andere werknemers in Nederland. De bedoeling is dat we dit jaar de nieuwe cao die daarbij hoort, klaar hebben. En we helpen de gemeenten bij de voorbereiding op de overgang met draaiboeken, opleidingen en modellen."

Verbond Sectorwerkgevers Overheid (waarvan we lid zijn) en Samenwerkende Centrales voor Overheidspersoneel spreken elkaar in de Pensioenkamer. Onderwerp: gevolgen van het nieuwe pensioenstelsel voor de ABP-pensioenregeling.

We startten het project Normalisatie; dit loopt door tot 2020 - als ook de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA) wordt ingevoerd. In de eerste maanden hebben we het project intern ingericht. Daarnaast hebben we een advies geformuleerd over de vraag aan gemeenten welke rol we na 2020 moeten hebben, en in elke juridische vorm onder de Wet CAO.
Om gemeenten op deze vraag voor te bereiden, organiseerden we de eerste voorlichtingsrondes in het land. Daarnaast vroegen we gemeenten via enquêtes welke ondersteuning ze nodig hebben bij invoering van de WNRA.

Tijdens de BALV op 1 december 2017 stemden leden in met het voorstel dat we in de nieuwe situatie namens alle gemeenten cao-afspraken mogen maken. Plus: we willen een landelijke cao voor gemeenten. Verder hebben we een paar voorbereidingen getroffen:
- Opleidingsplan voor gemeenten opgesteld
- De CAR UWO omgezet naar een cao volgens de Wet CAO
- Dienstverlening voor gemeenten versterkt

Modernisering van de cao na 2020 is onderwerp van gesprek tussen ons en de vakbonden. De WNRA is een forse transitie die alle gemeenten en haar personeel raakt (in welke hoedanigheid dan ook). In dit traject werken we nauw samen met IPO, UvW en het Rijk als werkgever. Parallel hieraan startten we een project waarin we de modernisering van de cao voorbereiden. Deze kunnen we dan snel in gang zetten na omzetting van de CAR UWO naar een cao volgens de wet op CAO, maar belasten deze omzetting niet.

In september werd bekend dat het overheidswerkgevers niet is gelukt om voldoende banen te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Na advies van het College van Arbeidszaken (CvA) en de Commissie Werk en Inkomen lieten we het ministerie van SZW weten dat we achter de realisatie van 125.000 extra plekken staan (waarvan 25.000 bij overheidswerkgevers). Maar: eerst moet meer duidelijkheid komen over hoe inspanningen van werkgevers meetellen.

We pleitten ervoor om de quotumheffing nog niet direct in te voeren. In november liet het kabinet de Tweede Kamer weten de quotumregeling voor de overheidswerkgevers 1 januari 2018 te activeren, maar pas op 1 januari 2019 te handhaven.

Op 25 maart sloten de Brandweerkamer en de vakbonden een principeakkoord over de uitwerking van het FLO-overgangsrecht. Het akkoord werd in september definitief en geldt voor ongeveer 2.500 brandweermensen in een bezwarende functie. Door de stijging van de AOW-leeftijd naar 67 jaar en fiscale wijzigingen was het akkoord noodzakelijk.

In 2017 organiseerden we verschillende voorlichtingsbijeenkomsten over de rechtspositie van politiek ambtsdragers. Deze zijn voor huidige raadsleden en kandidaat-raadsleden, en lopen door in 2018. Zoals altijd was de opkomst groot. Ook zijn we gestart met voorlichtingsbijeenkomsten voor gemeenten over socialezekerheidsrecht. In mei 2017 was weer de netwerkdag Arbeidszaken met als thema De toekomst begint vandaag.

8 Financiële positie van gemeenten

Het oude kabinet presenteerde bouwstenen voor een verschuiving van rijksbelastingen naar lokale belastingen. Deze zijn getoetst in nauwe afstemming met de uitvoeringspraktijk. Tijdens een reeks regionale bijeenkomsten spraken wij met de leden over de randvoorwaarden. En over: minimalisatie van impact voor individuele gemeenten en burgers. Na deze bijeenkomsten formuleerden we ijkpunten. Deze vertaalden we naar de VNG-inzet voor de kabinetsformatie. In het regeerakkoord is dit punt niet opgenomen. Dit betekent dat dit onderdeel blijft van de lobby over vier jaar.

Stabiele en voorspelbare gemeentefinanciën

Bij het nieuwe kabinet hebben we succesvol gelobbyd voor stabiele en voorspelbare gemeentefinanciën. Resultaat: het kabinet kiest voor een brede koppeling gemeentefonds met rijksuitgaven, en geen nieuwe efficiencykortingen. De opschalingskorting is helaas niet van tafel gegaan.

Staf Depla (voorzitter commissie Financiën)

"Bij de vorming van het nieuwe kabinet hebben we ingezet om na vele jaren van bezuinigingen door gemeenten ook mee te delen in de groei van de overheidsuitgaven nu het weer beter gaat.

Hierbij zijn twee belangrijke resultaten geboekt. Ten eerste zijn de budgetten van de gemeenten gekoppeld aan de brede rijksuitgaven. Daarmee wordt recht gedaan aan het groeiend aandeel van de zorguitgave in onze begroting. Ten tweede is vastgelegd dat gemeenteraden vrij zijn in de besteding van de middelen uit het gemeentefonds.

In 2017 hebben we ook hard ingezet om met het oude kabinet de moties van de ALV over tekorten BUIG en jeugd uitgevoerd te krijgen. Dat heeft nog niet tot resultaat geleid."

Wij waren nauw betrokken bij doorontwikkeling van het verdeelmodel BUIG en de ontwikkeling van een geïntegreerd verdeelmodel voor de Wmo en Beschermd Wonen. Ook zetten we in op een transformatiefonds voor gemeenten die financieel in de knel dreigen te komen over de volle breedte van het sociale domein. Zo voorkomen we dat vernieuwing in het gedrang komt.

We hebben actief gelobbyd tegen tekorten in het sociale domein, inclusief de BUIG-budgetten. Hierover onderhandelen we nog. In de Investeringsagenda werkten we investeringsopgaves uit die gemeenten de komende jaren willen doen voor:

- Energietransitie
- Klimaatadaptie
- Circulaire economie

Ook voerden we een intensieve (Europese) lobby om te voorkomen dat Europese begrotingsregels komende jaren een rem vormen voor (noodzakelijke) investeringen.

Verder voorkwamen we met BNG Bank dat deze opgaat in een nieuwe nationale investeringsbank. Was dit doorgegaan? Dan kwam de gunstige toegang van gemeenten tot de kapitaalmarkt onnodig in gevaar.

Het kabinet stelde haar plannen bij en besloot tot instelling van NLinvest, zónder daarvoor BNG Bank en WSB te ontmantelen. Met NLinvest lopen gesprekken voor een waardevolle samenwerking met gemeenten over bijvoorbeeld duurzaamheidsinvesteringen.

De komende kabinetsperiode noodzakelijke investeringen kunnen (blijven) doen? Dan hebben gemeenten voldoende EMU-tekortruimte nodig. Over het EMU-saldo bereiden het ministerie van BZK en het ministerie van Financiën afspraken voor met het kabinet.

Investeringen in sportaccommodaties vrij van btw

Het ministerie van Financiën is van plan om vanaf 1 januari 2019 investeringen in sportaccommodaties weer vrij te stellen van btw. Dit op grond van een uitspraak van het Europese Hof van Justitie. Dit kost gemeenten veel geld omdat ze dan betaalde btw niet meer als vooraftrek kunnen terugkrijgen van de belastingdienst. Al jarenlang is over deze vrijstelling gesproken. In 2017 pleitten we voor compensatie voor gemeenten. Deze is inmiddels opgenomen in de startnota: in totaal 241 miljoen euro - 153 miljoen euro voor gemeenten en 88 miljoen euro voor sportverenigingen. Er lopen ambtelijke gesprekken over hoe gemeenten compensatie krijgen.

Accountant

Wij onderzochten hoeveel gemeenten problemen hebben om een accountant te vinden. Op regiobijeenkomsten brachten we gemeenten die straks zonder accountant zitten met elkaar in contact. Ook bespraken we hoe we kunnen ondersteunen. Dit werken we verder uit. Daarnaast zetten we de discussie voort met onder meer het ministerie van BZK en de Nederlandse Beroepsorganisatie voor Accountants om toegenomen complexiteit en belasting in de controle van gemeenten kritisch tegen het licht te (blijven) houden. De vraag blijft of we het stelsel niet eenvoudiger kunnen inrichten, zónder het doel aan te tasten (goede controle). Ook ontwikkelden we een handreiking voor raadsleden over hun opdrachtgevende rol bij de accountantscontrole. Verder hebben we waarstaatjegemeente.nl uitgebreid met een brede set aan financiële kengetallen.

Dienstverlening aan de leden

Tijdens de kabinetsformatie is van verschillende kanten gewezen op de nood van kwalitatieve uitvoering van overheidsbeleid. Vaak is samenwerking nodig tussen verschillende overheden onderling en met andere partijen. Digitalisering en informatisering stellen ook hoge eisen waaraan de overheid lang niet altijd voldoet. Vanwege slechte dienstverlening of hoge kosten is de burger uiteindelijk de dupe. Slechte uitvoering tast de geloofwaardigheid van de overheid ook aan. Veel uitvoeringstaken liggen bij de gemeente, of die is erbij betrokken.

Op de VNG Bestuurdersdag op 1 december 2017 signaleert Tjeenk Willink dat de politiek de uitvoering van beleid verwaarloost. Hij pleit voor ruimte voor professionals, ook om op tijd de (neven)effecten van beleid in beeld te krijgen. 'De les voor politici is dat ze veel meer moeten redeneren vanuit casussen: van klein naar groot.' Tjeenk Willink stelt dat de overheid kwetsbaar en ongeloofwaardig is geworden doordat de politiek telkens nieuw beleid uitvaardigt en tegelijkertijd bezuinigt op de uitvoering. 'Het streven naar een kleinere, goedkopere en toch betere overheid heeft in vele gevallen voor de burger het tegendeel opgeleverd. Het streven naar bedrijfsmatig werken heeft de democratische rechtsstaat uitgehold. Het gaat te veel over wat de overheid niet hoeft te doen, in plaats van wat wel.'

Herman Tjeenk Willink

'Het overheidsbeleid biedt onvoldoende oplossingen voor de grote, fundamentele problemen. De geloofwaardigheid van het politiek-bestuurlijk stelsel staat op het spel'. Dit zegt topadviseur, kritisch beschouwer van het openbaar bestuur en minister van staat Herman Tjeenk Willink.

Alle gemeenten samen (en dus wij als VNG) voelen zich verantwoordelijk voor goede dienstverlening aan burgers. Deze vinden wij zelf ook belangrijk. In zijn rapport *De vierde dimensie, kennis vergaren, kennis delen en agenderend zijn* over de evaluatie van de governance gaf Deetman aan dat leden onze service waarderen.

Onder deze pijler gaan we in op het besluit tijdens de ALV van 14 juni 2017 om een fonds GGU in te richten. Ook leest u over onze inspanningen op de meer klassieke vormen van dienstverlening in 2017.

GGU

Kwaliteitsimpulsen krijg je vaak alleen door die als gemeenten samen op te pakken - of als overheden gezamenlijk. De vrijblijvendheid zijn we voorbij. In 2017 hebben we forse stappen gezet: met Samen Organiseren besloten we in de ALV van 14 juni 2017 om het fonds GGU in te richten. Het College voor Dienstverlening geeft bestuurlijk richting aan de uit het fonds gefinancierde activiteiten.

Samenwerken aan beleidsarme uitvoering leidt niet alleen tot betere dienstverlening, maar is ook kosteneffectief en vermindert de complexiteit voor individuele gemeenten. Hierbij werken we bottom-up: betere dienstverlening die één gemeente ontwikkelt schalen we op zodat we het wiel maar één keer hoeven uit te vinden.

In de loop van 2017 ontwikkelden we Samen Organiseren verder - een nieuwe werkwijze vanuit de uitvoeringspraktijk en bijbehorende vraagstukken. Doel: samenwerken aan een eigentijdse, kwalitatieve en efficiënte gemeentelijke uitvoering. Het is een vliegwiel voor de verbinding en versnelling van de gezamenlijke gemeentelijke uitvoering. Met als belangrijkste onderdelen:

- Dienstverlening
- Beleidsneutrale werkprocessen
- Informatievoorziening van gemeenten

De kernactiviteiten van Samen Organiseren:

- Verbindingen maken tussen gemeenten
- Gedeelde belemmeringen oppakken
- Zorgen voor standaardisering van processen

Gemeenten staan centraal in de governance van Samen Organiseren. Het College van Dienstverleningszaken adviseert het bestuur over standaarden en voorzieningen voor de gemeentelijke uitvoering en de werkgroep Samen Organiseren jaagt nieuwe initiatieven en lopende projecten aan.

Binnen Samen Organiseren stelden we een activiteitenlijst samen die we in 2017 uitvoerden. Deels van deze activiteiten lopen door in 2018. Ze zijn te bundelen onder:

- Initiatie & innovatie
- Opschaling & implementatie
- Interventie

Vragen van gemeenten

Wij zoeken voortdurend naar hoe we onze leden kunnen ondersteunen. Belangrijk vinden we:

- Maatwerk bij vragen
- Praktische tooling bij diverse beleidsinstrumentarium
- Brede kennisdeling
- Informatievoorziening

Wim Deetman constateert in zijn advies over de governance van onze organisatie dat dienstverlening een belangrijke pijler is van waardering van onze leden. Daarom inventariseren we in 2018 actief welke vragen en behoeften gemeenten hebben. Met onze dienstverlening willen we hierop aansluiten.

Klantcontactcentrum

Het Klantcontactcentrum (KCC) is de vraagbaak van VNG. Binnen maximaal vijf werkdagen beantwoorden we alle vragen. In 2017 beantwoordden we 25.075 vragen. De meeste vragen gingen over:

- Wmo
- Arbeidsvoorwaarden
- Politieke ambtsdragers
- Kinderopvang
- Bezoldiging en vergoedingen

Vragen kwamen uit bijna alle gemeenten, maar de gemeenten met de meest geregistreerde vragen zijn:

- Den Haag
- Amsterdam
- Sittard-Geleen
- Rotterdam

VNG-fora en het ROM-Netwerk

We faciliteerden 159 fora waarin deelnemers met elkaar over diverse vraagstukken van gedachten kunnen wisselen en kennis kunnen delen. Het totaal aantal deelnemers aan de VNG-fora en het ROM-Netwerk is 14.342. De volgende fora hadden de meeste deelnemers:

1. Sociaal Domein
2. Werkgeversforum
3. Gemeenterecht
4. Forum Wob
5. Toezicht en handhaving kinderopvang
6. Omgevingswet

Een paar fora hebben een beperkte maar intensieve groep gebruikers. Reden: het gaat om kennisintensieve thema's van een specifieke doelgroep. In 2017 toetsten we alle fora op privacyregelgeving en schoonden deze op.

Databank praktijkvoorbeelden

De *Databank Praktijkvoorbeelden: van en voor gemeenten* is een centraal en laagdrempelig platform voor inspiratie en om (praktijk)kennis te delen. De praktijkvoorbeelden beslaan vrijwel alle gemeentelijke beleidsterreinen. De meest bezochte onderwerpen zijn:

- Bestuur en organisatie
- Arbeidsvoorwaarden en personeelsbeleid
- Burgerparticipatie
- Gemeentelijke samenwerking
- Sociaal domein
- Asiel en integratie
- Gezondheid en Maatschappelijke ondersteuning

In 2017 hadden we meer dan 1.800 praktijkvoorbeelden en telden wij 66.793 bezoeken.

Juridische expertise

Onze juridisch experts adviseerden gemeenten op tal van terreinen. In 2017 beantwoordden we in totaal 1.280 backofficevragen. Verder gaven we zo'n 700 overige externe juridische adviezen. Verder in 2017:

- Tijdens de Tweede Kamerverkiezingen informeerden we gemeenten intensief over het gebruik van specifieke verkiezingssoftware.
- We organiseerden twaalf bijeenkomsten met Adviescommissie Gemeenterecht, werkgroep Openbare Inrichtingen en Landelijk Kabinetscontact. We hebben leden bijgepraat over actuele juridische ontwikkelingen.
- Voor gemeenten organiseerden we drie expertsessies over schaarse vergunningen.
- We ontwierpen of actualiseerden twaalf modelverordeningen.

Daarnaast organiseerden we in november 2017 voor de achtste keer de Juridische Tweedaagse. Wij kijken terug op een geslaagd congres in Arnhem waarbij 286 betalende deelnemers zich via zo'n zeventig workshops hebben laten bijspijkeren op uiteenlopende juridische onderwerpen.

Informatie en communicatie

Wij houden leden op de hoogte van:

- Wet- en regelgeving
- Beleid
- Ontwikkelingen binnen gemeenten

Zo plaatsen we berichten op vng.nl, hebben we een weekoverzicht en een VNG-nieuwsapp. In die laatste bundelen we informatie van de VNG-website, VNG Magazine en binnenlands nieuws van het ANP. In 2017 werd vng.nl 1,8 miljoen keer bezocht. De bezoekers bekeken in dat jaar met elkaar ruim 4,3 miljoen pagina's en er werden 546.836 publicaties gedownload.

Het weekoverzicht had eind 2017 ruim 27.000 abonnees. Het grootste deel van de abonnees werkt bij een gemeente of is gemeentebestuurder, maar deze nieuwsbrief gaat ook naar derden.

De VNG-nieuwsapp heeft zo'n 10.000 actieve gebruikers. Elke twee weken komt het VNG

Magazine uit. Uit onderzoek blijkt dat de bestuurlijke achterban het blad zeer goed leest. De relatiegegevens van gemeenten houden we actueel. Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 moeten we veel mutaties verwerken. Uiteraard werken we hiervoor binnen de kaders van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Het WOZ-informatiepunt

Het WOZ-informatiepunt verstrekt informatie over de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) aan iedereen met interesse in de Wet WOZ. De landelijke taxatiewijzers brachten we in april uit. Deze dragen in belangrijke mate bij aan uniformiteit, kwaliteit, doelmatigheid van de WOZ-uitvoering. De kosten van deze uitvoering zijn ook door activiteiten van dit project sterk gedaald: van 190 miljoen euro per jaar (ruim 23 euro per object) van 1999 tot en met 2002 tot zo'n 145 miljoen euro in 2016 (16,45 euro per object, cijfers over 2017 volgen in juni 2018).

In 2017 werd het WOZ-datacenter 110.000 keer bezocht. Het besloten deel van het WOZ-informatiepunt heeft ruim 1.800 geregistreerde gemeentelijke gebruikers (dat is bijna 100% van alle WOZ-ambtenaren).

VNG: huis van ontmoeting

Elk jaar brengen we gemeenten bij elkaar om kennis te delen en te netwerken. Denk bijvoorbeeld aan thematische bijeenkomsten zoals atriumlezingen. Of aan Raad op Zaterdag, meer gericht op een specifieke doelgroep. Hierna lichten we een paar van onze bijeenkomsten uit.

VNG Jaarcongres

2.600 lokale bestuurders kwamen op 13 en 14 juni naar Goes voor het jaarlijkse VNG Jaarcongres en de ALV. Verschillende sprekers zetten het thema vakmanschap als inspiratiebron neer:

- Paul 't Hart, hoogleraar Bestuurskunde aan de USBO
- Peter van Uhm, voormalig Commandant der Strijdkrachten
- Ingrid Thijssen, lid raad van bestuur en COO van Alliander
- Herman Pleij, emeritus-hoogleraar Historische Nederlandse letterkunde

De waardering van de deelnemers voor dit congres was hoog: 8,3.

Interbestuurlijke welkomstborrel én Welcome Back-borrel

Op 19 april 2017 organiseerden we samen met IPO en UvW de welkomstborrel. Tweede Kamerleden maakten in het Huis van de Provincies in Den Haag kennis met het IPO, de UvW en de VNG. Ook informeerden we ze over de Investeringsagenda.

Hierna organiseerden we op 5 september de Welcome Back-borrel in Nieuwspoort. Naast Tweede Kamerleden waren hier ook Eerste Kamerleden en kabinetsleden aanwezig. En natuurlijk de besturen van het IPO, de UvW en de VNG. Daarnaast waren ook aanwezig: managementteamleden van de koepelorganisaties, dijkgraven, commissarissen van de Koning en een bestuurlijke delegatie van de VNG.

Gastvrouw en -heren van de welkomborrel:

- Ank Bijleveld-Schouten (voorzitter IPO)
- Hans Oosters (voorzitter UvW)
- Jan van Zanen (voorzitter VNG)

Ulvenhout

Eind maart 2017 kwamen op ons initiatief vertegenwoordigers bijeen van VNO-NCW, PO-raad, MBO-raad, ministeries, wetenschappelijke wereld, politie, Aedes, SER, IPO, UvW, InHolland, VSG en de VNG. Samen probeerden we de verkiezingsuitslagen te begrijpen en zochten we naar opgaven die we met elkaar moeten oppakken om het verschil te kunnen maken. Dit onder het motto: samen bouwen aan Nederland.

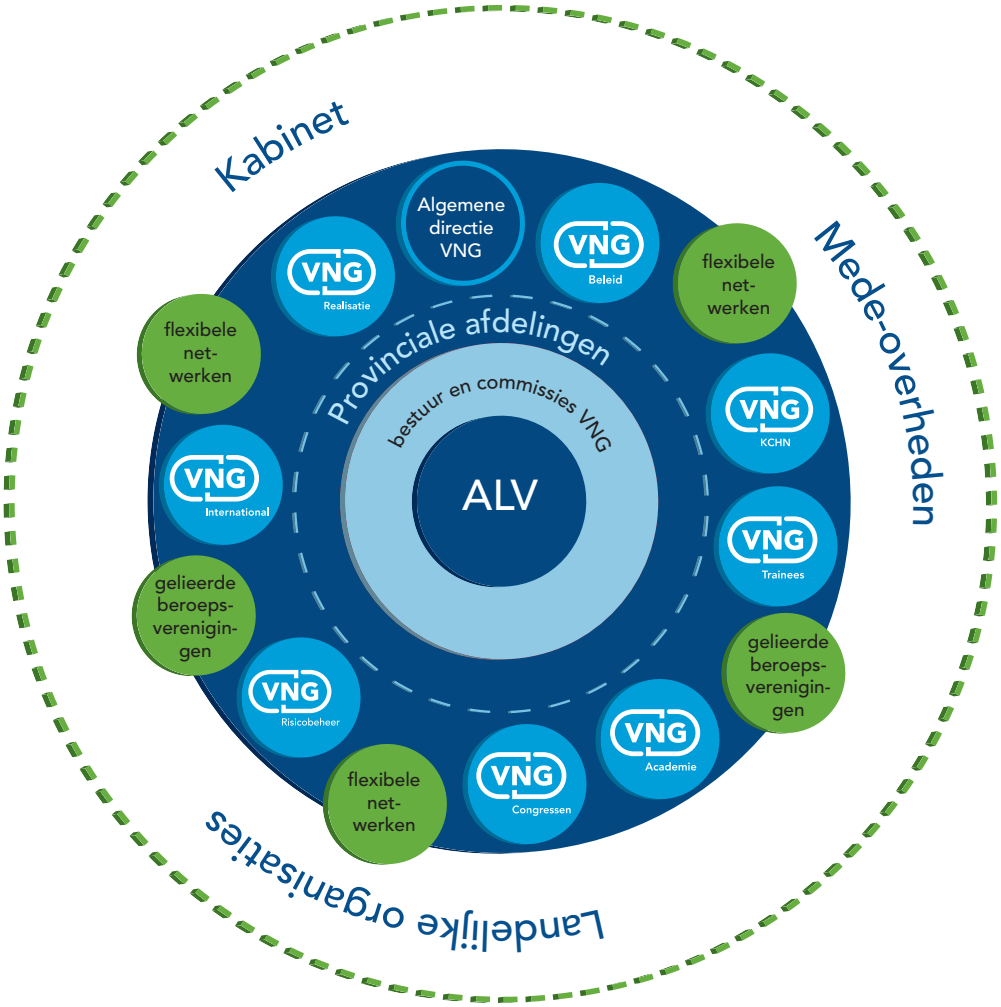
Atriumlezingen

Om te informeren en te inspireren organiseerden we vier atriumlezingen. Gemiddeld waren hier 70 deelnemers. De thema's en sprekers waren onder andere:

- **Succesvol lokaal bestuur**
  Paul 't Hart, Lieske van der Torre en Scott Douglas (Universiteit Utrecht)
- **De lokale democratie: over vertrouwen, tevredenheid of toch scepsis**
  Tom van der Meer (Universiteit van Amsterdam) en Derk Loorbach (Erasmus Universiteit)
- **Publieke financiële verantwoording en de rol van gemeenten**
  Arno Visser (Algemene Rekenkamer), Alberta Schuurs (wethouder van financiën De Ronde Venen) en Peter Verheij (wethouder van financiën Alblasserdam)
- **Vertrouwen in privacy**
  Corien Prins (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid en Tilburg University)

Ontwikkelingen van de VNG-organisatie

De kracht van de VNG-organisatie naar buiten toe kan alleen maar toenemen als we ook in staat zijn om intern als een samenhangend en samenwerkend team te opereren. En dat binnen het totale concern. De VNG-organisatie bestaat uit de directie Beleid en de stafafdelingen, vaak aangeduid als het VNG-bureau. Daarnaast hebben we vijf bedrijven die deel uitmaken van het concern. Ze leveren elk op hun manier een bijdrage aan de doelstellingen van de VNG. 2017 was het jaar van een groot aantal ingrijpende veranderingen binnen de organisatie, met name binnen de directie Beleid en de stafafdelingen.

1 Algemene directie en stafafdelingen

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen binnen de Algemene directie en de drie stafafdelingen (Concernstaf, Bedrijfsvoering en Communicatie).

- Sinds september 2017 vormen Jantine Kriens (algemeen directeur) en Pieter Jeroense (plaatsvervangend algemeen directeur) de Algemene directie. In de portefeuilleverdeling ligt bij Pieter Jeroense de nadruk op de interne organisatie en de bedrijven.
- Het herontwerp van de stafafdelingen volgde op de wijzigingen van de directie Beleid. De VNG-organisatie kent nu drie stafafdelingen: de Concernstaf, Communicatie en Bedrijfsvoering.

- Eén van de maatregelen die we in 2017 namen, is de start van een nieuw ingerichte planning- en controlcyclus, waarbij concernsturing het uitgangspunt is.
- De Algemene directie heeft een strategische visie opgesteld over de positie, de rol en de ontwikkeling van de bedrijven binnen het concern (aandeelhoudersvisie).
- Naast de wijzigingen in de structuur, hebben we in 2017 geïnvesteerd in de professionalisering van de organisatie, bijvoorbeeld met de introductie van een summer- en winterschool en de training van een interne groep facilitatoren.
- Met een meerjarige 'HR-roadmap' geven we een impuls aan de professionalisering van ons belangrijkste kapitaal: onze medewerkers. Denk daarbij aan een nieuw introductieprogramma, verbeteren van de managementinformatie, vernieuwen van de gesprekscyclus en modernisering van de rechtspositieregeling.
- In het najaar hebben we een medewerkersonderzoek gehouden, waaraan in 2018 per onderdeel opvolging wordt gegeven. Dit onderzoek wordt over twee jaar herhaald.
- Met het oog op de nieuwe bestuursperiode in 2018 vroegen we Wim Deetman om de werking van de VNG-governance te evalueren. Zijn bevindingen en aanbevelingen richten zich niet alleen betere inrichting en werking van het bestuur en de commissies, maar gaan vooral over onze plaats als vereniging in een veranderende context. De aanbevelingen hebben ook veel waarde voor onze interne organisatie en krijgen in 2018 opvolging.

2 Directie Beleid

Hieronder een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen binnen de nieuw gevormde directie Beleid.

- In 2017 stond de uitwerking van de nieuwe organisatiestructuur binnen de directie Beleid. Veel medewerkers begonnen in een ander team. Doel is om gezamenlijk aan de maatschappelijke opgaven van gemeenten te werken.
- Drie nieuwe directeuren Beleid zijn begin 2017 gestart en zijn het gezicht van de nieuwe directie Beleid.
- De afdeling informatievoorziening (waaronder het klantcontactcentrum) maakt sinds 2017 onderdeel uit van de directie Beleid.
- De directie Beleid heeft ook een programma- en projectenpool. De medewerkers van de directie Beleid en de stafafdelingen hebben deelgenomen aan een training projectmatig werken.
- Eén van de directeuren Beleid richt zich speciaal op het thema Informatiesamenleving en werkt daarbij nauw samen VNG Realisatie. Samen geven zij invulling aan de realisatie van Samen Organiseren.

Jantine Kriens (algemeen directeur):

"In 2017 hebben we hard gewerkt om het fundament onder de VNG-organisatie te leggen. Om vanuit heldere inhoudelijke en financiële kaders en verantwoording gemeenten te kunnen ondersteunen. Met de basis op orde, een inhoudelijke agenda en spelregels met andere overheden kunnen we in 2018 de volgende stap zetten in het nog meer met elkaar doen, waarbij we de vragen en knelpunten van de gemeentelijke praktijk op de Haagse tafel leggen om samen te komen tot oplossingen. Feitelijke informatie om beter te kunnen besluiten en sturen op lokaal niveau en om het Haagse te kunnen aantonen dat de werkelijkheid soms echt anders is, is daarbij van belang."

3 Bedrijven

De vijf bedrijven maken deel uit van het concern. Ze leveren elk op hun manier een bijdrage aan de doelstellingen van de VNG.

Congres- en Studiecentrum VNG B.V.

Het Congres- en Studiecentrum B.V. bestaat uit:

- VNG Congressen
- VNG Academie

VNG Trainees is ondergebracht in VNG Opleiding en Detachering B.V., een honderd procent dochter van Congres- en Studiecentrum VNG B.V.

CS-VNG organiseert bijeenkomsten, beurzen, cursussen, opleidingen en een traineeprogramma. Bestuurders en medewerkers bij de lokale overheid kunnen hierdoor beter functioneren. Kennis en verbinding staan hierbij centraal.

Het VNG Jaarcongres in Goes was in 2017 een opvallend succes: de 2.600 deelnemers beloonden de opzet en organisatie met een 8,3 - de hoogste score ooit. Maar ook het nieuwe congres De Dag van de Stad was een succes, met 1.500 deelnemers uit zowel de profit- als de non-profitsector. De grote jaarlijks terugkerende Voor de Jeugd Dag heeft, net als de Juridische Tweedaagse, inmiddels een vaste plek veroverd op de congreskalender.

VNG Academie organiseerde in 2017 394 opleidingsdagen. In 2017 hebben we veel nieuwe producten ontwikkeld. Denk bijvoorbeeld aan VNG Summerschool. Verder werkten we in 2017 harder aan het Leerplatform voor raadsleden. Dit platform bieden we vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018 aan.

VNG Trainees bouwt samen met ons hard verder aan een moderne krachtige lokale overheid. Door jong talent:

- Te ontdekken
- Op te leiden
- Werkervaring te geven

We constateren een duidelijke groei in zowel het aantal geplaatste trainees (48 in de piekperiode en 38 eind 2017), als het aantal opdrachten (62).

VNG Kenniscentrum Handhaving en Naleving Advies B.V.

Mede door decentralisatie zijn gemeenten verantwoordelijk voor toezicht en handhaving van veel wetten en daarop gebaseerde regelingen. Onderzoek toont aan dat binnen het sociale domein op dit thema weinig integraal beleid of visie is. Ook is handhaving nog geen vanzelfsprekend onderdeel van de gemeentelijke dienstverlening. Voor het verbinden van handhaving aan dienstverlening is het noodzakelijk dat verschillende afdelingen binnen de gemeente en ketenpartners met elkaar gaan samenwerken.

Op 7 december 2016 richtten we VNG Kenniscentrum Handhaving en Naleving Advies B.V. (hierna te noemen VNG KCHN) op. Dit centrum ondersteunt gemeenten met handhaving en naleving. Primaire focus is het sociale domein. Denk bijvoorbeeld aan:

- de Participatiewet
- Wmo
- Jeugdwet
- Wet kinderopvang

Door het integrale karakter van handhaving en naleving kijken we ook naar andere domeinen.

In 2017 werkten we hard aan expertiseversterking en deling ervan met en tussen gemeenten. Ook in samenwerking met andere partijen, zoals GGD GHOR Nederland. Denk bijvoorbeeld aan handhavingsinstrumenten die we ontwikkelden, en aan kennis en informatie op naleving.net. Verder was in 2017 het Landelijk Handhavingscongres een belangrijk moment.

Op 31 oktober 2017 kwamen ruim 700 medewerkers van gemeenten, departementen en uitvoeringsorganisaties samen in Den Bosch. VNG KCHN B.V. haalde veel input op over hoe integraal toezicht en handhavingdbeleid in het sociale domein verder vorm kan krijgen.

Deze input verrijken we en werken we uit tot een eerste koersdocument (green paper). Met gemeenten en ketenpartners ontwikkelen we deze in 2018 door. Deelnemers waardeerden dit congres zeer hoog.

VNG Risicobeheer B.V. (tot 1 maart 2018 VNG Verzekeringen B.V.)

Vanaf de oprichting in 2000 richtten we ons voornamelijk op één soort beheersmaatregelen: verzekeringen. In het marktverkenningsonderzoek uit 2016 gaven gemeenten aan welke ondersteuning ze wilden op het gebied van integraal risicomanagement:

- Kennis
- Platform
- Producten en diensten

VNG Risicobeheer B.V. adviseert gemeenten over het brede terrein van integraal risicobeheer. De transitie doen we samen met onze leden zodat we vraag en aanbod goed op elkaar kunnen afstemmen. We starten een interactief digitale community om kennis, data en ervaringen uit te wisselen. En om producten en diensten samen te ontwikkelen.

We voegen de community en de VNG Risicobeheer-site samen. Voor leden ontstaat zo één aanspreekpunt. Verder herijken we de huidige verzekeringsportefeuille, bijvoorbeeld via eenhaalbaarheidsonderzoek naar een integrale gemeentepolis en een collectieve minimapolis.

VNG Risicobeheer B.V. werkte in 2017 samen met het Verzekeringsplatform Overheden.

VNG Realisatie B.V.
(tot 1 januari 2018 Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) B.V.)

VNG Realisatie B.V. (hierna te noemen VNG Realisatie) wil gemeenten in de informatiesamenleving faciliteren zodat zij sneller, slimmer en beter kunnen inspelen op maatschappelijke vraagstukken. En: voldoen aan verwachtingen van hun inwoners en ondernemers.

VNG Realisatie B.V. werkt binnen onze verenigingsstrategie in het algemeen, specifiek de Digitale Agenda 2020. De focus van VNG Realisatie B.V. in 2017 lag op ontwikkelingen duiden en ontzorgen. En op gemeenten versterken op deze terreinen:

- Sturingsinformatie
- Informatiesamenleving
- Dienstverlening en bedrijfsvoering

De succesbepalende factor? VNG Realisatie B.V. ontzorgt, ondersteunt en versterkt gemeenten vanuit het krachtenveld van samenleving, markt en overheid. Een paar mooie resultaten in 2017:

- **Digitale Agenda-congres**
  1.500 mensen uit ruim 300 gemeenten bezochten het congres.
- **Waarstaatjegemeente.nl**
  Het aantal bezoeken steeg met 60% vergeleken met 2016 - ruim 440.000 bezoeken op jaarbasis.
- **Nieuwe auditmethode**
  Elk jaar verantwoorden gemeenten zich over de kwaliteit van informatieveiligheid van verschillende systemen. In 2017 voor het eerst met de nieuwe Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). Nagenoeg alle gemeenten implementeerden succesvol deze nieuwe aanpak.
- **Bewustwording informatieveiligheid**
  Bewustwording van informatieveiligheid en privacy stijgt. Dit komt mede door inspanningen van Informatiebeveiligingsdienst. Hierop zijn alle gemeenten aangesloten.
- **Gezamenlijke aanbesteding vaste datalijnen**
  De gezamenlijke aanbesteding voor vaste datalijnen is succesvol: meer dan 250 gemeenten doen mee. Hierdoor besparen zij fors op de kosten. Ook leggen zij hiermee de basis voor een gezamenlijke infrastructuur, één van de speerpunten van de Digitale Agenda 2020.

Na besluitvorming in de BALV eind 2016, en verdere operationalisatie in de ALV halverwege 2017 kregen GGU en Samen Organiseren steeds meer vorm. De governancestructuur staat. De randvoorwaarden voor financiering zijn geregeld. De eerste resultaten worden zichtbaar. Ook intern heeft dit effect: KING heet per 1 januari 2018 VNG Realisatie en haar directeur is nu verantwoordelijk voor onderstening van de gezamenlijke gemeentelijke uitvoering.

VNG International B.V.

In 2017 zette VNG International B.V. (hierna te noemen VNG International) in Nederland de campagne *Gemeenten4GlobalGoals* voort. Het ging daarbij om handvatten te bieden voor koppeling tussen lokaal beleid en wereldwijde duurzaamheidsdoelen. In mei 2017 stuurde de regering de eerste Nederlandse Susainable Development Goals naar de Tweede Kamer: *Nederland ontwikkelt duurzaam.* Een apart hoofdstuk ging over rollen, taken en inzet van decentrale overheden - voor lokale overheden een onmisbare uitdrukking voor de internationale duurzaamheidsagenda. Voor dat onderdeel in het rapport was VNG International de penvoerder.
Het buitenland kijkt met veel interesse naar deze zichtbare samenwerking tussen nationale overheid en gemeenten. Meerdere Nederlandse gemeenten brachten verbindingen in kaart tussen de wereldwijde duurzaamheidsdoelen en gemeentelijke opgaven. Hiervoor deelde VNG International een paar aanpakken met andere gemeenten. In 2018 krijgt dit een vervolg, met als inzet nog meer gezamenlijkheid in de aanpak op basis van samen leren en vooruit gaan. Oss en Utrecht werden in januari 2017 samen gekozen tot 'meest inspirerende Global Goals-gemeente van het jaar'.

Samenwerken met China

VNG International versterkte in 2017 de gemeentelijke samenwerking met China. Doel: meer halen uit de diverse gemeentelijke (en provinciale) partnerschappen met landen in Oost-Azië. In september 2017 was een tweedaagse conferentie voor Chinees-Nederlandse gemeentelijke en provinciale partnerschappen, met vijftien deelnemende Nederlandse gemeenten, en 150 deelnemers uit Chinese gemeenten en provincies. Via een netwerkbenadering in plaats van een-op-een relaties zijn deelnemers ervan overtuigd dat we nog meer kunnen halen uit deze partnerschappen. In 2018 krijgt dit een vervolg.

Orkaan Irma

In 2017 werden Sint Maarten, Saba en Sint-Eustatius zwaar getroffen door orkaan Irma. Samen met het Rode Kruis maakte VNG International de afspraak dat de helft van de donaties van tientallen gemeenten wordt ingezet voor noodhulp. De andere helft gebruikte de hulpverleningsorganisatie voor structurele wederopbouw via een VNG International-programma. Dit programma is, in goed overleg met de autoriteiten ter plaatse, uitgewerkt. Mede met inzet van expertise van een paar Nederlandse gemeenten wordt dit vanaf 2018 uitgevoerd. De focus ligt op:

- Versterking van de rampenplannen
- Versterking van de organisatie voor rampenbestrijding
- Betere bouwverordeningen en de naleving ervan

Internationale waardering

Instabiliteit, conflict en migratie: in 2017 zette VNG International zich meer in voor landen en regio's. Deze inzet sluit aan bij de hoge prioriteit van de internationale gemeenschap en de Nederlandse regering om grondoorzaken van migratie, terreur, klimaatverandering en armoede aan te pakken. Als een van de weinige internationale spelers was VNG International succesvol in Zuid-Soedan. Internationale waardering kregen VNG International voor de versterking van de lokale overheid. Die kon op haar beurt weer de dialoog ondersteunen tussen landbouwers en nomadische veehouders. Hierdoor zijn jaarlijks terugkerende gewelddadige conflicten door migratie bij de seizoenswisseling beëindigd. Dit spaart levens en creëert voorwaarden voor economische ontwikkeling.

IDEAL in zeven fragiele staten

Met financiering van het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) is VNG International een nieuw meerjarig programma gestart - IDEAL. In zeven fragiele staten:

1. Burundi
2. Mali
3. Oeganda
4. Palestijnse Gebieden
5. Rwanda
6. Somaliland
7. Zuid-Soedan

In deze landen versterkt het programma inclusieve besluitvorming en beleid. In de uitvoering zijn meerdere Nederlandse gemeenten betrokken. Verder werkte VNG International actief aan versterking van lokaal bestuur in ontwikkelingslanden. Het achterliggende idee: beter bestuur betekent een beter leven voor mensen.

DEALS in (middel)grote steden

Met financiering van het ministerie van BZ is nóg een nieuw meerjarigprogramma van start gegaan: DEALS. Het gaat om (middel)grote steden in landen als:

- Indonesië
- Filipijnen
- Mozambique
- Benin
- Ghana
- Colombia

Het programma richt zich op versterking van gemeentelijke capaciteit voor stedelijke ontwikkeling - gebruikmakend van Nederlandse ervaringen met City Deals. Ook hier werken meerdere Nederlandse gemeenten actief aan mee.

Met financiering door een trust fund van de Wereldbank voerden we in 2017 een omvangrijk programma in Ethiopië uit. Gericht op: versterking van de 'social accountability' van lokale overheden aan hun bevolking. Op veel plaatsen versterkte VNG Internationalokale overheden in hun vermogen rekenschap af te leggen over investeringen in lokale infrastructuur en voorzieningen. Dit project is veel geprezen en heeft door zijn schaal ook echt betekenis.

Vooruitblik 2018

Veel van de ontwikkelingen uit 2017 leiden in 2018 tot resultaat. Om te beginnen praten we met het kabinet over een Interbestuurlijk Programma. Hiervoor leveren de nieuwe raden en colleges bouwstenen aan. Ook besluiten zij over de bijdragen die gemeenten gaan leveren. Urgente maatschappelijke opgaven waarvoor overheden samen verantwoordelijk zijn? Die moeten ze via een programmatische aanpak sneller en beter oplossen.

Het gesprek over de gemeentefinanciën moeten we verder voorzien van een feitelijke grondslag. Dit is inclusief de tekorten in het sociale domein. Als resultaat willen we heldere afspraken.

Voor zowel gemeenten als voor onze vereniging start in 2018 een nieuwe bestuursperiode. Nadat gemeenteraden zijn gekozen en colleges zijn gevormd, kiezen wij een nieuw bestuur en nieuwe commissies. En na de zomer van 2018 starten we met discussies over een nieuwe meerjarenvisie. Die moeten leiden tot een document dat we in de ALV van 2019 vaststellen.

Omdat gemeentetaken toenemen en werk steeds meer in netwerkverband moet, krijgen we te maken met andere en hogere eisen. Dit heeft gevolgen voor onze organisatie. In 2017 voerden we een reorganisatie door die we in 2018 verder inregelen. Een groter takenpakket heeft ook financiële gevolgen. In 2018 doen we voorstellen voor de:

- Toekomstige contributiestructuur
- Gewenste omvang van het vermogen

Het uitgangspunt is dat de vereniging een financieel gezonde basis heeft om de grote opgaven van komende jaren voortvarend te kunnen aanpakken.

Voor Samen Organiseren (fonds GGU) is 2018 het eerste jaar. We bouwen daarmee door op de collectieve dienstverlening die we in de afgelopen jaren uit het gemeentefonds financierden. Nieuw is de meerjarige ambitie en aansturing door gemeenten. Daarmee hebben we een belangrijke stap gezet om de dienstverlening aan de burgers sneller en efficiënter via een gezamenlijke aanpak te realiseren - zowel in programmering als in financiering.

Het bestuur, mei 2018

Dhr. J. van Zanen,
Voorzitter

Dhr. P. Buijtels,
Penningmeester

B Financieel jaarverslag

Financieel beleid

Het financieel beleid van de VNG is in hoofdzaak gericht op een stabiele begroting en het te allen tijde kunnen voldoen aan (betalings-)verplichtingen. De belangrijkste elementen van het financieel beleid zijn: evenwicht in de samenstelling van baten en lasten, rendement op het vermogen en de liquiditeitspositie.

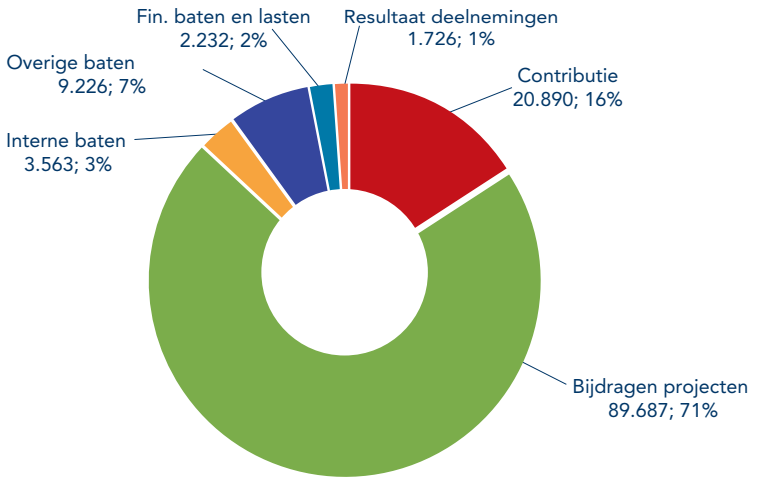
Evenwicht in de samenstelling van baten en lasten 2017

Onder evenwicht in de samenstelling van baten en lasten wordt verstaan dat de vaste lasten (totaal van de lasten exclusief incidentele lasten, lasten gesubsidieerde projecten en lasten gelieerde instellingen) van de Vereniging zoveel mogelijk worden gedekt uit de contributie-inkomsten. Dit is van belang omdat andere inkomstenbronnen sterk kunnen fluctueren.

De vaste lasten worden onderverdeeld in twee delen: de contributie-gefinancierde personeelslasten en de overige vaste lasten (zoals huivestingskosten , ICT en overige kantoorkosten). Dit zijn de totale laten van de kernorganisatie. Voor de personeelslasten geldt dat deze meer dan volledig door de contributie-inkomsten worden gedekt. Het dekkingspercentage voor de vaste personeelslasten komt in 2017 uit op 112% (2016: 113%). Er was een dekkingspercentage begroot van 103%. Het dekkingspercentage komt hoger uit dan begroot door de verkregen vergoeding voor het uitlenen van personeel, waardoor de vaste personeelslasten dalen. Verder zijn enkele vacatures ingevuld door tijdelijk personeel. Het dekkingspercentage in 2017 is gelijkwaardig aan het percentage in 2016. De stijging van met name de pensioenlasten zorgt voor de lichte daling van het dekkingspercentage ten opzichte van 2016.

De overige vaste lasten bestaan uit afschrijvingslasten en de overige vaste lasten. Het dekkingspercentage van de totale vaste lasten is in 2017 uitgekomen op 77%. De vaste lasten die niet kunnen worden gedekt uit de contributie-inkomsten, worden gedekt uit structurele maar niet vaststaande financiële baten en lasten, baten, overige baten en uit bijdragen van de projecten.

Samenstelling van de enkelvoudige baten van *de* Vereniging 2017

Als gevolg van de decentralisaties hebben de gemeenten de laatste jaren steeds meer taken gekregen. Een deel daarvan wordt collectief door de VNG uitgevoerd. De financiering van deze collectieve taken loopt niet via de VNG-contributie, maar via uitnamen uit het gemeentefonds. Het aandeel van de contributie in het totaal van de baten van de Vereniging neemt dan ook al enige jaren af. In 2013 bedroeg de contributie nog 38% van de totale baten. In 2016 was dit

percentage gedaald naar 18% van het totaal aan baten. Deze daling heeft zich in 2017 nog verder voortgezet. Slechts 16% van de baten wordt gerealiseerd door contributie-inkomsten. De contributie-inkomsten stijgen. Dit geldt echter ook voor de omvang van de totale baten, financiële baten en resultaat deelnemingen die ten opzichte van 2016 stijgen van € 113,915 miljoen naar € 127,324 miljoen.

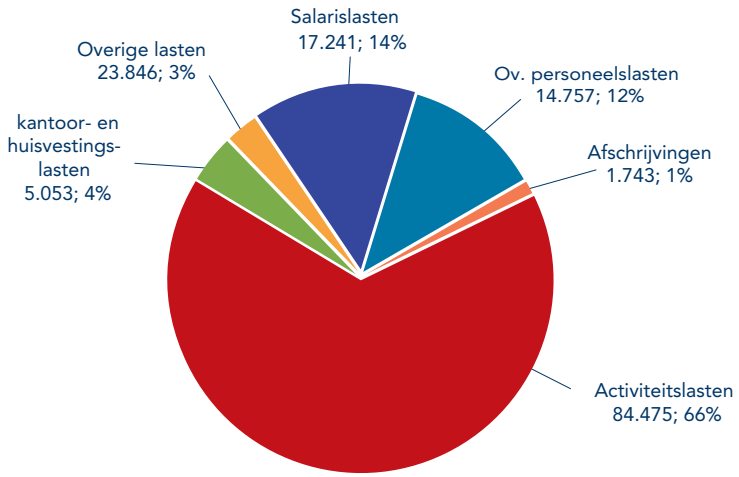
De baten van de via het gemeentefonds gefinancierde, collectieve activiteiten stijgen van € 58,3 miljoen in 2016 naar € 63,8 miljoen in 2017. Inclusief de via subsidie gefinancierde projecten neemt de totale projectportefeuille toe van € 79,556 miljoen naar € 89,687 miljoen. Het aandeel van 'bijdragen projecten' neemt dan ook ten opzichte van 2016 verder toe van 70% naar 71%. 2017 is het laatste jaar waarin sprake was van uitnamen het gemeentefonds. Voor de financiering van de gezamenlijke activiteiten is op de ALV van 14 juni 2017 besloten tot het instellen van een Fonds GGU (Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering). De leden ontvangen voor de uit te voeren gezamenlijke activiteiten jaarlijks een factuur. Voor het jaar 2018 wordt voor € 43,2 miljoen exclusief BTW aan gezamenlijke activiteiten voorzien.

De interne baten stijgen in absolute zin ten opzichte van 2016 met € 0,460 miljoen naar € 3,563 miljoen. Deze stijging is het gevolg van het Kenniscentrum Handhaving en Naleving (KCHN B.V.), dat per 2017 onderdeel uitmaakt van de VNG. De stijging van de interne baten in relatieve zin daalt van 4% naar 3% (ten opzichte van 2016). Dit komt door de gestegen omvang van de projectbijdragen. Het aandeel van de overige baten in het totaal van de baten is ten opzichte van 2016 gelijk gebleven (7%). In absolute zin stijgen de overige baten ten opzichte van 2016 van € 7,719 miljoen naar € 9,226 miljoen. Deze stijging betreft onder ander het interbestuurlijk samenwerkingsprogramma Aan de Slag met de Omgevingswet waarvoor van de samenwerkingspartners bijdragen worden ontvangen.

De financiële baten en lasten zijn € 0,412 miljoen hoger dan begroot. Ten opzichte van 2016 stijgen de financiële baten en lasten van € 1,923 miljoen naar € 2,232 miljoen in 2017. In 2017 was sprake van een wisseling in de effectenportefeuille welke leidde tot een koersresultaat van € 1,36 miljoen. Het aandeel van de financiële baten en lasten in het totaal van de baten is ten opzichte van 2016 gelijk gebleven (2%). Het resultaat deelnemingen neemt ten opzichte van 2016 toe van € 0,872 miljoen naar € 1,726 miljoen. Alle bedrijven presteren beter dan begroot, hiernaast draagt per 2017 het KCHN B.V. als onderdeel van de VNG ook bij aan het gerealiseerde resultaat. De stijging zorgt ervoor dat het aandeel van het resultaat deelnemingen in de totale baten toeneemt van 0,8% in 2016 naar 1,4% naar 2017.

De opbouw en samenstelling van de lasten geven het volgende beeld:

Samenstelling van de enkelvoudige lasten van *de* Vereniging 2017

Het merendeel van de projectlasten wordt verantwoord onder de activiteitslasten. Deze post is dan ook verreweg de grootste lastencategorie. Het projectvolume en bijbehorende lasten namen in 2017 verder toe. De activiteitslasten namen hierbij toe van € 77,081 miljoen naar € 84,475 miljoen. Procentueel gezien daalt het aandeel van de activiteitslasten in de totale lasten licht van 68% naar 66%

De salarislasten stijgen ten opzichte van 2016 als gevolg van de afgesloten tijdelijke cao-Rijk en de gestegen pensioenpremies. Als gevolg van het gestegen projectvolume daalt het aandeel in de totale lasten ten opzichte van 2016 van 15% naar 14%. De overige lasten stijgen ten opzichte van 2016 van 2,5% naar 3,0%. In 2017 is in de kosten opgenomen een eenmalige BTW-naheffing inzake de gelieerde instellingen.

De overige personeelslasten stijgen van € 10,042 miljoen in 2015 naar € 14,757 miljoen in 2016. De stijging is rechtstreeks te relateren aan het toegenomen projectvolume. De inhuur van extern personeel hiervoor neemt toe. Als gevolg hiervan stijgt het aandeel van de overige personeelslasten in de totale lasten van 9% (2016) naar bijna 12%.
Het aandeel van de kantoor-en huisvestingslasten stijgt van 3,4% (2016) naar 4,0% (2017). De stijging is voornamelijk het gevolg van ICT-lasten voor extern gefinancierde projecten, de aanschaf van licenties voor Windows Servers 2016 voor de leden.

Sturen op rendement beleggingsportefeuille

De in 2012 laatst vastgestelde weging van de effecten is tot op heden gehandhaafd. In 2012 is met het oog op de specifieke risico's binnen de obligatiemarkt de weging van staatsobligaties teruggebracht (van minimaal 45% en maximaal 65% naar minimaal 30% en maximaal 50%) en is de weging van bedrijfsobligaties verhoogd (van minimaal 10% en maximaal 30% naar minimaal 25% en maximaal 45%). Hoewel sinds 2012 de economische situatie zich langzaam wijzigt, is in overleg met de fondsbeheerder besloten om de weging niet verder aan te passen. Kern van de strategie is dat de vermogensbeheerder voldoende vrijheid heeft om, binnen de vastgestelde restricties, te handelen naar steeds wijzigende marktomstandigheden zonder dat vooraf toestemming behoeft te worden gevraagd aan het VNG-bestuur. De ruimte om verantwoord volgens de benchmark te kunnen beleggen, wordt nog steeds als voldoende gezien.

Huidige strategie:

Totale portefeuille	Minimum weging	Maximum weging	Samenstelling portefeuille	
			eind 2017	eind 2016
Aandelen	0	20%	14,1%	13,3%
Onroerend goed*	0	15%	6,2%	5,6%
Absoluut rendement producten*	0	20%	10,3%	10,0%
Vastrentend	60%	85%	65,0%	65,8%
Staatsobligaties	30%	50%	30,4%	30,8%
Bedrijfsobligaties	25%	45%	34,6%	35,0%
Liquiditeiten	0	5%	4,5%	5,2%

**Participaties in onroerend goed en absolute returnproducten worden aangehouden in de vorm van aandelen.*

Ontwikkelingen algemeen

De aandelen wereldwijd gaven een resultaat te zien van 7,5%. Hierbij waren vooral de Aziatische regio, opkomende landen wereldwijd en Europese smallcapaandelen veruit de grootste uitschieters. De Amerikaanse aandelen noteerden ook een flinke plus, maar door de zwakke dollar was het rendement - in euro's gemeten - beperkter. De obligatiekoersen noteerden een positief resultaat: de kapitaalmarktrente daalde licht en beleggers namen genoegen met een lagere renteopslag op risicovollere obligaties. De categorie beursgenoteerd vastgoed werd ook duurder in het 4e kwartaal. Over het gehele jaar kon Europees vastgoed een plus bijschrijven (+12,4%). Vanuit hier bezien daalde het wereldwijde beursgenoteerde vastgoed echter met 3,2%. Dit laatste wordt geheel veroorzaakt door de zwakke dollar. De

zwakke dollar was ook oorzaak van een daling van de beleggingen in grondstoffen (-10,6%). De fondsen in hedge funds waren een toonbeeld van stabiliteit en presteerden goed.

Ontwikkelingen portefeuille

Voor geheel 2017 werd een rendement behaald van +3,9%. Hiermee werd de voor de portefeuille van de VNG geldende benchmark verslagen met 1,1%. De outperformance wordt voor 27,3% (0,3% aandeel) veroorzaakt door fondsselectie en voor 72,7% (0,7% aandeel) veroorzaakt door keuze in beleggingscategorieën (asset allocatie). Hieronder de grote lijnen:

Asset allocatie geheel 2017 (+0,3% t.o.v. benchmark)

- Ten opzichte van de benchmark overwogen in aandelen en vastgoed en onderwogen in obligaties (+0,4%)
- Aanhouden van liquiditeiten (-0,10%)

Fondsselectie (+0,8% o.v. benchmark):

- Funds of hedge funds presteerde 0,31% boven de benchmark
- De aandelen in de VNG-portefeuille presteerden 0,48% beter dan de benchmark

Vooruitblik

Aandelen blijven favoriet: De economie draait op volle toeren, het sentiment is goed, aandelen blijven de meest aantrekkelijke belegging van dit moment. Over obligaties is de vermogensbeheerder minder enthousiast.

- Obligatiebeleggingen blijven op basis van rendementsverwachtingen onaantrekkelijk en dienen vooral voor risicospreiding in een gebalanceerde portefeuille.
- Binnen de overwogen positie in aandelen blijft de regio Europa favoriet. Daarnaast blijft ook het accent op opkomende landen wereldwijd en, meer specifiek, Azië aan de orde. Dit gaat allemaal ten koste van Amerikaanse aandelen welke in de portefeuille fors onderwogen zijn.
- Bij obligatiebeleggingen houdt de vermogensbeheerder een voorkeur voor bedrijfsobligaties en liquiditeiten als alternatief voor staatsobligaties.

Economische beeld blijft krachtig. Met enige argwaan kijken beleggers momenteel naar de sterke aandelenkoersstijgingen van de laatste jaren. De vraag is dan, is deze argwaan terecht? De vermogensbeheerder constateert dat de relevante economische feiten zich positief ontwikkelen en ook, vooruitkijkend, nog steeds ondersteunend zijn voor aandelenbeleggingen. Daarbij letten let zij op de volgende zaken:

- De economieën groeien wereldwijd sterk, het consumenten- en producentenvertrouwen is hoog en het aantal werklozen neemt gestaag af; dit voedt de koopkracht van burgers.
- De winstgevendheid van bedrijven ligt hoog, bedrijfscijfers verrassen aan de bovenkant van de verwachtingen.
- De verlaging van de belastingen in de VS en de zwakkere dollar verlengen de sterke economische cyclus in de VS. Hier profiteert de wereldeconomie van mee.
- Ondanks de sterkere economische groei blijven de rentes laag.

De vermogensbeheerder ziet ook risico's, echter eerder uit een onverwachte hoek, bijvoorbeeld geopolitieke spanningen. Wel acht de vermogensbeheerder de kans op een (gezonde) correctie aanwezig.

Het voorgaande in acht nemend betekent dat de vermogensbeheerder overweegt om ondanks de positieve inschatting in 2018 ruimte geven voor tactische keuzes zoals het tactisch verlagen en verhogen van de aandelenweging in portefeuille.

Prestatie ten opzichte van benchmark

De vermogensbeheerder van de VNG belegt volgens een benchmark:

- Voor vastrentende waarden is dit: Bank of America Lynch Austrian, Finnish, French, German and Dutch Government index (40%), iBoxx Euro Corporate Overall TR index (35%).
- Voor onroerend goed is dit: FTSE EPRA-Narreit Europe TR (5%).
- Voor aandelen is dit: De MSCI World index in euro (10%).
- Voor absoluut rendement is dit: HFRX Global INDEX (euro) (10%).

Het rendement is in 2017 is uitgekomen op 3,9% voor management- en custodiankosten en voor inhouding dividendbelasting. Dit is 1,1% boven de met de vermogensbeheerder overeengekomen benchmark.

Samenstelling resultaat beleggingsportefeuille

Het resultaat op de beleggingsportefeuille na aftrek van management en custodiankosten bedraagt € 2,240 miljoen. Dit is als volgt samengesteld (* € 1.000):

Coupon	0	
Dividenden	1.025	
Rente	0	
Netto inkomsten		**1.025**
Overige lasten effectenportefeuille		**-1**
Koersresultaat		**1.216**
Beleggingsresultaat		**2.240**

Het cumulatieve ongerealiseerde resultaat ultimo 2017 (= de herwaarderingsreserve) bedraagt € 6.023 miljoen positief.

Waarde beleggingsportefeuille

De waarde van de beleggingsportefeuille ultimo 2017 komt uit op € 59,915 miljoen. Dit is inclusief het saldo rekening courant (€ 0,614 miljoen) dat de beheerder van de beleggingsportefeuille gebruikt voor aan- en verkopen.

Sturen op liquiditeitspositie en werkkapitaal

Liquiditeitspositie

De Vereniging wil op het gebied van liquiditeitsbeheer 'in control' zijn. Het uitgangspunt is dat het liquiditeitssaldo van het rente- en saldocompensabel stelsel niet onder nul mag dalen. Dit wordt bereikt door:

- het jaarlijks opstellen van een kasstroomoverzicht op basis van de geconsolideerde jaarrekening;
- het beheersen van de jaarlijks toegestane investeringen;
- het streven naar een voorspelbaar en optimaal winstuitkeringsbeleid van de door de VNG (in)direct gehouden bedrijven;
- het periodiek verkopen van een deel van de effectenportefeuille indien nodig voor een aanvaardbare liquiditeitspositie;
- het maximaal gebruiken van de voordelen van het rente- en saldocompensabel stelsel (RCS);
- een goede en adequate informatievoorziening.

De Vereniging is met haar 100% deelnemingen, voor wat betreft haar betalingsverkeer, verenigd in het rente- en saldocompensabel stelsel. Dit betekent dat de bank slechts één saldo beziet voor de renteberekening, te weten het saldo van de gezamenlijke rekeningen.

De liquiditeitspositie is het saldo van de liquide middelen en de kortlopende schulden aan kredietinstellingen. Ultimo 2017 bedraagt de liquiditeitspositie van de Vereniging € 27,345 miljoen bestaande uit een saldo van € 0,614 miljoen op de rekening bij de effectenbeheerder, een saldo van € 11,212 miljoen op de lopende (hoofdrekening) en een saldo van € 15,519 miljoen op bedrijfsspaarrekeningen. Vorig jaar kwam het saldo uit op € 27,136 miljoen bestaande uit een saldo van € 0,347 miljoen op de rekening bij de effectenbeheerder, een saldo van € 11,296 miljoen op de lopende (hoofdrekening) en een saldo van € 15,494 miljoen op bedrijfsspaarrekeningen.

De stand liquide middelen ultimo boekjaar komt ten opzichte van de eindstand 2016 € 0,209 miljoen hoger uit. Het hoger uitkomen ten opzichte van het oude boekjaar komt voornamelijk doordat op de rekening bij de effectenbeheerder meer liquide middelen werden aangehouden. Voorts werd de toename veroorzaakt door aangroei van de bedrijfsspaarrekeningen Aan de andere kant kwam het saldo van de hoofdrekening € 0,085 miljoen lager uit. Het saldo op de rekening van de effectenbeheerder is het gevolg van aankoop- en verkooptransacties, en is een tijdelijk overloop saldo.

Werkkapitaal

De solvabiliteit wordt gebruikt om inzicht te krijgen in de financiële gezondheid van de organisatie op langere termijn. Dit kengetal geeft aan in hoeverre met het vermogen de kortlopende alsook de langlopende schulden te kunnen worden terugbetaald. De solvabiliteitsratio van de Vereniging uitgedrukt als percentage van het eigenvermogen bedraagt per balansdatum 2017, 50,16% (47,32% per balansdatum 2016). De ten opzichte van 2016 verbeterde solvabiliteitratio (stijging met 6,01%) wordt veroorzaakt door een afname van het totaalvermogen, bij een vrijwel gelijkblijvend eigen vermogen. De solvabiliteitsratio bij de Vereniging kan als solide gekenschetst worden. De VNG is solvabel.

De VNG heeft als gevolg van de verkoop in het verleden van enkele panden en enkele deelnemingen een vrij vermogen, dat in een effectenportefeuille wordt aangehouden. Reden was dat anders de contributie verhoogd zou moeten worden ter compensatie van het wegvallen van de huurbaten en van de winstbijdrage uit deze dochterondernemingen. Zonder het rendement uit het belegd vermogen zou, om een sluitende begroting 2017 te kunnen presenteren, sprake moeten zijn van een contributiestijging van € 1,82 miljoen (extra stijging van 9,64 %).

Dit vermogen dient, naast de bijdrage in de exploitatie, om het negatieve werkkapitaal van € 27,158 miljoen te dekken en om de gevolgen van de toekomstige negatieve begrotingen op te vangen. Deze zijn ontstaan door de financiering van de renovatie van de Willemshof in 2009. In 2007 is namelijk besloten de lasten als gevolg van herhuisvesting ten laste van het eigen vermogen te laten komen. Dit geschiedt door middel van het begroten van een verlies gelijk aan de jaarlijkse afschrijvingslast.

Naast dit alles komt het geregeld voor dat de VNG ten behoeve van grote projecten tijdelijk lasten voorfinanciert uit het vermogen. Vanaf 2017 wordt om en nabij € 5 miljoen voorgefinancierd voor de gemeentelijke telefonie. Voorts dient het vermogen ook om onvoorziene lasten te kunnen opvangen die het gevolg zijn van tegenvallers in de bedrijfsvoering en het financieren van tijdelijke uitgaven die niet standaard zijn op te vangen in de begroting maar die wel voorzien in een behoefte bij de leden om actie op bepaalde terreinen te ondernemen. Zo is afgelopen boekjaar de meerjarige wetenschapsfunctie wederom uit het vermogen gefinancierd. Het vermogen dient ook ter dekking van het belangrijkste risico voor de VNG: het WW- en bovenwettelijke WW(BWW)-risico. De VNG is eigenrisicodrager voor de WW en BWW. Het vermogen is nodig in geval de VNG op enig moment sterk zou moeten inkrimpen en aan een groot deel van haar medewerkers een uitkering moet verstrekken. Gemiddeld genomen hebben de medewerkers namelijk een opgebouwd WW- en BWW-recht van ongeveer twee keer het jaarsalaris. Tot slot dient het vermogen ter dekking van de negatieve begroting 2017.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

De VNG onderstreept het belang van maatschappelijk verantwoord ondernemen. De VNG ondersteunt veel initiatieven met een maatschappelijk karakter op landelijk en gemeentelijk niveau. De VNG doet jaarlijks mee aan het initiatief Serious Ambtenaar. Hiermee wordt geld ingezameld voor het goede doel van Serious Request in samenwerking met het Rode Kruis en 3FM. Daarnaast worden via dochteronderneming VNG International B.V. meerdere projecten uitgevoerd die tot doel hebben het lokaal bestuur in vooral ontwikkelingslanden te versterken.

Binnen de VNG organisatie wordt specifiek aandacht besteed aan het verder terugdringen van het papier- en energieverbruik. Hiertoe wordt, als onderdeel van de werkkostenregeling, aan de

medewerkers een digitaal device ter beschikking gesteld. Het papierverbruik laat dan ook een dalende tendens zien.

De vermogensbeheerder belegt met engagement. Het engagementproces beoogt verbetering te bewerkstelligen bij ondernemingen en fondsmanagers waar bepaalde ESG-aandachtspunten (Environmental Social & Governance) zijn geconstateerd. Verwezenlijking van de uitgangspunten wordt bereikt door de dialoog aan te gaan met ondernemingen en fondsmanagers die ESG-criteria, die de vermogensbeheerder hanteert, schenden.

Deelnemingen

De deelnemingen die de VNG ultimo 2017 (indirect) aanhoudt zijn de volgende:

- *VNG Diensten B.V.* : Fungeert als houdstermaatschappij van de hieronder vermelde bedrijven. Statutaire directie: J. Kriens en P.W. Jeroense. Vestigingsplaats: Den Haag.
- *Congres- en Studiecentrum VNG B.V.* (inclusief haar dochter VNG opleiding en detachering B.V.): Organiseert congressen, workshops, trainingen en studiebijeenkomsten over gemeentelijke onderwerpen en beleidsterreinen. Statutaire directie: W.E. Tönjann - Levert. Vestigingsplaats: Den Haag.
- *VNG Risicobeheer B.V.* (tot 01-03-2018 VNG Verzekeringen B.V.): Bemiddelt in, adviseert over en ontwikkelt verzekeringsproducten voor gemeenten. Onder andere rechtsbijstandverzekeringen voor collegeleden en ambtenaren, vrijwilligersverzekeringen, zorgverzekeringen en ongevallenverzekeringen brandweer. Voorts adviseert VNG Verzekeringen over risicobeheer bij gemeenten. Statutaire directie: S. Pijpstra. Vestigingsplaats: Den Haag.
- *VNG International B.V.*: Werkt aan versterking van het democratisch lokaal bestuur wereldwijd. Het bedrijf ondersteunt Nederlandse en Europese gemeenten bij beleidsinnovatie door gebruik te maken van Europese netwerken. VNG International ondersteunt het internationale werk van Nederlandse gemeenten. Het Servicebureau Europa (een samenwerking van REGR en VNG) is bij VNG International gevestigd. Statutaire directie: P. Knip. Vestigingsplaats: Den Haag.
- *VNG Realisatie B.V.* (tot 02-01-2018 Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) B.V.): Richt zich op het verbeteren van dienstverlening en bedrijfsvoering van gemeenten ten behoeve van hun burgers en bedrijven. Verder helpt KING gemeenten deel te nemen aan de netwerksamenleving en ontwikkelt KING concepten voor een krachtige bestuur. Statutaire directie: H. Aalders, (in dienst van VNG Realisatie sinds 01-02-2018). Vestigingsplaats: Den Haag.
- *VNG Kenniscentrum Handhaving en Naleving Advies B.V.*: Adviseert en ondersteunt gemeenten op het terrein van handhaving en naleving, ter verbetering van de uitvoeringskracht waarbij de vennootschap zich primair richt op het sociale domein en waarbij de vennootschap zich richt op kennisontwikkeling, innovatie, kennisverspreiding. Ondersteunt de VNG bij door haar gevoerde programma's op voornoemd terrein. VNG Kenniscentrum Handhaving en Naleving Advies B.V. is per december 2016 opgericht. Vanaf januari 2017 is zij operationeel. Statutaire directie: A. A. C. van Mierlo. Vestigingsplaats: Den Haag.

Resultaatontwikkeling van de Vereniging

De jaarrekening omvat twee jaarrekeningen, de enkelvoudige jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening. De enkelvoudige cijfers worden aangeduid als de Vereniging, de geconsolideerde gegevens als de VNG.

Op hoofdlijnen is de ontwikkeling van het resultaat van de Vereniging als volgt:

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2016	Begroting 2017	Realisatie 2017	Begroting 2018
Baten	111.120	115.343	123.367	87.945
Lasten	113.159	120.309	127.116	93.620
Bedrijfsresultaat	(2.039)	(4.966)	(3.749)	(5.676)
Financiële baten en lasten	1.923	1.820	2.232	1.876
Resultaat deelnemingen	872	779	1.726	933
Resultaat (voor bestemming)	**757**	**(2.367)**	**209**	**(2.867)**

In de bestuursvergadering van december 2013 is de dekking voor een periode van 4 jaar, voor de wetenschapsfunctie, uit het vermogen goedgekeurd. Het gaat om een totaalbedrag van € 1,358 miljoen (voor 2017 was de begroting € 0,371 miljoen). Dit komt bovenop het besluit van 2007, om de herhuisvesting te financieren uit het eigen vermogen. De jaarlijkse afschrijvingslasten voor de renovatie worden gehaald uit het eigen vermogen.

De realisatie van de twee bovengenoemde posten (€ 1,373 miljoen) zijn opgenomen in de staat van baten en lasten.

Vergelijking realisatie 2017 met begroting 2017

Het gerealiseerde resultaat is uitgekomen op € 0,209 miljoen positief. Het resultaat is daarmee € 2,576 miljoen beter dan begroot. Het bedrijfsresultaat is € 1,217 miljoen hoger dan begroot. En het resultaat van de deelnemingen en de financiële baten en lasten verklaren de € 1.359 miljoen waarmee de realisatie hoger uitkomt dan de begroting, naast het hogere bedrijfsresultaat. Het bedrijfsresultaat is een optelsom van de volgende posten:

- De overige baten zijn € 6,999 miljoen hoger uitgekomen dan begroot. Dit komt onder andere door hogere baten als gevolg van de extra dienstverlening aan de dochterbedrijven en hogere doorbelasting van salarissen aan de niet-fiscaal gelieerde instellingen. Hier staan deels ook hogere lasten tegenover.
- Een hoger gerealiseerd projectvolume. De nieuwe projecten beïnvloeden het bedrijfsresultaat. Een hogere dan begrote inzet van intern personeel zorgt voor een extra dekking van de overheadlasten.
- De hogere projectbijdrage wordt mede veroorzaakt door de gemeentefonds gefinancierde projecten. Tegenover deze projecten staat een nagenoeg gelijke stijging van de projectlasten (inclusief personele lasten).
- Lagere salarislasten, het budget voor salarislasten wordt ten opzichte van de begroting met € 1,838 miljoen onderschreden als gevolg van het niet direct invullen van vacatures en de ontvangen vergoeding voor uitgeleend personeel en de ZW-vergoedingen. Tegenover de lagere uitnutting van salarislasten staat een hogere inhuur van personeel derden (€ 1,222 miljoen ten opzichte van de begroting).
- De overige personeelslasten overschrijden de begroting met € 7,916 miljoen. Deels heeft deze betrekking op inhuur van personeel op de extern gefinancierde projecten, welke bij het opstellen van de begroting nog niet bekend waren. Wat betreft de vervangende inhuur ten gevolge van niet-ingevulde vacatures en tijdelijke vacatures wordt de begroting met € 1,222 miljoen overschreden.
- In 2017 is de naheffing van de BTW op salarislasten van de gedetacheerde medewerkers in het resultaat verwerkt. Samen met de lasten van de niet-terugvorderbare BTW is deze post € 0,935 miljoen hoger dan in de begroting was voorzien.

Het resultaat uit de deelnemingen is € 0,947 miljoen hoger dan begroot. Behalve VNG Diensten B.V. presteren alle bedrijven beter dan begroot. Het hogere resultaat komt veelal door

een hogere baten tegen lagere indirecte lasten.

Financiële baten en lasten: de realisatie is € 0,412 miljoen hoger dan begroot. Deze stijging is voornamelijk gerealiseerd door een hogere opbrengst uit de effecten.

Vergelijking realisatie 2017 met realisatie 2016

Het resultaat van de Vereniging is in 2017 uitgekomen op € 0,209 miljoen positief. Ten opzichte van het resultaat van € 0,757 miljoen positief over 2016 is dit een verslechtering van € 0,548 miljoen. Zoals hierboven al genoemd liggen er hier diverse mee- en tegenvallers aan ten grondslag. Zo zijn ten opzichte van 2016 de baten relatief minder gestegen dan de lasten; daartegenover zijn de financiële baten en lasten (€ 0,309 miljoen) en het resultaat van de deelnemingen (€ 0,854 miljoen) hoger dan in 2016.

Het bedrijfsresultaat is in 2017 € 1,710 miljoen negatiever dan in 2016. De belangrijkste oorzaken voor de verslechtering is een optelsom van:

- Hogere overige personeelslasten van € 0,444 miljoen (exclusief de extern gefinancierde projecten), voornamelijk als gevolg van vervangende inhuur voor openstaande vacatures, detacheringen en inzet ten behoeve van de beleidsprioriteiten en organisatieveranderingen.
- Hogere activiteitslasten evenals hogere lasten (€ 1,066 miljoen), grotendeels als gevolg van hogere lasten door de naheffing van de BTW doorbelasting op de salarislasten van de medewerkers die gedetacheerd zijn bij de verenigingen en secretariaten evenals de adviezen derden ten behoeve van de externe projecten. De laatste lasten zijn grotendeels resultaatneutraal, daar zij gedekt worden uit de hierboven genoemde projectbijdragen.
- Hogere contributie als gevolg van het stijgen van het gemeentelijk accres.
- Hogere projectbijdragen van welke voor een deel gerealiseerd wordt door de gemeentefonds gefinancierde projecten.
- Hogere overige baten, € 0,982 miljoen, als gevolg van de dienstverlening aan derden zoals de dochterbedrijven, en hogere baten overige dienstverlening aan gelieerde instellingen.

Het resultaat uit deelnemingen is € 0,854 miljoen hoger ten opzichte van 2016. Het resultaat uit de deelnemingen VNG Congressen B.V. en VNG Risicobeheer B.V. is fors hoger (€ 0,851 miljoen) dan in 2016. Het verschil wordt voornamelijk verklaard door hogere marges op de verleende diensten. Vanaf 2016 zijn de VNG en de door haar (in)directe gehouden dochterondernemingen onderworpen aan vennootschapsbelasting. De VpB bedraagt voor 2017 € 0,562 miljoen.

De financiële baten en lasten zijn in 2017 € 0,309 miljoen hoger dan in 2016. In 2017 zijn meer koerswinsten gerealiseerd die via de exploitatierekening zijn geboekt. Daar tegenover staat een afname van herwaarderingsreserve van € 0,141 miljoen.

Toelichting op de bedrijfsrisico's

Net als iedere andere organisatie loopt de Vereniging in de dagelijkse uitvoering van activiteiten risico's. Het is van belang deze risico's identificeren en daarop bewust beleid te ontwikkelen. In deze paragraaf worden de meest relevante risico's belicht. Het gaat hier om risico's die de financiële positie van de Vereniging kunnen aantasten.

Projecten

De Vereniging voert namens derden diverse projecten uit. Hiervoor ontvangt zij bijdragen van deze derden. Uit de ontvangen bijdragen worden projectmedewerkers gefinancierd. Het betreft hier niet alleen medewerkers met een tijdelijke aanstelling maar ook medewerkers met een vaste aanstelling of externe inhuur. Gezien de omvang van het aantal projecten is een vaste kern van projectmedewerkers verantwoord. Het laatste betekent wel dat vaste lasten worden gefinancierd met variabele inkomsten. Risico bij het wegvallen van projecten is dat er onvoldoende dekking is voor de salarislasten en eventueel kosten voor afvloeiing van projectmedewerkers. Om de risico's te beheersen worden alleen die projecten begroot die zeker zullen worden gerealiseerd. Voorts wordt voor de uitvoering van projecten zo veel mogelijk gewerkt met personeel dat flexibel over de projecten ingezet kan worden. Verder is er bij inhuur ook het risico van een fictief dienstverband. Risicobeheersing vindt hier plaats door vooraf de opdrachtformulering helder en duidelijk neer te zetten en te toetsen. Deze maatregelen beperken enigszins de risico's van de gevolgen van het wegvallen van projecten.

Subsidies

De Vereniging ontvangt ook subsidies voor de uitvoering van diverse projecten. De Vereniging loopt het risico dat achteraf het subsidiebedrag naar beneden wordt bijgesteld als de Vereniging niet aan de subsidievoorwaarden heeft voldaan, terwijl de lasten al wel zijn gemaakt. Dit risico wordt onder meer beperkt door een strikt tijdschrijfbeleid te handhaven zodat projecturen na afloop te verantwoorden zijn.

Resultaat bedrijven

De Vereniging loopt het risico dat de resultaten van de bedrijven tegenvallen door ontwikkelingen op de markt waarop deze bedrijven opereren of doordat risico's, die typisch zijn voor een deelneming, zich voordoen. Als aandeelhouder deelt de Vereniging in het ondernemingsrisico van de deelnemingen. Verder zorgen lagere resultaten ook voor een gat of overschot in exploitatiebegroting van de Vereniging.

Beleggingen

De Vereniging loopt koersrisico over het belegd vermogen. Als de koersen van aandelen en obligaties dalen dan zal dit een negatief effect op het vermogen hebben. Tevens kan het een negatief effect op het resultaat hebben omdat begrote inkomsten uit beleggingen niet worden gerealiseerd. Behoudens de situatie van algehele en extremere omstandigheden (malaise op de effectenmarkten) is door het aanbrengen van spreiding in de portefeuille (in beleggingscategorieën en over regio's wereldwijd), het risico op een negatief effect op het vermogen beperkt. Er is gekozen voor een middellange beleggingsstrategie. Dat houdt in dat wordt verwacht dat optredende koersdalingen op de middellange termijn weer goed worden gemaakt en de vermogenspositie dus niet structureel wordt aangetast. Een eventueel negatief effect op het jaarresultaat van de Vereniging is niet altijd op voorhand uit te sluiten. Wel wordt dit eventuele negatieve effect gedempt door te werken met een herwaarderingsreserve. Hierdoor worden, zolang de herwaarderingsgreserve positief is, ongerealiseerde koersresultaten niet in het resultaat betrokken. Het risico kan verder worden beperkt door een tijdige aanpassing van de portefeuilleverdeling in tijden van verslechterende marktomstandigheden.

Eigenrisicodrager WW en Bovenwettelijk WW (BWW)

De Vereniging draagt het volledige risico voor alle WW- en BWW uitbetalingen. Dit kan leiden tot aanzienlijke tegenvallers. Voor alle opgebouwde rechten is in het verleden een voorziening gevormd. Om eventuele opbouw van nieuwe rechten te beperken, zal de Vereniging zoeken naar maatregelen die liggen in de sfeer van vergroting van de interne mobiliteit en daar waar mogelijk werken met tijdelijke contracten.

Kerninformatie van de VNG

(bedragen x € 1.000)

Geconsolideerde balans van de VNG per ultimo	2017	2016
Vaste activa	71.308	69.897
Vlottende activa	70.596	76.879
Groepsvermogen	(65.530)	(65.548)
Voorzieningen	(1.189)	(1.499)
Kortlopende schulden	(75.185)	(79.729)
	0	**0**

Geconsolideerde staat van baten en lasten van de VNG	2017	2016
Contributie	20.890	20.743
Baten	157.002	146.138
Lasten	158.457	147.062
Bedrijfsresultaat	(1.455)	(924)
Financiële baten en lasten	2.225	1.958
Vennootschapsbelasting	(562)	(277)
Resultaat boekjaar	**209**	**757**

Het aandeel in het resultaat van de VNG-bedrijven in het resultaat van de Vereniging is als volgt opgebouwd:	2017	2016
Congres- en Studiecentrum VNG B.V.	740	396
VNG Risicobeheer B.V.	626	331
VNG International B.V.	282	286
VNG Realisatie B.V.	21	1
VNG Diensten B.V.	(97)	(141)
VNG Kenniscentrum Handhaving en Naleving Advies B.V.	155	-
	1.726	**872**

Personeelsgegevens van de Vereniging	2017	2016
Bezetting in fte's per 31 december	214 fte	205 fte
Uitstroompercentage bij de Vereniging	22,0 %	11,0 %
Ziekteverzuimpercentage (incl. zwangerschappen)	3,5 %	3,6 %
Ziekteverzuimpercentage (excl. zwangerschappen)	2,9 %	3,4 %
Salarislasten in procenten van de lasten	14 %	15 %

Vraagbaakfunctie van de Vereniging	2017	2016
Aantal binnengekomen vragen via de Frontoffice	25.075	27.701

Samenstelling bestuur en directie VNG

(per 31 december 2017)

Dhr. J. van Zanen
Voorzitter
Burgemeester Utrecht

Dhr. H. Bruls
Vice-voorzitter
Burgemeester Nijmegen

Dhr. B. Visser
Penningmeester
Burgemeester Scherpenzeel

Dhr. T. van der Zwan
Secretaris
Burgemeester Heereveen

Mw. J. Bakker-Klein
Lid
Wethouder Huizen

Dhr. P. Buijtels
Lid
Secretaris Maastricht

Dhr. R. Cazemier
Lid
Burgemeester Dinkelland

Dhr. F. Crone
Lid
Burgemeester Leeuwarden

Dhr. S. Depla
Lid
Wethouder Eindhoven

Dhr. S. van 't Erve
Lid
Burgemeester Lochem

Mw. J. Gehrke
Lid
Griffier De Wolden

Mw. P. Heijkoop
Lid
Raadslid Alphen aan de Rijn

Mw. M. de Jager-Stegeman
Lid
Raadslid Deventer

Dhr. J. Kreijkamp
Lid
Wethouder Utrecht

Mw. W. Paulusma
Lid
Raadslid Groningen

Dhr. B. Revis
Lid
Wethouder Den Haag

Mw. A. Usmany-Dallinga
Lid
Wethouder Appingedam

Dhr. A. Vliegenthart
Lid
Wethouder Amsterdam

Dhr. B. de Vries
Lid
Wethouder Tilburg

Mw. L. Wagenaar-Kroon
Lid
Burgemeester Waterland

Dhr. F. Weerwind
Lid
Burgemeester Almere

Dhr. T. Weterings
Lid
Burgemeester Haarlemmermeer

Dhr. R. van der Zwaag
Lid
Burgemeester Veere

Algemene directie

Jantine Kriens
Algemeen directeur

Pieter Jeroense
Plv. algemeen directeur

Jaarrekening 2017

Toelichting algemeen

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten is statutair en feitelijk gevestigd in Den Haag, Nassaulaan 12. Het KvK nummer van de Vereniging is 40409418.

De jaarrekening van de VNG is opgesteld in mei 2018.

In het verslag wordt de staat van baten en lasten 2017 vergeleken met de staat van baten en lasten 2016 en de begroting 2017. De begroting van de Vereniging waartegen de realisatie wordt afgezet is de goedgekeurde begroting 2017 welke in december 2016 door het bestuur is vastgesteld.

Doelstelling

De doelstellingen van de VNG zijn:

1. De leden collectief en individueel bijstaan bij de vervulling van hun bestuurszaken.
2. Voor de leden of groepen van leden afspraken maken met andere overheden over het arbeidsvoorwaardenbeleid in de overheidssector en overeenkomsten betreffende de arbeidsvoorwaarden van personeel in de sector gemeenten aan te gaan met werknemersorganisaties.

Toepassing verslaggevingsstelsel en stelselwijziging

Het toegepaste verslaggevingsstelsel voor de jaarrekening is gebaseerd op de wettelijke voorschriften weergegeven in Richtlijn 640, Organisaties zonder winststreven voor de enkelvoudige jaarrekening. Vorig jaar is voor de geconsolideerde jaarrekening gewerkt met Titel 9, Boek BW en de Richtlijnen van de Jaarverslaggeving 640. Omdat de niet winstgevende activiteiten in 2017 groter geweest zijn dan de commerciële activiteiten is nu voor zowel de enkelvoudige als de geconsolideerde jaarrekening gewerkt met Richtlijn 640. Dit heeft geen effect op het vermogen of het resultaat.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Rapporteringsvaluta

De enkelvoudige en geconsolideerde jaarrekening luidt in duizenden euro's (€). De euro fungeert als functionele en rapporteringsvaluta van de VNG. Tellingen zijn gebaseerd op de niet afgeronde bedragen.

Herwaardering

Effecten worden gewaardeerd tegen beurswaarde per balansdatum. Ongerealiseerde waardeveranderingen worden verwerkt in de herwaarderingsreserve. Indien echter de herwaarderingsreserve negatief is, komen ongerealiseerde koerseffecten wel ten gunste of ten laste van het resultaat. De herwaarderingsreserve is ingesteld om resultaatseffecten ten gevolge van niet gerealiseerde koerseffecten (bewegingen) te voorkomen.

Consolidatie

In de consolidatie zijn de financiële gegevens van de VNG en haar groepsmaatschappijen opgenomen. Het resultaat uit dochterondernemingen zijn in de enkelvoudige jaarrekening na het bedrijfsresultaat verantwoord onder het kopje aandeel in resultaat van deelnemingen.

De direct of indirect gehouden deelnemingen in groepsmaatschappijen zijn:

- VNG International B.V, Den Haag, 100% belang
- VNG Risicobeheer B.V., Den Haag, 100% belang
- Congres- en Studiecentrum VNG B.V., Den Haag, 100% belang
- VNG Opleiding en Detachering B.V., Den Haag, 100% belang

- VNG Realisatie B.V, Den Haag, 100% belang
- VNG Diensten B.V., Den Haag, 100% belang
- VNG Kenniscentrum Handhaving en Naleving Advies B.V., 100% belang

Nevenvestigingen:
VNG International B.V. heeft drie dochterondernemingen te weten Mepco s.r.o Tsjechië 97,5% belang, CMRA, Zuid Afrika 100% belang en CILG 100% belang in Tunesië.

Valutaomrekening
Activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de valutakoers per balansdatum. In de staat van baten en lasten zijn baten, lasten en resultaten omgerekend in euro's tegen de op het moment van de transacties geldende koers. Het hierbij ontstane koersverschil wordt direct in het resultaat verwerkt.

Materiële vaste activa
Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs, verminderd met een lineaire afschrijving gebaseerd op de verwachte economische levensduur, of tegen lagere bedrijfswaarde. De afschrijving bedraagt voor bedrijfsgebouwen vijftig jaar (verbouwingen tien jaar), voor renovaties twintig jaar, machines en installaties zes tot twintig jaar en voor andere bedrijfsmiddelen drie tot tien jaar. Bij wijziging van de economische of technische levensduur wordt de restant afschrijvingsduur aangepast, waarbij de aangepaste afschrijvingsduur wordt herrekend.

Financiële vaste activa
Deelnemingen in groepsmaatschappijen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd op de nettovermogenswaarde, doch niet lager dan nihil. Deze nettovermogenswaarde wordt berekend op basis van de grondslagen van de VNG.

Overige effecten
Effecten worden gewaardeerd tegen reële waarde gebaseerd op beurskoers per balansdatum. Ongerealiseerde waardeveranderingen worden direct verwerkt in de herwaarderingsreserve. Indien de herwaarderingsreserve negatief is, wordt de herwaarderingsreserve ten laste van het resultaat aangevuld tot € 0. Dit ten laste van het resultaat gebrachte verlies, wordt in latere jaren, bij een positieve ontwikkeling, weer ingelopen ten gunste van de staat van baten en lasten.

Vorderingen
Vorderingen worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, voor zover nodig rekening houdend met een voorziening voor oninbaarheid.

Voorzieningen
De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven, die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen.

Overige activa en passiva
De schulden worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.
Alle overige posten in de balans worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Baten
Algemeen
Onder baten wordt verstaan: de contributie-inkomsten, de projectbijdragen, de opbrengst uit levering van goederen en diensten aan derden, onder aftrek van kortingen e.d. en van over de baten geheven belastingen. De baten worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Bijdragen en subsidies
De toerekening van de projectbijdragen vindt plaats op basis van de gemaakte lasten in de

desbetreffende jaar. De gemaakte projectlasten worden verantwoord naar kostencategorie in de staat van baten en lasten.

Resultaat deelnemingen

Het resultaat van de deelnemingen komt overeen met het aandeel in het resultaat over het boekjaar van de betreffende deelneming. De resultaten van nieuw verworven groepsmaatschappijen en de andere in de consolidatie meegenomen rechtspersonen en vennootschappen worden geconsolideerd vanaf de overnamedatum. Op die datum worden de activa, voorzieningen en schulden gewaardeerd tegen de reële waarden. De betaalde goodwill wordt geactiveerd en afgeschreven over de economische levensduur. De resultaten van afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie verwerkt tot het tijdstip waarop de groepsband wordt verbroken.

Lasten

Algemeen

De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Intercompany-transacties

Resultaten uit transacties met en tussen groepsmaatschappijen worden volledig geëlimineerd.

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de Wet Modernisering Vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen in werking getreden. Hierdoor zijn de VNG en de door haar (in)direct gehouden dochterondernemingen onderworpen aan vennootschapsbelasting. De door de VNG (in)directe gehouden dochterondernemingen zijn gevoegd in een fiscale eenheid. De resultaten van de door de VNG gehouden dochterondernemingen worden in de post resultaat deelnemingen verantwoord na de belastinglast van de fiscale eenheid. Geconsolideerd wordt de totale belastinglast van de consolidatie kring verantwoord.

Pensioenen

Bij de Vereniging is sprake van een bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP) ondergebrachte pensioenregeling. Deze pensioenregeling wordt als toegezegde pensioenregeling gekwalificeerd. Verwerking in de jaarrekening van de VNG vindt plaats als toegezegde bijdrageregeling, omdat de VNG geen verplichting heeft om aanvullende bijdragen te voldoen, anders dan hogere toekomstige premies als sprake is van een tekort bij het ABP. De 'beleidsdekkingsgraad'; het gemiddelde van de laatste twaalf dekkingsgraden bedroeg eind 2017 101,5% (2016: 91,7%). De verbeterde financiële positie van het ABP is vooral te danken aan het beleggingsrendement wat het ABP realiseerde. Volgens de Pensioenwet moet het ABP beschikken over een vereist eigen vermogen en een mínimaal vereist eigen vermogen. Gedeeltelijke indexatie mag bij een beleidsdekkingsgraad van 110% of hoger. Vanaf 128% mag het ABP volledig indexeren. De kans dat het ABP de pensioenen in 2018 en 2019 moet verlagen is inmiddels zeer klein geworden. Voor volgende jaren blijft de kans aanwezig. Als de beleidsdekkingsgraad tot en met 2020 (voor een aaneengesloten periode van vijf jaar) onder het vereiste niveau van 104,2% blijft, zal het ABP de pensioenen moeten verlagen. Op basis van de financiële positie aan het einde van 2017, stijgen de pensioenpremies per 1 januari 2018 van 21,1% naar 22,9%.

Algemene grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de post liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest en ontvangen dividenden zijn opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

Overige informatie

Rente- en kredietrisico's

De invloed van veranderingen in rentetarieven op de resultaten van de VNG worden zo veel mogelijk beperkt. Hierbij stelt de VNG zich ten doel de totale rentebaten te optimaliseren en de totale rentelasten te beperken. Om dit te bereiken bankiert de Vereniging in een zogenaamd rente- en saldo-compensabel stelsel. Hierbij bankiert zij met de door de haar (indirect) gehouden dochters. Doordat de bank in dit stelsel alleen het saldo van de verschillende rekeningen ziet, fungeren de plusstanden van de deelnemingen als dekking tegen eventuele roodstanden van de Vereniging. Debetstanden op de hoofdrekening of een van de nevenrekeningen worden bij een totale saldo creditstand op de hoofdrekening gecompenseerd, zodat er in dat geval per saldo geen debetrente behoeft te worden betaald. Eventueel uit te zetten gelden buiten het stelsel geschiedt van de hoofdrekening of van uit de rekening van VNG Diensten B.V. De kredietrisico's voor de Vereniging zijn als laag te kwalificeren. De baten die de Vereniging genereert, zijn nagenoeg alle afkomstig van overheidsinstellingen.

Tekstuele analyse

De cijfers worden zoveel mogelijk toegelicht onder de enkelvoudige balans en staat van baten en lasten. Voor zover de cijfers in de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten hetzelfde zijn als de enkelvoudige balans en staat van baten en lasten, zullen deze niet apart worden toegelicht.

Enkelvoudige jaarrekening 2017

Enkelvoudige balans per 31 december 2017

Voor bestemming van het resultaat (bedragen x € 1.000)

ACTIVA
(bedragen x € 1.000)

		2017		2016
Vaste activa				
Materiële vaste activa (1)				
Bedrijfsgebouwen en –terreinen	10.076		10.750	
Activa in uitvoering	29		0	
Machines en installaties	1.076		1.653	
Andere vaste bedrijfsmiddelen	750		1.059	
		11.932		13.462
Financiële vaste activa (2)				
Deelnemingen	21.718		19.829	
Overige effecten	59.306		56.351	
Langlopende verordeningen			12	
		81.024		76.192
Totaal vaste activa		**92.956**		**89.654**
Vlottende activa				
Vorderingen				
Handelsdebiteuren (3)	5.410		3.248	
Intercompany	2.596		1.061	
Overige vorderingen en overlopende activa (4)	2.333		17.454	
		10.340		21.762
Liquide middelen	27.345		27.136	
		27.345		27.136
Totaal vlottende activa		**37.685**		**48.898**
Totaal activa		**130.641**		**138.552**

PASSIVA

	2017		2016
Eigen vermogen (5)			
Herwaarderingsreserves	6.023	6.164	
Bestemmingsreserves	9.694	10.726	
Overige reserves	48.678	46.889	
Omrekenverschillen	(106)	(20)	
Onverdeeld resultaat	1.241	1.790	
	65.530		65.548
Voorzieningen (6)			
Egalisatievoorziening	967	1.493	
	967		1.493
Kortlopende schulden			
Handelscrediteuren	3.245	15.820	
Belastingen en premie sociale verzekeringen	5.035	4.650	
Intercompany	7.869	4.500	
Overlopende passiva	42.441	41.713	
Overige schulden (7)	5.554	4.827	
	64.144		71.511
Totaal passiva	**130.641**		**138.552**

Enkelvoudige staat van baten en lasten over 2017

(bedragen x € 1.000)

	Realisatie 2017	Begroot 2017	Realisatie 2016
Baten			
Contributie	20.890	20.880	20.743
Bijdrage projecten (8)	89.687	88.673	79.556
Overige baten (9)	12.789	5.790	10.822
Som der baten	**123.367**	**115.343**	**111.120**
Lasten			
Salarissen (10)	13.510	19.079	13.634
Sociale lasten en pensioenlasten (10)	3.731		3.502
Overige personeelslasten (11)	14.757	1.935	10.042
Afschrijvingen	1.743	1.800	1.673
Kantoor- en huisvestingslasten (12)	5.053	3.905	4.369
Activiteitslasten (13)	84.475	91.688	77.081
Overige lasten (14)	3.846	1.902	2.859
Som der lasten	**127.116**	**120.309**	**113.159**
Bedrijfsresultaat	**(3.749)**	**(4.966)**	**(2.039)**
Financiële baten en lasten (15)	2.232	1.820	1.923
Aandeel in resultaat van deelnemingen (16)	1.726	779	872
Resultaat voor belastingen	**209**	**(2.367)**	**757**
Vpb	-	-	-
Resultaat	**209**	**(2.367)**	**757**
Dekking uit het vermogen	1.033	1.367	1.033
Onverdeeld resultaat	**1.242**	**(1.000)**	**1.790**

Het resultaat is uitgekomen op € 0,209 miljoen positief. Dit is € 2,576 miljoen beter dan begroot. Na de onttrekking uit de bestemmingsreserve, € 1,033 miljoen voor de lasten van de herhuisvesting is het onverdeeld resultaat uitgekomen op € 1,242 miljoen positief. Het resultaat deelnemingen komt € 0,947 miljoen hoger uit dan begroot. Het bedrijfsresultaat komt € 1,217 miljoen hoger uit dan begroot. De financiële baten en lasten zijn € 0,412 miljoen hoger dan begroot.

Toelichting op de enkelvoudige balans

(bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa (1)

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Bedrijfs-gebouwen en -terreinen	Activa in uitvoering	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs-middelen	Totaal 2017
Beginstand					
Aanschafwaarde	22.569	-	5.447	4.598	32.614
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	(11.819)	-	(3.793)	(3.539)	(19.152)
Boekwaarde 1 januari 2017	**10.750**	**-**	**1.653**	**1.059**	**13.462**
Mutaties					
Investeringen	12	29	23	148	212
Desinvesteringen aanschafwaarde					
Desinvestering afschrijvingen					
Herrubriceringen aanschafwaarde					
Afschrijvingen	(686)		(658)	(399)	(1.743)
Totaal mutaties	**(674)**	**29**	**(635)**	**(251)**	**(1.530)**
Eindstand					
Aanschafwaarde	22.581	29	5.470	4.746	32.826
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	(12.505)		(4.393)	(3.996)	(20.894)
Boekwaarde 31 december 2017	**10.076**	**29**	**1.076**	**750**	**11.932**
Afschrijvingspercentages	2-20%		5-16,7%	10-33%	

In 2017 zijn investeringen gedaan in het ICT-netwerk, de inventaris en de installaties in de Willemshof. De mutaties in de vaste activa bestaan verder uit de geplande jaarlijkse afschrijvingen.

De actuele WOZ-waarde van de Willemshof is gelijk aan € 15,900 miljoen en die van de Sophialaan bedraagt € 2,000 miljoen. De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, verminderd met een lineaire afschrijving gebaseerd op de verwachte economische levensduur.

Financiële vaste activa (2)

Deelnemingen	2017	2016
VNG Diensten B.V.	21.718	19.829
	21.718	**19.829**

VNG Diensten B.V.	2017	2016
Stand per 1 januari	19.849	18.977
Bij: aandeel in resultaat	1.726	872
Bij: agiostorting	250	-
Af: omrekenverschillen vreemde valuta	(106)	(20)
Stand per 31 december	**21.718**	**19.829**

De toename van de waarde ultimo 2017 ten opzichte van de waarde ultimo 2016 van VNG Diensten B.V. is het gevolg van het resultaat over 2017 en het niet-uitkeren van dividend in 2017.

Overige effecten	2017	2016
Effectenportefeuille	59.302	56.347
Overige beleggingen	4	4
Stand per 31 december	**59.306**	**56.351**

Het verloop van de effectenportefeuille

	Obligaties	Aandelen	Totaal 2017	Totaal 2016
Balanswaarde per 1 januari	39.656	16.691	56.347	53.786
Aankopen	1.204	4.231	5.435	12.910
Verkopen	(518)	(3.178)	(3.696)	(12.042)
Gerealiseerde waardedalingen of -stijgingen	(0)	(74)	(74)	544
Ongerealiseerde waardedalingen of -stijgingen	(222)	1.512	1.290	1.149
Balanswaarde per 31 december	**40.120**	**19.182**	**59.302**	**56.347**

De balanswaarde per ultimo 2017 is ten opzichte van de balanswaarde per ultimo 2016 met € 2,955 miljoen toegenomen. Deze toename bestaat uit twee componenten: het saldo volume aan- en verkopen en het saldo van gerealiseerde en ongerealiseerde waarde mutaties. De balanswaarde per 1 januari 2018 kwam € 2.561 miljoen hoger uit dan het jaar ervoor. Het saldo aan- en verkopen kwam € 0,871 miljoen hoger uit dan 2016 en het saldo gerealiseerde en ongerealiseerd waarde mutaties kwam € 0,477 miljoen lager uit dan 2016.

	Obligaties	Aandelen	Totaal 2017	Totaal 2016
Cumulatieve ongerealiseerde koerseffecten	**2.392**	**3.630**	**6.023**	**6.164**

Ten opzichte van de stand in 2016 nam de herwaarderingsreserve 2017 met € 0,141 miljoen af. De verklaring van deze toename is de volgende: In 2017 is € 1,431 miljoen aan de herwaarderingsreserve onttrokken als gevolg van gerealiseerde herwaardering. De gerealiseerde herwaardering heeft nagenoeg geheel bij de effecten plaats gehad. Voorts is de herwaarderingsreserve in 2017 gevoed met € 1,290 miljoen. Dit als gevolg van ongerealiseerde waarde mutaties. De ongerealiseerde waarde mutaties nader beziend: in de beleggingscategorie obligaties heeft een onttrekking plaatsgehad van € 0,222 miljoen. In de beleggingscategorie aandelen werd de herwaarderingsreserve gevoed met €1,512 miljoen.

Handelsdebiteuren (3)

	2017	2016
Handelsdebiteuren	5.770	3.497
Voorziening dubieuze debiteuren	360	249
Totaal handelsdebiteuren	**5.410**	**3.248**

De post handelsdebiteuren is met € 2,163 miljoen toegenomen.

Het saldo van de contributievorderingen is met € 2,162 miljoen toegenomen, doordat er minder contributie voor het einde van het jaar is ontvangen ten opzichte van vorig jaar. Daarmee samenhangend is dus ook meer als vooruit ontvangen contributie (€ 2,896 miljoen) in de overlopende passiva meegenomen.
In 2017 is de aan gemeenten toekomende vergoeding voor Regres-WMO direct aan de gemeenten uitgekeerd en heeft dus het saldo niet beïnvloed.
Op overige handelsdebiteuren is tevens een toename te zien als gevolg van het doorbelasten van de detacheringslasten. De voorziening dubieuze debiteuren is met € 0,110 miljoen toegenomen en betreft de nog steeds openstaande contributievorderingen op een van de overzeese gebieden en de vorderingen op de gelieerde instellingen.

Overige vorderingen en overlopende activa (4)

	2017	2016
Belastingen	136	109
Overige vorderingen	627	12
Overlopende activa	1.570	17.333
Stand per 31 december	**2.333**	**17.454**

Deze post bestaat uit overlopende activa waarbij het grootste deel (€ 1.350 miljoen) de nog te versturen facturen betreft. Daarnaast zijn terug te vorderen dividendbelasting en te ontvangen rentebaten onderdeel van deze post.

Ten opzichte van vorig jaar is het aandeel van vooruitbetaalde lasten in deze post afgenomen met € 14,175 miljoen en de post nog te versturen facturen toegenomen met € 0,233 miljoen. Ultimo het jaar is het saldo van de rentebaten positief. Hierdoor is een toename van € 0,025 te zien. Tot slot is de post terug te ontvangen dividendbelasting met € 0,027 miljoen toegenomen als gevolg van nog terug te vragen dividendbelasting over de jaren 2015 tot en met 2017.

Eigen vermogen (5)

Herwaarderingsreserve (gesplitst)	Obligaties	Aandelen	Totaal 2017	Totaal 2016
Balanswaarde per 1 januari	2.613	3.551	6.164	5.508
Realisatie herwaardering door verkoop	2	(1.433)	(1.431)	(494)
Ongerealiseerde waarde mutaties	(222)	1.512	1.290	1.149
Aanpassing herwaardering	(220)	79	(141)	655
Stand herwaarderingsreserve per 31 december	**2.392**	**3.630**	**6.023**	**6.164**

De herwaarderingsreserve is vanaf 2009 positief. Hierdoor lopen de ongerealiseerde koersresultaten via de balans. Doordat de gerealiseerde herwaardering als gevolg van verkopen groter is dan de ongerealiseerde koerswinsten, is de herwaarderingsreserve afgenomen met € 0,141 miljoen tot € 6,023 miljoen.

Bestemmingsreserve	2017	2016
Stand per 1 januari	10.726	11.163
Bij: uit onverdeeld resultaat	-	597
Af: lasten herhuisvesting	(1.033)	(1.033)
Stand bestemmingsreserve	**9.694**	**10.726**

In 2007 is besloten de lasten veroorzaakt door de herhuisvesting ten laste van het eigen vermogen te laten komen. Dit geschiedt door de vorming van een bestemmingsreserve.

In 2012 is € 0,433 miljoen uit het resultaat 2011 toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor de dekking van de WW- en BWW-rechten van de medewerkers van het Expertisecentrum Kinderopvang.

In 2015 en 2016 is € 2,724 miljoen zijnde de verkrijgingswaarde en het resultaat van VNG Realisatie B.V. toegevoegd aan de bestemmingsreserve. Het besluit voor het toevoegen aan de bestemmingsreserve is genomen bij het vaststellen van de jaarrekening 2015 en 2016, omdat VNG Realisatie B.V. behoudens bijzondere omstandigheden geen dividend uit kan keren, welke komt uit de uitnamen gemeentefonds.

Eind 2017 bestaat de bestemmingsreserve (€ 9,694 miljoen) uit het saldo van de lasten herhuisvesting (€ 6,423 miljoen), mogelijke personele lasten (€ 0,433 miljoen), de toevoeging van het solidariteitsfonds (€ 0,114 miljoen) en de verkrijgingswaarde en resultaat van VNG Realisatie B.V. (€ 2,724 miljoen).

Overige reserves	2017	2016
Stand per 1 januari	46.889	44.958
Bij: uit resultaatbestemming vorig boekjaar	1.790	1.930
Stand per 31 december	**48.678**	**46.889**

Omrekenverschillen	2017	2016
Stand per 1 januari	(20)	0
Mutatie	(86)	(20)
Stand per 31 december	**(106)**	**(20)**

Onverdeeld resultaat boekjaar	2017	2016
Stand per 1 januari	1.790	2.087
Af: mutatie bestemmingsreserve (uit onverdeeld voorgaand boekjaar)	-	(597)
Af: naar Overige reserves (uit onverdeeld resultaat voorgaand boekjaar)	(1.790)	(1.490)
Bij: mutatie bestemmingsreserve 2015 (lasten herhuisvesting)	1.033	1.033
Bij: resultaat boekjaar	209	757
Stand per 31 december	**1.241**	**1.790**

Voorzieningen (6)

De VNG heeft een tweetal voorzieningen voor verplichtingen die voortvloeien uit aanspraken op de WW- en Bovenwettelijke WW-regelingen. Deze voorzieningen hebben in overwegende mate een langlopend karakter. Deze voorzieningen worden jaarlijks in overeenstemming gebracht met de maximale toekomstige verplichtingen.

Egalisatievoorziening	2017	2016
Stand per 1 januari	1.493	2.285
Bij: dotaties	631	233
Af: onttrekkingen	(434)	(383)
Af: vrijval	(723)	(642)
Stand per 31 december	**967**	**1.493**

In 2017 is de egalisatievoorziening voor toekomstige jaarlijkse verplichtingen voor afvloeiingslasten gedaald met € 0,526 miljoen. De vrijval wordt in hoge mate veroorzaakt door de vrijval van rechten van die oud-medewerkers die een baan gevonden hebben en daardoor niet meer WW- en/of BWW-gerechtigd zijn. Van de opgenomen voorziening betreft € 0,256 miljoen uitkeringsrechten over 2018.

Overige schulden (incl. overlopende passiva) (7)

	2017	2016
Vooruit gefactureerde bedragen	61	4
Vooruit gefactureerde contributie	8.824	11.578
Vooruit ontvangen subsidies	33.618	30.134
Div. reserveringen voor verlof en vakantiegeld	2.044	1.914
Overige schulden	3.448	2.909
Stand per 31 december	**47.995**	**46.540**

Onder de post vooruit ontvangen subsidies zijn de bedragen opgenomen van het Rijk voor de projecten die nog doorlopen of afgerekend worden in 2018 en later (€ 8,359 miljoen) en van de vooruit ontvangen bedragen uit het gemeentefonds voor nog uit te voeren activiteiten (€ 24,858 miljoen).

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

De totale verplichting voor het beheer en onderhoud van het automatiseringssysteem en de telefonie is € 4,0 miljoen (t/m 2021).
De VNG heeft een naheffing voor de BTW gehad van de Belastingdienst. Deze naheffing had betrekking op het factureren van salarislasten aan gelieerde partijen. Omdat er geen daadwerkelijk onderbouwde vordering op de gelieerde partijen is, is in de jaarrekening 2017 deze vordering vrijgevallen als last in de jaarrekening. Pas op het moment dat de gelieerde partijen na een verzoek van de VNG hebben bevestigd dat zij deze BTW zullen betalen, ontstaat er een eventuele vordering van maximaal € 0,705 miljoen op de gelieerde instellingen.

Hoofdelijke aansprakelijkheid

De VNG maakt onderdeel uit van een fiscale eenheid voor de omzetbelasting, waarvan naast de VNG ook VNG Diensten B.V., VNG International B.V., Congres- en Studiecentrum VNG B.V., VNG Risicobeheer B.V., VNG Kenniscentrum Handhaving & Naleving Advies B.V. en VNG Opleiding & Detachering B.V. deel uitmaken.
Binnen deze fiscale eenheid zijn de bedrijven, die onderdeel van de eenheid zijn, vrijgesteld van btw-heffing op de onderlinge leveringen en diensten. Elke afzonderlijke entiteit binnen deze fiscale eenheid is volledig aansprakelijk voor de afdracht van de omzetbelasting van de fiscale eenheid als geheel.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Bijdrage projecten (8)

Zowel de bijdragen als de uitgaven van de projecten zijn hoger dan begroot: dit is het gevolg van nieuwe extern gefinancierde projecten. In de begroting wordt rekening gehouden met de subsidieaanvragen die op dat moment al goedgekeurd zijn. De nieuwe projecten hebben wel effect op het totale bedrijfsresultaat, omdat tegenover de hogere projectbaten, vaak een minder dan evenredige toename van de lasten (zowel uitbestedings- als personele lasten) staat. Uit deze personele lasten op de projecten wordt extra dekking gegenereerd middels de overhead (zoals huisvesting en overhead verwerkt in het uurtarief), welke een bijdrage levert aan het resultaat.

In vergelijking met 2016 neemt de bijdrage projecten toe met € 9,872 miljoen. De bijdrage van de uit het gemeentefonds gefinancierde projecten bedraagt € 63,658 miljoen. Bijdragen van de overige projecten bedraagt € 26,029 miljoen.

	Realisatie 2017	Begroot 2017	Realisatie 2016
Bijdrage projecten	89.687	88.673	79.556
Waarvan subsidies van het Rijk	25.284	21.582	21.251
Waarvan de gemeentefonds gefinancierde projecten:	64.403	67.091	58.257
1. WOZ	1.113	1.000	822
2. Expertisecentrum kinderopvang	465		301
3. Digitale Agenda 2020 (incl. IDS)	11.617	16.743	6.827
4. 14+ Netnummer	936	1.312	813
5. Monitor Sociaal Domein	376	160	247
6. Overbruggingsprogramma NUP			
7. Beheer en behoud producten NUP	775	785	923
8. Doventolk voorziening werkdomein	62		-27
9. Meeneembare voorzieningen			
10. ISD	887		3.901
11. ISD Beheer	9.249	9.173	8.890
12. Handhaving en Naleving (RCF)	289		2.421
13. Digitaal Klantdossier (DKD)	269	505	352
14. IBD	1.505	1.653	1.583
15. Landelijk telefoonnummer voor advies- en Meldpunt	312	400	306
16. Huiselijk Geweld en Kindermishandeling			
17. Landelijke inkoop	222	207	203
18. Implementatie en beheer Basisregistratie personen	1.287	1.764	187
19. Burgerzakenmodules Basisregistratie personen	150	289	248
20. Digitale Agenda Omgevingswet	2.179	1.612	534
21. Collectieve I-voorziening en dienstverlening	814	1.653	129
22. Landelijke doventolkvoorziening	10.340	10.750	9.179
23. Telefonisch of elektronisch advies	4.174	4.200	3.438
24. Hulp en opvang aan slachtoffers van eergerelateerd			
25. geweld en loverboys	4.025	3.730	4.000
26. Knooppunt huwelijksdwang en achterlating			250
27. Stichting Opvoeden.nl			700
28. Stichting Kindertelefoon	3.655	3.655	3.860

29. Stichting Adoptievoorziening	672		672
30. Vertrouwenswerk jeugd	7.500	7.500	7.500
31. Ensia	969		
32. Initiate	561		

Overige baten (9)

	Realisatie 2017	Begroot 2017	Realisatie 2016
Opbrengst derden	8.306	2.024	6.661
Auteursvergoedingen	45	45	57
Vacatiegelden	24	30	38
Interne baten	3.563	2.818	3.103
Overige baten	850	871	962
Totaal overige baten	**12.789**	**5.790**	**10.822**

Opbrengst derden

Ten opzichte van de begroting nemen de overige baten met € 6,991 miljoen toe. Dit betreft grotendeels de post 'Opbrengst Derden' welke € 6,282 hoger uit komt dan begroot. Hieronder zijn inbegrepen de baten van extern gefinancierde projecten (€ 5,913 miljoen) welke bij het opstellen van de begroting niet bekend waren. Het betreft onder andere het programma Aan de Slag met de Omgevingswet waarin de VNG, het IPO en Rijkswaterstaat samenwerken, bijdragen vanuit gemeenten voor GBI (Gezamenlijke Backoffice Inkomensvoorziening), Gemeentelijke Telefonie en een bijdrage voor het uitvoeren van activiteiten t.b.v. de versnelling van de transformatie in het sociaal domein.

Als de extern gefinancierde projecten buiten beschouwing worden gelaten dan komt de post opbrengst derden € 0,369 miljoen hoger uit dan begroot. Dit betreft onder andere het in rekening brengen van secretariaatslasten bij deelnemende gemeenten van het Gemeentelijk Netwerk voor Mobiliteit en Infrastructuur (voorheen Vereniging Openbaar vervoer Centrumgemeenten). Ook betrof het de dienstverlening aan gelieerde instellingen welke hoger uitkomt, een opzegvergoeding voor het beëindigen van een huurcontract en de vergoeding voor de commissie Besluit begroting en verantwoording (BBV) welke pas per januari 2018 terug is gegaan naar het ministerie van BZK. Hiernaast waren meer medewerkers voor de gelieerde instellingen werkzaam, de doorbelaste salarislasten zijn dan ook hoger dan begroot.

Interne baten

De interne baten komt € 0,745 miljoen hoger uit dan begroot. Het betreft hier voornamelijk het VNG KCHN B.V.. De baten waren bij het opstellen van de begroting nog niet bekend. Hiernaast komt de afgenomen dienstverlening door VNG-CS (detacheringen, belastingcongres) en VNG Realisatie B.V. hoger uit. De aan VNG Risicobeheer door te belasten lasten waren in 2017 lager, de inzet voor het zorgverzekeringcontract kwam lager uit. Ten opzichte van 2016 stijgt de interne baten met € 0,460 miljoen. Dit is aan de ene kant het gevolg van de door VNG KCHN B.V. afgenomen dienstverlening en aan de andere kant zijn de door te belasten lasten aan VNG Risicobeheer lager (in 2016 werden nog extra lasten gemaakt en doorbelast voor de aanbesteding van het zorgverzekeringscontract).

Overige baten

De overige baten zijn nagenoeg gelijk aan begroot. De opbrengst van de belastingadviezen blijft achter. Dat komt door de verantwoording van de baten van het belastingcongres onder de interne baten. Ten opzichte van vorig jaar dalen de overige baten met € 0,112 miljoen. Dit is het gevolg van het wegvallen van de bijdrage uit het WSW-fonds. Dit fonds is uitgeput, de laatste bijdrage van 2016 bedroeg € 0,125 miljoen.

Salarissen, sociale lasten en pensioenlasten (10)

	Realisatie 2017	Begroot 2017	Realisatie 2016
Salarissen	14.587	15.150	14.502
Sociale lasten	1.669	1.750	1.634
Pensioenlasten	2.062	2.179	1.868
Vergoedingen (ZW, uitlenen personeel)	(1.076)		(868)
Totaal salarissen, sociale lasten en pensioenlasten	**17.241**	**19.079**	**17.136**

Het totaal van salarislasten, sociale lasten en pensioenlasten stijgt met € 0,105 miljoen ten opzichte van 2016. Deze stijging is beperkt (0,6%) en is lager dan verwacht zou mogen worden op basis van de pensioenpremiestijging en de in 2017 overeengekomen loonsverhoging van 1,4% in de 'tussen-cao' Rijksoverheid. Dit vindt zijn oorzaak in een aantrekkende arbeidsmarkt; vacatures zijn moeilijker te vervullen en voor het tweede jaar achtereen komt het uitstroompercentage uit boven de 10% (2016: 11%, 2017: 22%). Het gemiddeld aantal fte in 2017 daalde verder ten opzichte van 2016. Hiernaast kwamen de vergoedingen voor zwangerschap, uitlenen van personeel en overige loonlastenvergoedingen hoger uit dan in 2016.

De pensioenlasten stijgen ten opzichte van 2016 met € 0,194 miljoen. Het ABP verhoogde de pensioenpremie per 1 januari 2017 van 18,8% naar 21,1%. 70% van deze verhoging komt voor rekening van de werkgever.

De gemiddelde salarislast per fte stijgt van € 78.852 (2016) naar € 81.805 (2017). Deze stijging van 3,7% is het gevolg van de nieuwe cao/de reguliere periodieke verhogingen (2,0%), de verhoging van de sociale lasten (0,4%) en de aanpassing van de pensioenpremie (1,3%).

De in 2017 openstaande vacatures, de ZW-vergoedingen en de vergoedingen voor uitgeleend personeel zorgen ervoor dat het totale budget met € 1,838 miljoen wordt onderschreden. De budgettaire ruimte in de salarislasten is ingezet voor tijdelijke inhuur en detacheringen.

Overige personeelslasten (11)

	Realisatie 2017	Begroot 2017	Realisatie 2016
Uitzendkrachten/personeel derden	13.452	848	8.949
Arbolasten	36	60	49
Studielasten	380	403	378
Werving	64	40	127
Rechtspositionele lasten	347	330	309
Onttrekking/Dotatie voorzieningen	(20)	(202)	(301)
Overige lasten	302	306	306
Reis- en verblijflasten	198	181	240
Totaal overige personeelslasten	**14.757**	**1.935**	**10.042**

Specificatie:

Omschrijving	**Realisatie 2017**		
	Project gefinancier	Overig	Totaal
Overige personeelslasten	**10.369**	**4.388**	**14.757**

De overige personeelslasten overschrijden de begroting met € 13,188 miljoen waarvan € 10,369 miljoen betrekking heeft op project gefinancierde activiteiten.

Per begrotingspost zijn de verschillen als volgt:

- De lasten van uitzendkrachten/personeel derden komen € 13,084 miljoen hoger uit dan begroot. De extra lasten hebben voor € 10,337 miljoen betrekking op lasten van inhuur voor extern gefinancierde projecten. Hier staan ook baten tegenover. De resterende € 2,747 miljoen heeft onder andere betrekking op vervangende inhuur voor openstaande vacatures, detacheringen en zwangerschapsvervanging (€ 1,838 miljoen) en inzet ten behoeve van de beleidsprioriteiten, digitalisering HRM en organisatieverandertrajecten (€ 0,909 miljoen). Ten opzichte van 2016 nemen de lasten toe met € 4,623 miljoen. Dit is voornamelijk het gevolg van een stijging van de omvang van de extern gefinancierde projecten en de gemeentefondsprojecten. De inhuur voor deze projecten neemt ten opzicht van 2016 toe met € 4,303 miljoen. Het restant van de toename betreft de eerder genoemde inzet voor beleidsprioriteiten, digitalisering HRM en het organisatieveranderingstraject.
- De arbolasten vallen lager uit dan begroot. Deze lasten bestaan uit een bedrijfszorgpakket, begeleiding vanuit een bedrijfsarts en arbogerelateerde aanpassingen aan de werkplekken. Het ziekteverzuim is in 2017 uitgekomen op 2,9%. Dit is lager dan het streefpercentage van 3,5% waardoor de arbolasten ook lager uitkomen dan begroot.
- De dotatie/onttrekking aan de voorzieningen komt € 0,182 miljoen hoger uit dan begroot. In de begroting was rekening gehouden met de dekking van salarislasten uit de voorziening voor een aantal medewerkers. Dit was niet volledig mogelijk. Daarnaast was sprake van zowel een vrijval uit de voorziening doordat medewerkers ander werk hebben gevonden als een dotatie benodigd voor het herontwerp van de afdeling Staf en Ondersteuning. Tevens is aan de verlofvoorziening een bedrag gedoteerd.

Kantoor- en huisvestingslasten (12)

	Realisatie 2017	Begroot 2017	Realisatie 2016
Huisvestingslasten	781	742	752
Onderhoud en inventaris	409	418	422
Automatiseringslasten	2.926	1.905	2.048
Telecommunicatie	386	241	566
Drukwerklasten	32	40	24
Bibliotheeklasten	139	145	125
Restauratieve lasten	380	414	431
Totaal kantoor- en huisvestingslasten	**5.053**	**3.905**	**4.369**

Specificatie:

Omschrijving	**Realisatie 2017**		
	Project gefinancierd	Overig	Totaal
Overige personeelslasten	**1.447**	**3.606**	**5.053**

De kantoor- en huisvestingslasten worden ten opzichte van de begroting met € 1,148 miljoen overschreden. De overschrijding wordt veroorzaakt door extern gefinancierde projecten die niet in de begroting waren opgenomen. Worden de extern gefinancierde projecten buiten beschouwing gelaten, dan is er sprake van een onderbesteding van € 0,134 miljoen. Dit is een optelsom van:

- Hogere automatiseringslasten van € 0,152 miljoen. Dit betrof voornamelijk de lasten van bedrijfsapplicaties. In 2017 zijn extra benodigde licenties aangeschaft (Exact, Synergy), passend bij het gestegen volume van activiteiten.
- Lagere huisvestingslasten (€ 0,075 miljoen). Het betrof voornamelijk lagere lasten voor verwarming en licht.
- Lagere lasten telecommunicatie (0,164 miljoen) als gevolg van een nieuw afgesloten contract.

Ten opzichte van 2016 zijn lasten voor kantoor- en huisvesting met € 0,684 miljoen gestegen. Dit betrof Microsofte Licenties voor het extern gefinancierde project Windows-Servers 2016, welke voor de leden uitgevoerd is.

Activiteitslasten (13)

	Realisatie 2017	Begroot 2017	Realisatie 2016
Voorlichting	894	754	993
Bijeenkomsten	3.043	360	1.943
Onderzoek	745	3.091	497
Advies derden	79.235	87.823	73.121
Bijdragen en lidmaatschappen	558	573	533
Doorbelasting	(0)	(913)	(6)
Totaal activiteitslasten	**84.475**	**91.688**	**77.081**

Specificatie:
De activiteitslasten blijven € 7,213 miljoen achter vergeleken met de begroting. Er is veel minder uitgegeven aan adviezen derden dan voorgaande jaren.

Omschrijving	Realisatie 2017		
	Project gefinancierd	Overig	Totaal
Voorlichting	164	730	894
Bijeenkomsten	2.865	178	3.043
Onderzoek	448	297	745
Advies derden	78.421	814	79.235
Bijdragen en lidmaatschappen	23	535	558
Doorbelasting	2.483	(2.483)	(0)
Activiteitslasten	84.404	71	84.475
Overige personeelslasten	**10.369**	**4.388**	**14.757**

De voornaamste verschillen per afzonderlijke begrotingspost zijn:

- Voorlichting: Het budget voor voorlichting wordt met € 0,140 miljoen overschreden, het volledige bedrag heeft betrekking op extern gefinancierde projecten.
- Bijeenkomsten: De overschrijding van € 2,683 miljoen heeft betrekking op extern gefinancierde projecten welke bij het opstellen van de begroting nog niet bekend waren en lasten voor de activiteiten van de VNG-prioriteiten
- Advies Derden: Het budget voor advies van derden blijft met € 8,588 miljoen onder de begroting. Dit is grotendeels te relateren aan twee gemeentefonds gefinancierde projecten, Digitale Agenda 2020 en ISD Beheer.
- Onderzoek: De lasten van onderzoek komen € 2,346 miljoen lager uit dan begroot. Dit heeft betrekking op de reguliere (niet extern gefinancierde) activiteiten. De onderschrijding bedroeg hier € 2,631 miljoen. In de begroting is bij de begrotingspost 'Onderzoek' door de VNG een bedrag beschikbaar gesteld van € 1,0 miljoen voor uitvoering van de VNG-prioriteiten, € 0,5 miljoen voor de investering in de bedrijfsvoering, € 0,5 miljoen voor de organisatieontwikkeling, € 0,5 miljoen voor Algemene directie onvoorzien en € 0,125 miljoen voor een participatiebudget voor medewerkers met een achterstand op de arbeidsmarkt. Dit budget wordt in de loop van het jaar projectmatig toegewezen, de lasten van deze activiteiten worden verantwoord onder afzonderlijke begrotingsposten als onder andere lasten, overige personeelslasten en ICT-lasten.
- Doorbelasting: De inzet van medewerkers voor extern gefinancierde projecten wordt doorbelast aan deze projecten. In de begroting werd rekening gehouden met een doorbelasting van € 1,132 miljoen aan lasten. Door het gestegen projectvolume was de werkelijke inzet van medewerkers hoger. De werkelijke doorbelasting kwam uit op € 2,359 miljoen, € 1,227 miljoen hoger dan begroot. Dit levert een positief dekkingsresultaat op.

Overige lasten (14)

	Realisatie 2017	Begroot 2017	Realisatie 2016
Overige lasten	**3.846**	**1.902**	**2.859**

Specificatie:

Omschrijving	**Realisatie 2017**		
	Project gefinancierd	Overig	Totaal
Overige lasten	**1.232**	**2.614**	**3.846**

De realisatie van de overige lasten is in 2017 € 1,944 miljoen hoger dan begroot. Het betreft hier vooral een teruggave van de uitname uit het gemeentefonds voor het project Anonieme hulp op afstand (0,684 miljoen) aan gemeenten die zelf voor de uitvoering zorgen, en de verwerking van de naheffing BTW gelieerde instellingen in de staat van baten en lasten (0,706 miljoen).

Voor wat betreft de niet extern gefinancierde activiteiten zijn de voornaamste verschillen als volgt te verklaren:

De lasten voor lidmaatschappen kwamen € 0,168 miljoen hoger uit dan begroot. Het betreft een toegezegde bijdrage van € 0,174 miljoen voor het samenwerkingsverband van Bronhouders Basisregistratie Grootschalige Topografie (SVB-BGT).
De lasten van de niet-terugvorderbare BTW over 2017 komt € 0,172 miljoen hoger uit dan begroot. De hoger dan voorziene BTW-lasten zijn voornamelijk het gevolg van het meer dan voorzien gedeeltelijke onderverhuren van de Willemshof aan niet-BTW-plichtige partijen. Hierdoor verslechterde de pro rata (dat wil zeggen de mate waarin BTW op lasten kan worden teruggevorderd) en werd het resultaat op BTW lager dan voorzien

Financiële baten en lasten (15)

	Realisatie 2017	Begroot 2017	Realisatie 2016
Opbrengst van effecten	2.409	1.802	2.060
Rentebaten	9	18	72
(Rente)lasten	**(187)**	**(71)**	**(209)**
Totaal financiële baten en lasten	**2.232**	**1.820**	**1.923**

De financiële baten en lasten komen € 0,412 miljoen hoger uit dan begroot. Bij dit alles kwam het saldo rentebaten en rentelasten sterk onder begroot uit (€ -0,116 miljoen). Dit wordt veroorzaakt door tijdelijke roodstanden en verrekening met VNG-bedrijven binnen het rente- en saldo-compensabel stelsel. Hier tegenover staat een hoger opbrengst uit effecten (€ 0,607 miljoen).

Resultaat deelnemingen (16)

	Realisatie 2017	Begroot 2017	Realisatie 2016
Congres- en Studiecentrum VNG B.V.	960	377	502
VNG International B.V.	336	162	344
VNG Risicobeheer B.V.	821	550	428
VNG Realisatie B.V.	32	-	1
VNG Diensten B.V. (enkelvoudig)	(55)	(65)	(125)
VNG KCHN Advies B.V.	193	10	-
Vennootschapsbelasting	(562)	(246)	(277)
VNG Diensten B.V.	**1.726**	**779**	**872**

VNG Diensten B.V. (VNG Diensten)

Het resultaat van VNG Diensten, exclusief resultaat deelnemingen, bestaat voornamelijk uit de management fee van de bedrijven en de rentebaten over het liquide vermogen. VNG Diensten laat over 2017 een minder negatief resultaat zien dan over 2016. Dit wordt verklaard doordat ten opzichte van het voorgaande jaar een hogere bijdrage van de holdinglasten is ontvangen (door bijdrage nieuwe dochter KCHN Advies B.V.) en lagere advieslasten zijn gemaakt. Het resultaat voor belasting verbeterde ten opzichte van 2016 met € 0,070 miljoen. Ten opzichte van begroot kwam het resultaat € 0,010 miljoen beter uit. In grote lijnen is verklaring hierbij gelijk aan de analyse van het verschil tussen realisatie 2017-2016. VNG Diensten staat aan het hoofd van de fiscale eenheid Vennootschapsbelasting. De totale belasting last € 0,562 miljoen wordt door VNG Diensten afgedragen, VNG Diensten heeft hierbij een vordering op haar deelnemingen gelijk aan de aldaar berekende belastinglast.

Congres- en Studiecentrum VNG B.V.

Het resultaat voor de vennootschapsbelasting komt uit op € 0,960 miljoen. Dit is € 0,458 miljoen beter dan het voorgaande jaar. De marge kwam ten opzichte van 2016 27,86% ofwel € 1,280 miljoen hoger uit. Hierbij namen de directe lasten iets meer toe dan de baten. De baten liep voor 40% via of door VNG. 60% van de baten werd zelfstandig binnen gehaald. De indirecte lasten (de organisatielasten) namen met 20% ofwel € 0,822. miljoen toe. Grootse stijging moet gezocht worden in toename personeelslasten (+20,23%) en in de toename van de overige lasten. De toename van personeelslasten geeft een enigszins vertekend beeld. Deze toename wordt voor een groot deel veroorzaakt door de stijging van het aantal trainees. Omdat de trainees tijdelijk in dienst zijn van haar dochter Opleiding en Detachering B.V. moet deze 'inkoop' vanwege accountancyregels mee worden genomen als indirecte lasten en kunnen deze lasten niet via de marge worden afgewikkeld. Met betrekking tot de opmerking over de toename van de overige lasten kan nog worden opgemerkt dat dit voor 94% bestaat uit lasten t.b.v. automatisering.
Ten opzicht van begroot blijft de marge iets achter (1,32%). Hiernaast komen de indirecte lasten (organisatielasten) lager uit dan was begroot (€ 0,505 miljoen). Vooral de posten automatisering (nog niet toegekomen aan voorgenomen uitgaven) en overige lasten wijken sterk af. Het Congres- en Studiecentrum VNG B.V. heeft een berekende vennootschapsbelasting last van € 0,220 miljoen.

VNG Risicobeheer B.V. (tot 01-03-2018 VNG Verzekeringen B.V.)

In 2017 kwam het resultaat van VNG Risicobeer voor belasting uit op € 0,821 miljoen, dit is € 0,264 miljoen of wel 49,23% boven begroot. De opbouw hiervan is de volgende. De baten kwamen € 0,127 (9,22%) miljoen boven begroot uit. De lasten kwamen € 0,137 miljoen (147,05%) lager uit dan begroot. De oorzaken hiervan waren: een hogere bijdrage uit verzekeringsproducten, lagere personeels- en overige lasten (van respectievelijk -15,52% en 20,79%). VNG Risicobeheer presteerde ten opzichte van het voorgaande jaar € 0,387 miljoen ofwel 91,9% beter. Ten opzichte van het voorgaande jaar namen de lasten af met € 0,065 miljoen en de baten toe met € 0,321 miljoen. Oorzaken hiervan zijn: een hogere bijdrage van de verzekeringsproducten, een saldo van hogere personeelslasten (meer fte gebruik) (2,73%) en lagere overige bedrijfs- en activiteitslasten (18,43%).

VNG International B.V. (VNG-I)

Het resultaat van VNG-I kwam ten opzichte van het vorige boekjaar 2,27% lager uit. Dit iets lagere presteren is als volgt opgebouwd. De marge (baten minus directe lasten) kwam € 0,500 miljoen (9,12%) hoger uit. De indirecte lasten daarentegen namen iets meer toe, namelijk met 500.711(9,68%). De toename van de indirecte lasten wordt voornamelijk gevonden in de toename van de overige lasten. Bij dit alles kan worden gesteld dat de meeste projecten die VNG International B.V. uitvoert opdrachten zijn van de Europese Commissie en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ook VNG is voor een (zeer) klein deel opdrachtgever (de beleidsopdracht). Niet al deze projectbaten is marge-gevend. Ten opzichte van de begroting 2017 presteert VNG-I € 0,173 miljoen beter. De oorzaak is een ten opzichte van begroot verbeterde marge van € 0,638 miljoen, ofwel 11,93%. Dit laatste maakt de stijging van 9,43% bij de indirecte (organisatie) lasten, ten opzichte van begroot, meer dan goed.

VNG Realisatie B.V. (tot 01-01-2018 Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) B.V.)

VNG Realisatie B.V. heeft een begroting die op nul is gesteld. VNG Realisatie B.V. heeft binnen haar eigen vermogen twee afgezonderde reserves opgenomen: de conversiereserve en de gemeentefondsreserve. De conversiereserve is gevoed met het restantvermogen van de stichting KING voorafgaand aan de omzetting van stichting naar coöperatie. De gemeentefondsreserve wordt gevoed uit de resultaten die komen uit de ontvangen rechtstreekse uitnamen uit het gemeentefonds. Uit beide reserves mag niet worden uitgekeerd. Resultaten op activiteiten die niet het gevolg zijn van door VNG Realisatie B.V. rechtstreeks ontvangen gemeentefondsbijdragen worden toegevoegd aan de algemene reserve. Ten opzichte van de realisatie 2016 komt VNG Realisatie B.V. € 0,03 miljoen hoger uit. De onderbouwing is als volgt. De baten stijgen met € 6,476 miljoen. Daar tegenover staat een toename in personeelslasten, overige lasten en activiteitlasten van respectievelijk € 0,781 miljoen, € 0,008 miljoen en € 5,658 miljoen. Vanwege de nul-begroting is het resultaat VNG Realisatie B.V. tevens de afwijking ten opzichte van begroot. Het resultaat 2017 van 0,031 miljoen wordt voornamelijk gevonden door een lager dan voorziene inkomsten en een iets sterker aangepaste lasten.

VNG Kenniscentrum Handhaving en Naleving Advies B.V. (VNG KCHN B.V.)

Per 7 december 2016 is VNG KCHN B.V. opgericht. Omdat VNG KCHN B.V. in 2017 activiteiten is gaan voeren, is pas voor dat jaar een begroting opgesteld. Gezien het voorgaande, is alleen een vergelijk met begroot mogelijk. VNG KCHN B.V. voert namens de VNG activiteiten uit voor het VNG programma Handhaving en Naleving. Dit betreft uitvoering van bij de VNG gesubsidieerde taken en dienstverlening. Vervolgens ontwikkelt VNG KCHN B.V. van het programma Handhaving en Naleving afgeleide betaalde dienstverlening. Het eerste begrotingsjaar heeft VNG KCHN B.V. een resultaat afgegeven van € 0,010 miljoen. Gerealiseerd werd € 0,193 miljoen ofwel een verbetering van het resultaat met 0,183 miljoen. Het hogere dan begroot eindigen wordt bijna geheel gevonden in de betaalde dienstverlening. Een zeer efficiënt uren inzet heeft hier in grote mate aan bijgedragen.

WNT-verantwoording 2017 Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op VNG van toepassing zijnde regelgeving.

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor de VNG is € 181.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van het Bestuur bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen 2017

bedragen x € 1	Jantine Kriens	Pieter Jeroense	Kees Jan de Vet	Ben Koopman
Functiegegevens	Algemeen directeur	Plv. algemeen directeur	Gewezen lid directieraad, adviseur	Plv. algemeen directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12	21/08 – 31/12	01/01 – 31/08	01/06 – 30/09
Omvang dienstverband (in fte)	1	1	1	1
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee	Ja	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja	Nee
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 154.741	€ 50.915	€ 72.687	€ 60.495
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 17.917	€ 6.289	€ 2.547	€ 0
Totale bezoldiging	**€ 172.657**	**€ 57.204**	**€ 75.234**	**€ 60.495**
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	**€ 181.000**	**€ 65.773**	**€ 120.501**	**€ 60.499**
Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

bedragen x € 1	Ben Koopman	
Functiegegevens	Plv. algemeen directeur	
Kalenderjaar	2017	2016
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	01/01 – 31/05	01/06 – 31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	5	7
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief dat geldt voor het kalenderjaar	€ 176	€ 175
Individueel toepasselijk maximum voor de betreffende periode	€ 92.500	€ 162.000
Individueel toepasselijk maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12		€ 254.500

bedragen x € 1		Ben Koopman
Bezoldiging		
Werkelijk uurtarief lager dan het maximum uurtarief?	Nee: € 176	Nee: € 175
Bezoldiging in de betreffende periode	€ 92.185	€ 161.700
Totale bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12		€ 253.885
-/- Onverschuldigd betaald bedrag		NVT
Totale bezoldiging, exclusief BTW		€ 253.885
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan		N.v.t.

Overzicht 2017 voor de WNT van de Toezichthoudende functionarissen VNG (met bezoldiging kleiner dan € 1.700)

Toezichthoudende topfunctionarissen	Functie
Dhr. J. van Zanen	Voorzitter van het Bestuur
Dhr. H. Bruls	Vice-voorzitter van het Bestuur
Dhr. B. Visser	Penningmeester van het Bestuur
Mw. J. Bakker-Klein	Lid van het Bestuur
Dhr. P. Buijtels	Lid van het Bestuur
Dhr. R. Cazemier	Lid van het Bestuur
Dhr. F. Crone	Lid van het Bestuur
Dhr. S. Depla	Lid van het Bestuur
Dhr. S. van 't Erve	Lid van het Bestuur
Mw. J. Gehrke	Lid van het Bestuur
Mw. P. Heijkoop	Lid van het Bestuur
Mw. M. de Jager-Stegeman	Lid van het Bestuur
Dhr. J. Kreijkamp	Lid van het Bestuur
Mw. M. van Leeuwen	Lid van het Bestuur
Mw. P. Paulusma	Lid van het Bestuur
Dhr. B. Revis	Lid van het Bestuur
Mw. A. Usmany-Dallinga	Lid van het Bestuur
Dhr. R. Verhulst	Lid van het Bestuur
Dhr. A. Vliegenthart	Lid van het Bestuur
Dhr. B. de Vries	Lid van het Bestuur
Dhr. J. Westmaas	Lid van het Bestuur
Dhr. A. Weverling	Lid van het Bestuur
Dhr. R. van der Zwaag	Lid van het Bestuur
Dhr. T. van der Zwan	Lid van het Bestuur

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking

bedragen x € 1	Kees Jan de Vet
Functiegegevens	
Functie(s) gedurende dienstverband	Lid van de directie, adviseur
Deeltijdfactor in fte	1
Jaar waarin dienstverband is beëindigd	2017
Ontslaguitkering	
Overeengekomen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	26.677,25
Individueel toepasselijk maximum	75.000,00
-/- Onverschuldigd deel	N.v.t.
Totaal uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	**26.677,25**
Waarvan betaald in 2017	26.677,25

Bezoldiging topfunctionarissen 2016

bedragen x € 1	Jantine Kriens	Kees Jan de Vet	Kees Jan de Vet
Functiegegevens	Algemeen directeur	Lid Directie	Lid Directie
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01/01 – 31/12	01/01 – 30/05	01/06 – 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1	1	1
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee	Ja
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkosten-vergoedingen	€ 152.679	€ 56.313	€ 50.557
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 15.917	€ 6.291	€ 8.990
Totale bezoldiging	**€ 168.597**	**€ 62.604**	**€ 59.547**
Individueel toepasselijk bezoldigings-maximum	€ 179.000	€ 74.339	€ 104.661
Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Geconsolideerde jaarrekening 2017

Geconsolideerde balans per 31 december 2017

Voor bestemming van het resultaat (bedragen x € 1.000)

ACTIVA
(bedragen x € 1.000)

		2017		2016
Vaste activa				
Materiële vaste activa (17)				
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	10.101		10.750	
Activa in uitvoering	29		-	
Machines en installaties	1.076		1.682	
Andere vaste bedrijfsmiddelen	796		1.090	
		12.002		13.522
Financiële vaste activa				
Overige effecten	59.306		56.351	
Langlopende vorderingen	-		24	
		59.306		56.375
Totaal vaste activa		**71.308**		**69.897**
Vlottende activa				
Vorderingen				
Handelsdebiteuren	7.571		5.811	
Overige vorderingen	2.285		2.661	
Overlopende activa	3.310		18.664	
		13.166		27.136
Liquide middelen	57.430		49.744	
		57.430		49.744
Totaal vlottende activa		**70.596**		**76.880**
Totaal activa		**141.904**		**146.777**

PASSIVA

		2017		2016
Eigen vermogen				
Groepsvermogen	65.530		65.548	
		65.530		65.548
Voorzieningen (18)				
Voorzieningen	1.189		1.499	
		1.189		1.499
Kortlopende schulden				
Handelscrediteuren	8.138		19.122	
Belastingen en premie sociale verzekeringen	5.940		5.184	
Overige schulden	3.802		3.925	
Overlopende passiva (19)	57.304		51.499	
		75.184		79.730
Totaal passiva		**141.904**		**146.777**

Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2017

(bedragen x € 1.000)

	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Baten		
Contributies	20.890	20.743
Bijdrage projecten	90.443	80.377
Vergoeding geleverde diensten	36.176	32.197
Overige baten (20)	9.493	12.821
Som der baten	**157.002**	**146.138**
Lasten		
Salarissen (21)	24.923	23.163
Sociale lasten (21)	3.166	2.830
Pensioenbijdragen (21)	3.591	3.021
Overige personeelslasten (21)	16.982	10.536
Afschrijvingen	1.760	1.684
Activiteitslasten	96.716	97.577
Overige lasten	11.319	8.251
Som der lasten	**158.457**	**147.062**
Bedrijfsresultaat	**(1.455)**	**(924)**
Financiële baten en lasten (22)		
Opbrengst van effecten	2.409	2.060
Rentebaten	30	106
(Rente)lasten	(214)	(209)
Som der financiële baten en lasten	**2.225**	**1.958**
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor Vpb	**771**	**1.034**
Vpb	(562)	(277)
Aandeel van derden in het groepsresultaat	-	-
Resultaat	**209**	**757**
Dekking uit het vermogen	1.033	1.033
Onverdeeld resultaat	**1.242**	**1.790**

Resultaatsbestemming

Het exploitatieresultaat 2017 is gelijk aan € 0,209 miljoen positief. De onttrekking uit de bestemmingsreserve, gelijk aan € 1,033 miljoen, is toegevoegd aan het onverdeeld resultaat, waardoor deze uitkomt op € 1,242 miljoen. Het onverdeeld resultaat, € 1,242 miljoen, wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

(bedragen x € 1.000)

		2017		2016
Bedrijfsresultaat	(1.455)		(924)	
Afschrijvingen en waardeverminderingen	1.760		1.684	
Cashflow		305		760
Mutaties in werkkapitaal				
Toename saldo projecten	(5.082)		1.436	
Afname vorderingen	14.998		(4.980)	
Toename voorzieningen	(310)		(1.404)	
Toename kortlopende schulden	(547)		(4.871)	
		9.113		**(9.820)**
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		**9.418**		**(9.060)**
Ontvangen interest	30		106	
Ontvangen dividend	1.052		1.024	
Betaalde interest	(214)		(210)	
Resultaat effectentransacties	1.357		1.038	
Aandeel derden in resultaat van groepsmaatschappijen	(0)		(0)	
Mutatie vermogen door stelselwijziging	70		540	
Mutatie omrekenverschillen	(106)		-	
Betaalde/ontvangen vennootschapsbelasting	(562)		(277)	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		**1.628**		**2.221**
(Des)investeringen in materiële vaste activa	(240)		(299)	
Investeringen in financiële vaste activa	(3.120)		(1.741)	
Mutatie aandeel derden in het eigen vermogen	(0)		(0)	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		**(3.360)**		**(2.040)**
Netto kasstroom		**7.686**		**(8.879)**
Mutatie liquide middelen (01-01 t/m 31-12)		**7.686**		**(8.879)**

Toelichting op de geconsolideerde balans

(bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa (17)

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Bedrijfs-gebouwen en -terreinen	Activa in uitvoering	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs-middelen	Totaal 2017
Beginstand					
Aanschafwaarde	22.569	-	5.447	4.779	32.794
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	(11.819)	-	(3.736)	(3.475)	(19.029)
Verschuiving activa o.b.v. artikelgroep			(58)	58	-
Boekwaarde 1 januari	**10.750**	**-**	**1.711**	**1.362**	**13.765**
Mutaties					
Investeringen	38	29	23	156	246
Desinvesteringen aanschafwaarde				(14)	(14)
Desinvestering afschrijvingen				(17)	(17)
Afschrijvingen	(687)		(658)	(398)	(1.743)
Totaal mutaties	**(649)**	**29**	**(635)**	**(211)**	**(1.466)**
Eindstand					
Aanschafwaarde	22.607	29	5.470	4.917	33.022
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	(12.506)	-	(4.393)	(4.121)	(21.020)
Boekwaarde 31 december	**10.101**	**29**	**1.076**	**796**	**12.002**
Afschrijvingspercentages	2-20%		5-16,7%	10-33%	

Voorzieningen (18)

Voorziening	**2017**	**2016**
Stand per 1 januari	1.499	2.363
Bij: dotaties	867	233
Af: onttrekkingen	(454)	(1.024)
Af: vrijval	(723)	(73)
Stand per 31 december	**1.189**	**1.499**

In 2017 is de voorziening voor toekomstige jaarlijkse verplichtingen voor afvloeiingslasten gedaald met € 0,864 miljoen. Het saldo bestaat uit een dotatie van voorzieningen projecten van VNG International B.V., nieuwe WW- en Bovenwettelijke WW-gerechtigden, mede als gevolg van de afspraken gemaakt met individuele medewerkers, en de betaling van bestaande gerechtigden en de vrijval als gevolg van oud-medewerkers, waarvan de rechten vrijvallen als gevolg van ander werk en/of het opnieuw berekenen van de looptijd van de BWW.

Overlopende passiva (19)

	2017	2016
Vooruit gefactureerde bedragen	11.356	6.517
Vooruit ontvangen contributie	8.824	11.578
Vooruit ontvangen subsidies en uitnamen gemeentefonds	33.654	30.232
Div. reserveringen voor verlof en vakantiegeld	3.470	3.172
Stand per 31 december	**57.304**	**51.499**

Overige informatie

Bankgaranties

VNG International B.V. heeft bij ABN AMRO een Obligokrediet van € 2,6 miljoen. Binnen dit krediet kan VNG International B.V. bij ABN AMRO Bank N.V. bankgaranties afsluiten. Als zekerheid is voor een gelijk bedrag aan debiteuren verpand. Daarnaast heeft VNG International B.V. één bankgarantie via ABN AMRO N.V. afgegeven ter waarde van € 890.449. Voorts heeft VNG International B.V. voor de volgende projecten bankgaranties afgegeven:

- Libya, EU Local Governance and Stabilization (€ 890.449) met als begunstigde The European Commission, DG, looptijd tot 31-12-2018.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

De totale verplichting voor het beheer en onderhoud van het automatiseringssysteem en de telefonie is € 4,0 miljoen (t/m 2021).

De VNG heeft een naheffing voor de BTW gehad van de Belastingdienst. Deze naheffing had betrekking op het factureren van salarislasten aan gelieerde partijen. Omdat er geen daadwerkelijk onderbouwde vordering op de gelieerde partijen is, is in de jaarrekening 2017 deze vordering vrijgevallen als last in de jaarrekening. Pas op het moment dat de gelieerde partijen na een verzoek van de VNG hebben bevestigd dat zij deze BTW zullen betalen, ontstaat er een eventuele vordering van maximaal € 0,705 miljoen op de gelieerde instellingen.

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Algemeen

Het resultaat is uitgekomen op € 0,209 miljoen positief. Na de onttrekking uit de bestemmingsreserve, € 1,033 miljoen voor de lasten van de herhuisvesting, is het onverdeeld resultaat uitgekomen op € 1,241 miljoen positief. Het resultaat is ten opzichte van 2016 met € 0,548 miljoen gedaald. Het bedrijfsresultaat is uitgekomen op € 1,455 miljoen negatief. Dit is een verslechtering ten opzichte van 2016 met € 0,531 miljoen. Deze verslechtering wordt voornamelijk veroorzaakt door eenmalige posten zoals de naheffing van de BTW op de doorbelasting van salarislasten die in het resultaat meeloopt en de eenmalige effecten van het vorig jaar die er in 2016 niet meer zijn, waaronder de vrijval uit de onderhoudsvoorziening en de egalisatievoorziening.

De baten uit effecten stijgen ten opzichte van 2016 met € 0,349 miljoen.

Overige baten (20)

	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Opbrengst derden	8.785	6.892
Auteursvergoedingen	45	57
Vacatiegelden	24	38
Overige baten	639	5.834
Totaal overige baten	**9.493**	**12.821**

De overige baten zijn in 2017 € 10,066 miljoen hoger dan vorig jaar. Dit komt voornamelijk door hogere projectbijdragen gerealiseerd uit de extern gefinancierde projecten en een hogere afname van de dienstverlening door derden.

Personeelslasten (21)

	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Salarissen	24.923	23.163
Sociale lasten	3.166	2.830
Pensioenbijdragen	3.591	3.021
Overige personeelslasten	16.982	10.536
Totaal personeelslasten	**48.661**	**39.550**

De totale bezetting van de VNG is per ultimo 2017 als volgt onderverdeeld naar de verschillende onderdelen (in fte's):

	2017	2016
VNG, de Vereniging	214,1	205
Congres- en Studiecentrum VNG B.V. (incl. COD)	30,0	23,5
VNG International B.V. (incl. buitenlandse dochterbedrijven)	82,3	80,0
VNG Risicobeheer B.V.	3,0	3,0
VNG Realisatie B.V.	56,4	52,0
VNG KCHN Advies B.V.	21,7	-
	407,5	**363,5**

Ten opzichte van het voorgaande jaar stijgen de personeelslasten met € 9,111 miljoen. Het merendeel van de stijging betreft de overige personeelslasten, deze stijgen met € 6,446 miljoen. Bij de VNG neemt het volume van extern gefinancierde projecten toe en is sprake van een toename van ingehuurd personeel van € 4,502 miljoen. Hiernaast maakt het KCHN B.V. per 2017 onderdeel uit van de VNG, de overige personeelslasten van het KCHN B.V. bedroegen in 2017 € 1,620 miljoen.

De salarissen stijgen met € 1,760 miljoen. Dit betreft een stijging van de salarislasten als gevolg van de ARAR (cao Rijksoverheid) die ook door de VNG wordt gevolgd en de salarislasten van het KCHN B.V.. De sociale lasten stijgen overeenkomstig de salarissen. De pensioenpremie steeg in 2017 van 18,8% naar 21,1%.

Financiële baten en lasten (22)

Uitsplitsing opbrengst effecten	**Realisatie 2017**	**Realisatie 2016**
Dividendbaten	1.048	1.024
Gerealiseerd koersresultaat obligaties	(2)	895
Gerealiseerd koersresultaat aandelen	1.359	143
Resultaat voorgaande jaren	3	(1)
Rente bank effectenrekening	-	-
Lasten van beheer en provisie	(1)	(1)
	2.409	**2.060**

De financiële baten en lasten bestaan uit de baten uit effecten en de rente op de effectenrekening. De effectenrekening wordt gebruikt als overlooprekening van waaruit aan- en verkopen plaatsvinden. Door een hoger gerealiseerd koersresultaat en hogere dividendinkomsten kwam het totale gerealiseerde rendement op de portefeuille € 0,340 miljoen hoger uit dan het jaar er voor. Sinds 2009 is de herwaarderingsreserve niet langer uitgeput. Dit betekent dat ook voor 2017 alle ongerealiseerde koerseffecten ten laste en/of ten gunste van de herwaarderingsreserve worden gebracht en niet in het resultaat verantwoord worden.

Overzicht mutatie eigen vermogen

(bedragen x € 1.000)

Vermelding van de mutatie in het eigen vermogen is volgens de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) een verplicht onderdeel van de jaarrekening.

	2017	2016
Geconsolideerd nettoresultaat na belastingen toekomend aan de rechtspersoon	209	757
Mutatie herwaarderingsreserve	141	655
Wijziging waardering deelnemingen	(86)	(20)
Mutatie eigen vermogen	**(18)**	**1.392**

Overige gegevens

Overige zaken betreffende de jaarrekening

Vaststelling jaarrekening

Conform artikel 8 lid 5 legt het algemeen bestuur de jaarrekening ter vaststelling voor aan de algemene ledenvergadering.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Vereniging van Nederlandse Gemeenten te Den Haag

1 Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

1.1 Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017, zoals opgenomen in het jaarverslag van Vereniging van Nederlandse Gemeenten te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging van Nederlandse Gemeenten per 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 'Organisaties zonder winststreven' en met de bepalingen bij en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:
1. de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2017;
2. de geconsolideerde en enkelvoudige staat van baten en lasten over 2017;
3. het geconsolideerde kasstroomoverzicht over 2017; en
4. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het controleprotocol WNT vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging van Nederlandse Gemeenten zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

2 Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:
- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:
- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 'Organisaties zonder winststreven' vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip,

verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 'Organisaties zonder winststreven'.

3 Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

3.1 Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 'Organisaties zonder winststreven' en met de bepalingen bij en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vereniging in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

3.2 Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het algemeen bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Rotterdam, 28 mei 2018

Mazars Paardekooper Hoffman N.V.

w.g. J.A. Viskil RA

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nassaulaan 12 | 2514 JS Den Haag
info@vng.nl

vng.nl